

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Vivulskio g. 11, LT-03610 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209,
el. p. post@socmin.lt, <http://www.socmin.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2017-06-20 Nr. (16.3-42) SD - 3646

DĖL VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – ministerija) teikia svarstyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-354, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. I-1235 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto Nr. XIIP-355, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267 ir 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-356, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 ir 487 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-357, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-358“ projektą (toliau – Nutarimo projektas).

Nutarimo projektu siūloma pritarti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. I-1235 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektui Nr. XIIP-355, taip pat iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-354, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267 ir 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-356, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 ir 487 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-357, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-358 (toliau kartu – Įstatymų projektai), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui juos tobulinti atsižvelgiant į Nutarimo projekte pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Nutarimo projektas 2017 m. birželio 14 d. svarstytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarime ir patikslintas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės departamento ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo ir socialinės aplinkos departamento Socialinių ir sveikatos reikalų skyriaus pateiktas pastabas, išskyrus Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės departamento išvadoje nurodytas 1.3 ir 1.5 pastabas, kurios suderintos darbo tvarka.

Nutarimo projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemyje.

Nutarimo projektą parengė ministerijos Šeimos ir bendruomenių departamento (direktorė – Daina Urbonaitienė, tel. 8 706 68131, el. p. daina.urbonaitiene@socmin.lt) Vaikų skyriaus (vedėja – Dainora Bernackienė, tel. 8 706 64225, el. p. dainora.bernackiene@socmin.lt) vyriausioji specialistė Rūta Pabedinskienė, tel. 8 706 68138, el. p. ruta.pabedinskiene@socmin.lt.

PRIDEDAMA. Nutarimo projektas, 13 lapų.

Ministras

Linas Kukuraitis

Rūta Pabedinskienė, tel. 2668138, el. p. ruta.pabedinskiene@socmin.lt

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
NUTARIMAS**

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-1234 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-354, LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO TVARKOS ĮSTATYMO NR. I-1235 PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-355, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267 IR 3.269 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-356, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 IR 487 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-357, LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 IR 34 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-358

2017 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2017 m. kovo 24 d. sprendimo Nr. SV-S-159 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 4–8 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Pritarti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. I-1235 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektui Nr. XIIIIP-355.

2. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-354 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIIIIP-354), tačiau pasiūlyti jį tobulinti pagal šias pastabas:

2.1. 2018 m. gegužės 25 d. bus pradėtas taikyti 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB) (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL 2016 L 119, p.1) (toliau – Reglamentas (ES) 2016/679), pagal kurio 1 straipsnio 2 dalį, fizinių asmenų (tarp jų ir vaikų) pagrindinės teisės ir laisvės, visų pirma jų teisė į asmens duomenų apsaugą, bus saugomos vadovaujantis tiesiogiai taikomu Europos Sąjungos teisės aktu, todėl siūlytina papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 5 straipsnį, kuriame kartu su valstybės tarptautinėmis sutartimis ir ratifikuotomis konvencijomis paminėtini ir Europos Sąjungos teisės aktai, kuriuose santykiškai gali būti reguliuojami kitaip nei Įstatymo projekte Nr. XIIIIP-354.

2.2. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 3 straipsnio 3 punkte vartojamą seksualinio smurto sąvoką suderinti su Europos Tarybos konvencijos dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos 18–23 straipsnių nuostatomis ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – Baudžiamasis kodeksas) XXI skyriaus bei 162, 307, 308 ir 309 straipsnių nuostatomis.

2.3. Papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 9 straipsnį, nurodant, kad vaikas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą, nes ši teisė įtvirtinta Reglamento (ES) 2016/679 1 straipsnio 2 dalyje, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnio 1 dalyje ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 16 straipsnio 1 dalyje, kuriose numatyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą.

2.4. Atsižvelgiant į tai, kad vaikas dėl savo amžiaus ir nepakankamos brandos nėra pajėgus tinkamai įvertinti galimas neigiamas pasekmes ir pavojus neribotai ir nekontroliuojamai

naudotis teise bendrauti, susirašinėti ir pan., kas atskirais atvejais netgi gali pakenkti jo geriausiems interesams, siūlytina numatyti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimo ribas ir Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 9 straipsnį papildyti 3 dalimi ją išdėstant taip:

„3. Vaiko teisė į privatų gyvenimą, bendravimo privatumą, susirašinėjimo slaptumą, teisė dalyvauti taikiuose susirinkimuose ir organizacijose negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina paties vaiko ar kito asmens sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei apsaugoti ar konstitucinei santvarkai ginti.“

2.5. Įvertinus tai, kad, centralizavus vaiko teisių apsaugos sistemą, savivaldybės visa apimtimi nebevykdys valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) vaiko teisių apsaugos funkcijos, siūlytina Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatyti, kad savivaldybė užtikrina prevencinės pagalbos vaikui ir šeimai organizavimą, socialinių, švietimo, sveikatos priežiūros įstaigų bei kitų įstaigų teikiamų paslaugų, užtikrinant vaiko teisių apsaugą, koordinavimą.

Kartu siūlytina patikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 51 straipsnį, papildant jį nuostata, kad savivaldybės organizuoja prevencinę pagalbą vaikui ir šeimai ir koordinuoja švietimo, sveikatos priežiūros įstaigų bei kitų įstaigų teikiamų paslaugų, užtikrinančių vaiko teisių apsaugą jos teritorijoje, teikimą, taip pat įtvirtinti pareigą savivaldybės administracijai užtikrinti, kad būtų sudarytos prielaidos savivaldybės įstaigoms ir savivaldybės tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriui bendradarbiauti su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, su savivaldybės teritorijoje esančiu Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritoriniu padaliniu (toliau – teritorinė vaiko teisių apsaugos tarnyba), su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos mobilios komandos specialistais, kai vaikams ir jų atstovams pagal įstatymą yra reikalingos koordinuotai teikiama švietimo pagalba, socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos.

2.6. Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 24 straipsnio 5 dalyje siūlomo reguliavimo dėl nepranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą, kuris suprantamas kaip bendrininkavimas ir (ar) aplaidus pareigų atlikimas siūlytina atsisakyti kaip perteklinio, nes atsakomybė už nepranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą jau yra nustatyta galiojančiuose teisės aktuose – Baudžiamojo kodekso 238 straipsnio 1 dalyje, o „bendrininkavimo“ sąvoka apibrėžta Baudžiamojo kodekso 24 straipsnyje.

2.7. Siekiant teisinio aiškumo, nurodant Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 27 straipsnyje nusikalstamas veikas, numatytas Baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-35 27 straipsnio 1 dalį, nurodant konkrečius Baudžiamojo kodekso straipsnius, ir ją išdėstyti taip:

„1. Vaikas saugomas nuo nusikalstamų veikų, nurodytų Baudžiamojo kodekso 149–151¹, 152¹, 153, 162, 307, 308 ir 309 straipsniuose, taip pat bet kokių kitų nusikalstamų veikų, nurodytų Baudžiamajame kodekse, įskaitant, bet neapsiribojant, vaiko seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaiko fizinei ir psichinei sveikatai bei brandai, vaiko gyvybei, laisvei, pirkimo arba pardavimo, įtraukimo į nusikalstamą veiką, žalingo sau ir visuomenei elgesio formavimo ir kt.“

2.8. Siekiant teisinio aiškumo, nurodant Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 28 straipsnyje nusikalstamas veikas, numatytas Baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 28 straipsnio 1 dalį atitinkamais straipsniais ir jų dalimis, šią dalį išdėstyti taip:

„1. Asmenims, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažintiems kaltais padarius nusikalstamas veikas, nurodytas Baudžiamojo kodekso 149–151¹, 152¹, 153, 162, 307, 308, 309 straipsniuose ir (ar) kitas nusikalstamas veikas, susijusias su seksualiniu išnaudojimu, pornografija ar prostitucija, t. y. už išnaudojimą pornografijai, pirkimą arba pardavimą, pelnymąsi iš prostitucijos, įtraukimą į prostituciją ar disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, taip pat už tyčinius nusikaltimus žmoniškumui, žmogaus gyvybei, laisvei, vaikui ir šeimai, visuomenės saugumui, dorovei, nusikaltimus, pavojingus žmogaus gyvybei, sunkų sveikatos sutrikdymą, tyčinius sunkius ar labai sunkius nusikaltimus, susijusius su disponavimu ar prekyba narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis, arba už analogiškas veikas, numatytas kitų

valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose, neatsižvelgiant į tai, ar teistumas yra išnykęs ar panaikintas įstatymų nustatyta tvarka, jeigu nuo nusikalstamos veikos padarymo nėra praėję 25 metai, draudžiama.“.

2.9. Siekiant nustatyti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) ne tik tvirtintų sąrašą darbų, veiklų ar paslaugų, kurių dirbti, atlikti ar teikti neturi teisės asmenys, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais už nusikalstamas veikas, nurodytas Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 28 straipsnyje, tačiau ir užtikrinti, kad būtų vykdoma nurodytos įstatymo nuostatos laikymosi kontrolė, siūlytina papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 28 straipsnį 7 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„7. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija apie asmenų teistumą teikiama ir šio straipsnio 1 dalies laikymosi kontrolė vykdoma Vyriausybės nustatyta tvarka.“

2.10. Atsižvelgiant į tai, kad Civilinio kodekso 3.164 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisę kreiptis į teismą turi ne bet kokio amžiaus vaikas, o tik sukakęs 14 metų, siūlytina papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 34 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Vaikas savarankiškai gali kreiptis į Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierių (toliau – Vaiko teisių apsaugos kontrolierius), teritorinę vaiko teisių apsaugos tarnybą, policiją ar švietimo, sveikatos priežiūros ar kitą instituciją, o sulaukęs 14 metų – į teismą dėl jo teisių pažeidimų.“

2.11. Siekiant suderinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 nuostatas su Europos Sąjungos teisiniu reglamentavimu, nes vadovaujantis Reglamento (ES) 2016/679 preambulės 19 straipsniu, fizinių asmenų apsauga kompetentingoms valdžios institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamojon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymo tikslais, įskaitant apsaugą nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevenciją, ir laisvas tokių duomenų judėjimas reglamentuojami specialiu Europos Sąjungos teisės aktu, siūlytina patikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 nuostatas, reglamentuojančias asmens duomenų tvarkymą, pagal 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojos persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL 2016 L 119, p. 89), reikalavimus.

2.12. Siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 30 straipsnio 5 dalies 1 punkte vietoj žodžių „iki bus pradėtas jo ugdymas pagal pradinio ugdymo programą“ įrašyti žodžius „vaikas iki 6 metų“, nes netikslinga vaiko amžių, iki kurio jis negalėtų likti be vyresnių kaip 14 metų asmenų priežiūros, sieti su ugdymo pagal pradinio ugdymo programą pradžia.

2.13. Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 32 ir 33 straipsniai bei 49 straipsnio 4 dalies 5 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 10 straipsnio, Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) nuostatoms, nes asmens duomenis apie asmens sveikatą (jos būklę, diagnozę, prognozę gydymą ir kt.) ir kitą asmeninio pobūdžio informaciją apie pacientą, kuri laikoma konfidencialia ir kurią gali tvarkyti įgaliotas sveikatos apsaugos sistemos darbuotojas, bet ne vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistai, kaip siūloma Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 32 ir 33 straipsniuose bei 49 straipsnio 4 dalies 5 punkte, todėl siūlytina atsisakyti minėtuose straipsniuose siūlomo teisinio reguliavimo.

2.14. Siekiant sustiprinti bendro darbo su šeimomis organizavimą savivaldybėje, siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 36 straipsnio 1 dalį tikslinti ją išdėstant taip:

„1. Savivaldybė atsako už prevencinę, kompleksiskai teikiamą ar ir kitos pagalbos vaikui ir šeimai užtikrinimą organizuodama ir koordinuodama bendrą socialinės paramos teikimą, švietimo, sveikatos priežiūros įstaigų, teisėsaugos ir kitų institucijų, seniūnijų darbą su vaikais ir šeimomis. Organizuojant ir teikiant prevencinę, kompleksiskai teikiamą pagalbą ar kitą pagalbą šeimoms ir vaikams, savivaldybių institucijos ir įstaigos bendradarbiauja su nevyriausybėmis, organizacijomis, vietos bendruomenėmis, valstybės ir kitų savivaldybių institucijomis bei

įstaigomis. Bendro darbo koordinavimo organizavimą savivaldybėje užtikrina tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriums. Savivaldybės bendrą darbą su šeimomis organizuoja ir koordinuoja vadovaujantis socialinės apsaugos ir darbo, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, vidaus reikalų ministrų nustatyta tvarka.“

2.15. Siekiant, kad siūloma Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 37 straipsnio 1 dalimi būtų išvengta nepagrįsto tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą teisių apribojimo ir suvaržymo, kai teritorinei vaiko teisių apsaugos tarnybai visais atvejais siūloma su vaiku bendrauti nedalyvaujant ir negirdint tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 37 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Teritorinė vaiko teisių apsaugos tarnyba ne vėliau kaip per 3 dienas nuo pranešimo gavimo dienos pradeda nagrinėti pareiškimą ir fiziškai susitinka su vaiku, užsitikrindama galimybę su juo pabendrauti be apribojimų, esant poreikiui, nedalyvaujant vaiko atstovams pagal įstatymą.“

2.16. Siekiant sudaryti prielaidas šeimai ir joje augančiam vaikui gauti socialinę, švietimo pagalbą ir sveikatos priežiūros bei kitas reikalingas paslaugas, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 38–44 straipsnius, juose įtvirtinant prevencinės pagalbos šeimai ir joje augančiam vaikui teikimo pagrindus, apibrėžiant grėsmės vaikui lygius ir pagrindinius institucijų veiksmus, nustatant šiuos lygius.

2.17. Siekiant tinkamai užtikrinti vaiko interesus, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 41 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatas, nurodant, kad, esant tarnybiniam būtinumui, vaiko atvejo vadybininkas turi teisę neatlygintinai gauti išvadas iš sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje yra priregistruotas vaikas, dėl vaikai suteiktų ir reikalingų suteikti sveikatos priežiūros paslaugų, ar išvadas dėl vaiko atstovų pagal įstatymą sveikatos būklės iš sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje jie yra priregistruoti, asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojams nurodant, ar jų sveikatos būklė leidžia pasirūpinti vaiku.

2.18. Siekiant, kad ginčai dėl vaiko gyvenamosios vietos ar bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo, kiti ginčai dėl vaiko būtų sprendžiami greičiau ir mažėtų teismų darbo krūvis, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 41 straipsnio 5 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) siunčia vaiko tėvus ar jo atstovus pagal įstatymą gauti paslaugų ir koordinuoja jų teikimą, pagal poreikį suteikia vaiko tėvams ar jo atstovams pagal įstatymą informaciją apie galimybes dalyvauti pozityvios tėvystės įgūdžių ugdyme, vaiko apsaugos nuo smurto užtikrinimo mokymuose ir informaciją apie kitas šeimai reikalingas paslaugas;“.

2.19. Siekiant įtvirtinti prašymo dėl leidimo paaimti vaiką iš tėvų ar jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjimą teismo tvarka, siūlytume papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 42 straipsnį 2 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„2. Teritorinė vaiko teisių apsaugos tarnyba, šio įstatymo 38 straipsnyje nustatyta tvarka paėmusi vaiką iš jam nesaugios aplinkos arba nustačiusi, kad yra pagrindas šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju paaimti vaiką iš jam nesaugios aplinkos, ne vėliau kaip per 1 dieną kreipiasi į teismą dėl leidimo paaimti vaiką iš jo tėvų ar jo atstovų pagal įstatymą išdavimo. Leidimas paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjamas Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriuje nustatyta tvarka tiek, kiek šis įstatymas ir kiti įstatymai nenustato kitaip.“

Atitinkamai Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 42 straipsnio 2, 3, 4 dalis reikėtų laikyti 3, 4, 5 dalimis.

2.20. Siekiant numatyti galimybę teismo nutartį leisti paaimti vaiką iš šeimos ar nutartį atsisakyti leisti paaimti vaiką iš šeimos skusti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka, papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 42 straipsnį 6 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„6. Teismo nutartis leisti ar atsisakyti leisti paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą gali būti skundžiama atskiruoju skundu apygardos teismui. Teismo nutartis leisti paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą vykdoma skubiai. Atskirojo skundo dėl teismo nutarties leisti paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą padavimas nesustabdo

nutarties vykdymo. Atskirojo skundo padavimas dėl nutarties atsisakyti leisti paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą sustabdo šios nutarties vykdymą.“

2.21. Tikslintina Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 45 straipsnio 1 dalis ją išdėstant taip:

„1. Vaikas, paimitas iš vaiko atstovų pagal įstatymą ar iš jam nesaugios aplinkos, laikinai apgyvendinamas pas budinčius globotojus, globėjų (rūpintojų) šeimoje, šeimynoje ar vaikų socialinės globos įstaigoje, įtrauktų į savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą šeimų, šeimynų ar institucijų, galinčių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu. Esant poreikiui ištirti vaiko sveikatos būklę ar suteikti jam asmens sveikatos priežiūros paslaugas, kreipiamasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą.“

2.22. Siekiant aiškiau apibrėžti vaiko teisių apsaugą užtikrinančių institucijų kompetenciją ir jų atribojimą bei atsižvelgiant į Civilinio kodekso 3.163 straipsnio 4 dalies nuostatas, kad priemonių vaiko teisėms užtikrinti gali imtis vaiko teisių apsaugos institucija ar prokuroras, ir į Civilinio kodekso 3.182 straipsnio nuostatas, kur prokuroras nurodomas kaip vienas iš subjektų, kuriems suteikta teisė kreiptis į teismą dėl tėvų valdžios apribojimo, nuostatas, tikslinga apibrėžti Lietuvos Respublikos prokuratūrą kaip atskirą vaiko teisių apsaugą užtikrinančią instituciją, taip pat siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 46 straipsnio 1 dalį papildant nuostatomis apie Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus ir Vyriausybės funkcijas vaiko teisių apsaugos srityje:

2.22.1. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierius gerina vaiko teisinę apsaugą, gina vaiko teises ir jo teisėtus interesus, užtikrina tarptautinės ir nacionalinės teisės aktuose nustatytą vaiko teisių ir jo teisėtų interesų įgyvendinimą, atlieka vaiko teisių užtikrinimo ir apsaugos priežiūrą bei kontrolę Lietuvoje.

2.22.2. Vyriausybė užtikrina vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimą, koordinuoja ministerijų ir Vyriausybės įstaigų veiklą įgyvendinant vaiko teisių apsaugą reglamentuojančius įstatymus ir kitus teisės aktus.

2.23. Siekiant užtikrinti visapusišką vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimą, papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 47 straipsnį 4 punktu ir jį išdėstyti taip:

„4) bendradarbiauja su Lietuvos Respublikos prokuratūra, Policijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas) ir kitomis institucijomis vaiko teisių apsaugos užtikrinimo klausimais.“

2.24. Siekiant gerinti teisėjų, nagrinėjančių bylas, susijusias su vaiko teisių apsauga, kompetenciją, tikslinga nuolat organizuoti teisėjų mokymus, susijusius su vaiko teisių apsaugos užtikrinimu, siūlytina papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 48 straipsnio 2 dalį 4 punktu ir jį išdėstyti taip:

„4) kartu su Nacionaline teismų administracija, Teisėjų taryba, Generaline prokuratūra, Vidaus reikalų ministerija organizuoja bendrus ir specializuotus teisėjų, prokurorų, policijos pareigūnų, dirbančių prevencijos ir pagalbos šeimai ir joje augančiam vaikui srityje, mokymus ir kvalifikacijos tobulinimo kursus.“

2.25. Siekiant, kad baudžiamojo proceso veiksmus, susijusius su vaikais, tirtų pareigūnai, turintys specialiųjų žinių, reikalingų darbui su nepilnamečiais, siūlytina papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 48 straipsnio 5 dalį 3 punktu ir jį išdėstyti taip:

„3) užtikrina, kad Policijos departamento generalinis komisaras sudarytų teises ir administracines prielaidas tam, kad policijos pareigūnai, pagal savo kompetenciją vykdantys vaiko teisių apsaugą, turėtų specialiųjų žinių, reikalingų darbui su vaikais.“

2.26. Siekiant užtikrinti veiksmingą viešojo intereso gynimą vaiko teisių srityje, siūlytina papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 48 straipsnį 6 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„6. Lietuvos Respublikos prokuratūra, vykdydama Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatyme nustatytas funkcijas, susijusias su baudžiamuoju persekiojimu ir viešojo intereso gynimu, atlieka ikiteisminius tyrimus ir jiems vadovauja, valstybinį kaltinimą baudžiamosiose bylose palaiko ir viešąjį interesą gina prokurorai, turintys specialiųjų žinių, reikalingų darbui su vaikais. Generalinė prokuratūra bendradarbiauja pagal pasirašytą susitarimą su

socialinės apsaugos ir darbo ministru, vykdo kitas pagal kompetenciją vaiko teisių apsaugos srities funkcijas.“

2.27. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 49 straipsnio 4 dalies 1 ir 4 punktuose siūloma įtvirtinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teisę gauti ir tvarkyti asmens duomenis, siekiant teisinio aiškumo ir vadovaujantis teisinio ekonomiškumo principu, siūlytina nurodytas nuostatas dėstyti viename punkte bei papildyti numatant, kad Valstybės vaiko teisių ir apsaugos ir įvaikinimo tarnyba turi teisę gauti tiek minėtų asmens duomenų, kiek jų būtina šios tarnybos funkcijoms vykdyti.

2.28. Siekiant suderinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 49 straipsnio 4 dalies 1 punkte siūlomą įtvirtinti nuostatą su Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu, siūlytina vietoje žodžių „Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba nepažeisdama konfidencialumo principo bei asmens duomenų teisinės apsaugos užtikrinimo“ nurodyti, kad „asmens duomenis, įskaitant ir ypatingus asmens duomenis, susijusius su teistumu ir sveikatos būkle, tvarkyti vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu.“

3. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267 ir 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-356 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIIIIP-356), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Įstatymo projektą Nr. XIIIIP-356 tobulinti pagal šias pastabas:

3.1. Siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356 1 straipsniu teikiamo siūlymo, nes Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356 aiškinamajame rašte nurodyta problema, susijusi su asmens galimybe pareikšti ieškinį dėl tėvystės nuginklėjimo, „kai vaiko tėvystė *de jure* pripažinta ne vaiko biologiniam tėvui, o vaiko motinos buvusiam sutuoktiniui, sugyventiniui ar kitam asmeniui, su kuriuo vaiko nesieja jokie emociniai ar faktiniai ryšiai“, gali būti sprendžiama vadovaujantis galiojančiu teisiniu reguliavimu, kadangi Civilinio kodekso 3.151 straipsnio 1 dalimi teisė pareikšti ieškinį dėl tėvystės nuginklėjimo suteikta tiek asmeniui, vaiko gimimo akto įrašė įrašytam kaip vaiko tėvas, tiek asmeniui, vaiko gimimo akto įrašė neįrašytam kaip tėvas, bet laikančiam save vaiko tėvu.

3.2. Lietuvos Respublikos Seimas 2017 m. kovo 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.172, 3.176, 3.180, 3.183, 3.210, 3.212, 3.217, 3.219, 3.222, 3.223, 3.224, 3.243, 3.249, 3.250, 3.252, 3.253, 3.254, 3.256, 3.257, 3.262, 3.264, 3.265, 3.266, 3.267, 3.269, 3.271, 3.274 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 3.276¹ straipsniu įstatymą Nr. XIII-241 (toliau – Įstatymas). 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojus Įstatymui, bus pasiekti Įstatymų projektų rengėjų tikslai, kuriuos siekiama įgyvendinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356 3, 4, 5, 7, 9, 10 ir 16 straipsniais, todėl siūlytina atsisakyti nurodytų Įstatymo projektu Nr. XIIIIP-356 nuostatų.

3.3. Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356 6 straipsnio siūlytina atsisakyti, nes Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356 aiškinamajame rašte nurodoma, kad „vaiko teisių apsaugos specialistai ir socialiniai darbuotojai pažymi, kad pasitaiko atvejų, kai tėvai, kuriems teismo tvarka buvo apribota tėvų valdžia, nesisistengia vaiko susigrąžinti į šeimą, nes jų vaiku rūpinasi paskirtasis globėjas (rūpintojas), o vaiko išlaikymą užtikrina valstybės skiriama globos (rūpybos) išmoka.“ Nurodytu atveju, net ir suteikus galimybę pareikšti ieškinį dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai arba prokurorui, vis tiek turės būti išreikšta tėvų (tėvo ar motinos) valia vaiką susigrąžinti, t. y. turi būti tėvų noras ir siekis. Kita vertus, Įstatymo projektu Nr. XIIIIP-356 numatytas aplinkybė – rašytinį tėvų (tėvo ar motinos) prašymą – prasmės netenka teisės kreiptis į teismą suteikimas valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai arba prokurorui, t. y. jei tėvai (tėvas ar motina) siekia susigrąžinti savo vaiką, neišku, kokiu tikslu jų norus turėtų įgyvendinti valstybės institucijos. Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356 aiškinamajame rašte nurodytos problemos – „tėvų nežinojimas, kaip pasinaudoti įstatymo jiems suteikta teise kreiptis į teismą“ – praktikoje gali būti sprendžiamos valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai aktyviai dirbant su šeima, papildomai (intensyviau) informuojant tėvus (tėvą ar motiną) apie jų teises, gynimo būdus.

3.4. Siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356 8 straipsnio 2 dalies atsisakyti, nes Civilinio kodekso 3.209 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad, kai įvaikinamas sutuoktinio vaikas

arba įvaikinamas vaikas gyvena įvaikintojo šeimoje, nėra reikalaujama jo įtraukti į įvaikinamų vaikų apskaitą (sąrašą).

3.5. Siekiant spartinti įvaikinimo procedūras, t. y., kad vaikas kuo greičiau atsidurtų saugioje šeimos aplinkoje, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 11 straipsniu siūlomų keitimų, tačiau Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 11 straipsnio 3 dalį patikslinti ir ją išdėstyti taip:

„3. Tėvai sutikimą įvaikinti vaiką konkrečiam įvaikintojui gali duoti tik tuo atveju, jei jis yra giminaitis. Teismas turi teisę atsižvelgdamas į vaiko interesus priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.“

3.6. Siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 12 straipsnio 1 dalies teikiamų siūlymų atsisakyti kaip neaktualių, nes Įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje jau yra nustatyta, kokie asmenys negali būti įvaikintojais. Kartu siekiant Įstatymo projektu Nr. XIIP-356 teikiamus siūlymus suderinti su Įstatymo nuostatomis, siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 12 straipsnio 2 dalį išdėstyti taip:

„2. Jei būsimieji tėviai nesutinka su atestuotų asmenų išvada dėl jų pasirengimo įvaikinti, jie gali šią išvadą apskusti teismui.“

3.7. Siekiant, kad galimam įvaikinti vaikui kuo greičiau būtų surasti tėviai, o įvaikinimo procedūros vyktų greičiau, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 13 straipsniu teikiamo siūlymo.

3.8. Siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 14 straipsniu teikiamų siūlymų, kiek jie susiję su Civilinio kodekso 3.219 straipsnio 1 ir 2 dalių keitimu, atsisakyti, nes, pritarus pateiktiems siūlymams, Civiliniame kodekse neliktų nuostatos, tiesiogiai nustatančios subjektą, kuris tvarkytų asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, ir galimų įvaikinti vaikų apskaitą (galiojanti Civilinio kodekso 3.219 straipsnio 1 dalis numato, kad toks subjektas yra valstybinė įvaikinimo institucija).

3.9. Kadangi Civilinio kodekso 3.220 straipsnyje yra reglamentuojamas bylų dėl įvaikinimo teismingumas, taip pat jame įtvirtintos kitos procesinės normos, kurios reguliuojamos Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – Civilinio proceso kodeksas) nustatyta tvarka, siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 15 straipsniu pripažinti Civilinio kodekso 3.220 straipsnį netekusiu galios.

3.10. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 17 straipsnio 1 ir 2 dalis, kuriomis keičiamas Civilinio kodekso 3.224 straipsnis, nurodant, kad, taikant nurodytas Civilinio kodekso 3.224 straipsnio nuostatas, taip pat yra taikomos ir Civilinio kodekso 3.222 straipsnyje nustatytos su įvaikinimu susijusios taisyklės. Kartu siūlytina papildyti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 17 straipsniu keičiamo Civilinio kodekso 3.224 straipsnio 2 dalies 2 punktą, atsižvelgiant į Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 11 straipsniu keičiamo Civilinio kodekso 3.212 straipsnio 4 dalies keitimus, nustatančius teismo teisę, atsižvelgiant į vaiko interesus, priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.

3.11. Siekiant teisinio aiškumo dėl pirmenybės įvaikinant vaiką, siūlytina patikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 17 straipsniu keičiamo Civilinio kodekso 3.224 straipsnio 2 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) per šešis mėnesius nuo vaiko įrašymo į galimų įvaikinti vaikų sąrašą dienos nėra Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, prašymų įvaikinti ar globoti vaiką (rūpintis vaiku), išskyrus šios dalies 2 punkte nustatytą atvejį, kai teismas priima sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.“

3.12. Siekiant nesukurti teisės spragos, kuria būtų nenustatyta, koks teismas nagrinėja vaikų – užsienio valstybės piliečių, gyvenančių Lietuvos Respublikoje, – įvaikinimo bylas, siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 18 straipsniu siūlomo teisinio reguliavimo atsisakyti.

3.13. Sistemiškai įvertinus Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 25, 26 straipsniuose siūlomą nustatyti teisinį reguliavimą kartu su galiojančia Civilinio kodekso 3.253 straipsnio 2 dalimi, siūlytina atsisakyti Civilinio kodekso 3.262 straipsnio 2 dalies keitimo ir ją pripažinti

netekusi galios, nes Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 27 straipsniu siūloma keisti Civilinio kodekso 3.266 straipsnio 3 dalį, joje nustatant, kad vaiko laikinosios ir nuolatinės globos organizavimo tvarką nustato Vyriausybės patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai. Siekiant suderinti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-354 nuostatas dėl savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyrių veiklos centralizavimo, kartu siūlytina pakeisti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 19 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Vaiko laikinoji globa (rūpyba) trunka ne ilgiau kaip dvylika mėnesių. Kai vaiko laikinoji globa (rūpyba) trunka ilgiau kaip dvylika mėnesių, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija privalo įvertinti šeimai teiktų paslaugų kokybę ir galimybę grąžinti vaiką į šeimą ir priima sprendimą grąžinti vaiką į šeimą arba tęsti vaiko laikinąją globą ir paslaugų teikimą šeimai, arba kreiptis į teismą dėl vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo.“

3.14. Siūlytina patikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 20 straipsniu keičiamo Civilinio kodekso 3.254 straipsnio 3 punktą, po žodžio „naudoja“ išbraukti žodžius „fizinį ar psichinį“, po žodžių „smurtą prieš vaiką“ įrašyti žodžius „ar vaiko akivaizdoje“, nes neįtvirtinus pagrindo nustatyti vaiko laikinąją globą (rūpybą), kai tėvai ar turimas vienintelis iš tėvų naudoja smurtą prieš vaiką jo akivaizdoje, susiaurintų šio pagrindo taikymo ribas ir suponuotų, kad nuolatinis smurtavimas prieš kitus asmenis šeimoje, vaikui esant šalia ir (ar) jam tai matant, nesudaro pagrindo spręsti dėl saugesnės aplinkos vaikui nustatymo ir tinkamo tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą pareigų vaiko atžvilgiu įgyvendinimo, ir po žodžių „saugumui ir“ įrašyti žodžius „teismas yra priėmęs nutartį paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą“, o likusią punkto dalį išbraukti ir Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 20 straipsniu keičiamo Civilinio kodekso 3.254 straipsnio 3 punktą išdėstyti taip:

„3) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja smurtą prieš vaiką ar vaiko akivaizdoje arba kitaip piktnaudžiauja tėvų valdžia ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi bei saugumui, ir tuo pagrindu teismas yra priėmęs nutartį dėl leidimo paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą.“

3.15. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 21 straipsnio 2 dalimi siūloma nuostata, susijusi su laikinu ar neterminuotu tėvų valdžios apribojimu, yra pakeista Įstatymo 19 straipsnio 2 dalimi, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 21 straipsnio 2 dalies.

Kartu siūlytina tobulinti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 21 straipsnio 1 dalį ir aiškiau apibrėžti siūlomos nuostatos „nėra duomenų, kad padėtis gali pasikeisti“ turinį, nes siūlomas įtvirtinti kriterijus yra pernelyg vertinamojo pobūdžio laiko perspektyvoje, t. y. neaišku, ar kompetentingoms institucijoms pakanka konstatuoti, kad tokių duomenų negauta, ar turi būti imamasi pastangų patikrinti ir įsitikinti, kad padėtis nepasikeis.

3.16. Siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 22 straipsniu siūlomo Civilinio kodekso 3.259 straipsnio 5 dalies keitimo, nes siūlymas „įvertinant galimybę pasinaudoti taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) paslaugomis, nepavykus pasiekti sutarimo, ginčijamą klausimą sprendžia teismas įstatymų nustatyta tvarka“ yra perteklinis, nes tai jau yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatyme.

3.17. Siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 24 straipsniu siūlomą keisti Civilinio kodekso 3.261 straipsnio 2 dalį, atsižvelgiant į šiuo metu galiojančią Civilinio kodekso 3.253 straipsnį ir Vyriausybės 2017 m. gegužės 24 d. nutarimą Nr. 385 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.253 ir 3.261 straipsnius“, kuriuo Vyriausybė įgaliojo valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – atlikti funkcijas, nustatytas Civilinio kodekso 3.253 straipsnio 2 dalyje ir 3.261 straipsnio 2 dalyje. Kartu pastebėtina, kad vadovaujantis Civilinio kodekso 3.251 straipsnio 2 dalimi, rūpyba nustatoma vaikams, sukačiams keturiolika metų, todėl keičiamoje Civilinio kodekso nuostatoje nevartotina sąvoka „rūpyba“. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 24 straipsniu keičiamą Civilinio kodekso 3.261 straipsnio 2 dalį siūlytina išdėstyti taip:

„2. Vaiko iki trejų metų globa vaikų globos institucijoje įstatymų nustatyta tvarka gali būti nustatyta tik išimtiniais atvejais ir gali trukti ne ilgiau kaip tris mėnesius, išskyrus atvejus, kai Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija nustato, kad vaiko globa vaikų globos institucijoje turi tęstis ilgiau dėl šių objektyvių priežasčių:

- 1) vaikui reikalingos specializuotos sveikatos priežiūros ir (ar) slaugos paslaugos, kurių teikimas negali būti užtikrinamas vaikui nustatant globą šeimoje ar šeimynoje arba;
- 2) vaiko išskyrimas su broliais, seserimis pažeistų jo geriausių interesus, arba;
- 3) kai globa nustatyta dėl skubaus vaiko paėmimo iš šeimos ir nėra galimybių vaikui nustatyti globą šeimoje arba šeimynoje.“

3.18. Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 25 straipsnyje dėstomame Civilinio kodekso 3.262 straipsnyje siūlymas nustatyti tvarką, pagal kurią būtų nustatoma vaiko laikinoji globa, nederu su Civilinio kodekso 3.254 straipsnio, nustatančio vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo pagrindus, nuostatomis. Vaiko laikinoji globa gali būti nustatoma tik esant Civilinio kodekso 3.254 nustatytiems pagrindams, todėl darytina išvada, kad Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 25 straipsnyje siūlomas Civilinio kodekso 3.262 straipsnio 1 dalies 3 punkto keitimas yra perteklinis, nes tiek galiojančioje Civilinio kodekso 3.183 straipsnio 4 dalyje, tiek ir Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 7 straipsniu siūlomoje keisti Civilinio kodekso 3.183 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta prievolė teismui, priėmus sprendimą apriboti tėvų valdžią, tuo pačiu sprendimu nustatyti vaikui globą (rūpybą) ir gyvenamąją vietą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 25 straipsnio 1 dalies 3 punkto, kuriuo keičiamos Civilinio kodekso 3.262 straipsnio nuostatos, siūlomo teisinio reguliavimo.

Siūlytina neatsisakyti nuostatos dėl vaiko, kuriam nustatyta vaiko laikinoji globa (rūpyba), globėjo (rūpintojo) ir jo tėvų teisių ir pareigų įgyvendinimo subsidiarumo, kadangi tokiu atveju, kol nebus apribota tėvų valdžia išliktų teisės spraga dėl tėvų, kurių vaikui nustatyta laikinoji globa (rūpyba), teisių ir pareigų turinio. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina papildyti Civilinio kodekso 3.262 straipsnį 3 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„3. Nustačius vaiko laikinąją globą (rūpybą) šio kodekso 3.254 straipsnio 3 punkte nurodytu atveju, vaiko globėjas (rūpintojas) savo teises ir pareigas vaiko atžvilgiu įgyvendina subsidiariai, t. y. tiek, kiek šių teisių ir pareigų neturi galimybės įgyvendinti vaiko tėvai, kurių valdžia nėra apribota, atsižvelgiant į vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo tikslus.“

3.19. Siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 26 straipsnyje pateiktų siūlymų keisti Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 1 ir 2 dalis, nes nurodytos nuostatos yra pakeistos Įstatymo 21 straipsniu. Be to, Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 26 straipsnio 1 dalyje išbraukus nuostatą „to rajono (miesto)“ lieka neaišku, kurios valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimas turimas omenyje.

3.20. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 28 straipsniu keičiamo Civilinio kodekso 3.267 straipsnyje nėra apibrėžta, kodėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) peržiūros institutas būtų taikomas tik tam tikrais atvejais, siūlytina atsisakyti Civilinio kodekso 3.267 straipsnio pakeitimo.

3.21. Siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 29 straipsnio 1 ir 2 dalių, nes teikiami siūlymai yra priimti Įstatymo 25 straipsnio 1 ir 2 dalimis, tačiau pakeisti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 29 straipsnio 3 dalimi keičiamą Civilinio kodekso 3.269 straipsnio 5 punktą ir jį išdėstyti taip:

„5) jeigu anksčiau jo, kaip vaiko globėjo (rūpintojo), įgaliojimai buvo nutraukti šio kodekso 3.246 straipsnio 3 dalyje numatytais pagrindais;“.

Kartu siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIP-356 29 straipsnio 4 dalimi keičiamo Civilinio kodekso 3.269 straipsnio 6 punkto, nes įtvirtinus apibendrintą reikalavimą nebūti teistam už baudžiamuosius nusizengimus, į asmenų, galinčių netekti teisės globoti vaiką (juo rūpintis), ratą patektų ir asmenys, nubausti už veiksmus (neveikimą) srityse, kurios nėra susijusios su vaiko, šeimos interesų gynimu, pvz., trukdymas profesinių sąjungų veiklai ir kiti panašūs nusizengimai, toks apribojimas vertintinas kaip nepagrįstas ir, atsižvelgus į tai, kad aptariamoje normoje nenustatoma jokių išimčių, susijusių su teistumo išnykimo ar panaikinimo aplinkybėmis ir

būtų vertinamas kaip neatitinkantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio penktojoje dalyje įtvirtinto draudimo bausti už tą patį nusikaltimą antrą kartą.

3.22. Įvertinus tai, kad Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 30 ir 31 straipsnių pavadinimai vienodi, siūlytina juos sujungti į vieną straipsnį, juos tarpusavyje suderinant ir atsisakant Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 31 straipsnio, o Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 30 straipsnį išdėstyti taip:

„1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2018 m. sausio 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2017 m. gruodžio 31 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

3. Iki įsigaliojant šiam įstatymui pradėti teismo procesai dėl vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ar įvaikinimo baigiami pagal iki įsigaliojant šiam įstatymui galiojusias nuostatas.

4. Šio įstatymo 22 ir 23 straipsnių nuostatos dėl maksimalaus vaikų skaičiaus netaikomos iki įsigaliojant šiam įstatymui įsteigtoms šeimynoms ir šeimoms, kuriose globojami (rūpinami) vaikai, kol globojamų (rūpinamų) vaikų skaičius dėl jų pilnametystės, grąžinimo tėvams, emancipacijos, santuokos, įvaikinimo ar mirties sumažės iki šiuo įstatymu nustatytos ribos.“

3.23. Siekiant išvengti Įstatymo projektu Nr. XIIIP-356 siūlomų nuostatų taikymo problemų (neaiškumų), siūlytina įtvirtinti pereinamąsias Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 nuostatas, kiek tai susiję su Įstatymo projekto Nr. XIIIP-356 29 straipsniu teikiamais siūlymais, kuriais nustatomi nauji, lyginant su galiojančiais, reikalavimai ir apribojimai asmenims, siekiantiems tapti vaiko globėju (rūpintoju).

4. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 ir 487 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIP-357 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIIIP-357), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Įstatymo projektą Nr. XIIIP-357 tobulinti pagal šias pastabas:

4.1. Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 1 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 28 straipsnio 3 punktu siūloma tikslinti bylų, kurias kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėja Vilniaus apygardos teismas, sąrašą. Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 ir susijusių įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad siekiama tikslinti teisinę reguliavimą dėl įvaikinimo asmenims, kurių gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, t. y. pagrindiniu kriterijumi, skiriant nacionalinę ir tarptautinę įvaikinimą, siūloma laikyti asmenų gyvenamąją vietą. Civilinio kodekso 1.33 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įvaikinimo santykiai nustatomi pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, to paties Civilinio kodekso straipsnio 4 dalyje nustatyta kolizinė norma, pagal kurią bylos, susijusios su įvaikinimu, priklauso Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijai, jeigu vaiko ar jo tėvių (tėvio) nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projektu Nr. XIIIP-357 keičiamo Civilinio proceso kodekso 28 straipsnio 3 punktas turėtų būti tikslinamas taip, kad būtų užtikrinta, jog Vilniaus apygardos teismui būtų priskirtos nagrinėti tik tokios bylos dėl įvaikinimo, kuriose vieno iš subjektų (būsimo tėvio ar tėvių arba įvaikinamo vaiko) nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje. Vilniaus apygardos teismui neturėtų būti teisingos bylos dėl įvaikinimo, kuriose ir būsimi tėviai, ir įvaikinamas vaikas, neatsižvelgiant į jų pilietybę, nuolat gyvena užsienio valstybėje. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 1 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 28 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Dėl įvaikinimo pagal Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių, asmenų, turinčių ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, asmenų be pilietybės prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje, taip pat pagal asmenų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį užsienio valstybėje.“

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, atitinkamai turėtų būti keičiamos ir Civilinio proceso kodekso 480 straipsnio 2 dalies nuostatos.

4.2. Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 keičiamo Civilinio proceso kodekso 282 straipsnio 2 dalies 5 punkte siūloma nustatyti, kad teismas nukreipia skubiai vykdyti sprendimus dėl įvaikinimo. Vadovaujantis galiojančiu teisiniu reguliavimu, teismo sprendimai dėl įvaikinimo gali būti skundžiami apeliacine ir kasacine tvarka, todėl, pritarus siūlomam pakeitimui, vaikas būtų perkeliamas į būsimų tėvių šeimą dar neįsiteisėjus teismo sprendimui dėl įvaikinimo, o jei teismo sprendimas dėl įvaikinimo būtų ginčijamas ir panaikintas, vaikas būtų vėl perkeliamas į kitą aplinką iš būsimų tėvių šeimos. Be to, Civilinio proceso kodekso 283 straipsnio 1 dalies 4 punkte numatyta, kad teismas gali leisti skubiai vykdyti visą sprendimą ar jo dalį bet kurioje byloje, kai dėl ypatingų aplinkybių delsimas įvykdyti sprendimą ar nutartį gali padaryti išieškotojui didelę žalą arba iš viso gali pasidaryti negalima ar labai sunku sprendimą ar nutartį įvykdyti, taigi, teismui sudaryta galimybė atsižvelgti į individualios situacijos aplinkybes ir tam tikrais atvejais leisti teismo sprendimą dėl įvaikinimo vykdyti skubiai. Toks vaiko perkėlimas neatitiktų vaiko interesų. Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas sudaro prielaidas užtikrinti vaiko padėties stabilumą iki įsiteisėjant teismo sprendimui dėl įvaikinimo, todėl teismo sprendimai dėl įvaikinimo neturėtų būti vykdomi skubiai, t. y. turėtų būti vykdomi tik po to, kai įsiteisėja. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 2 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 282 straipsnio 2 dalies papildymo nauju 5 punktu, paliekant teismui diskrecijos teisę nustatyti skubų sprendimų įvaikinimo bylose vykdymą.

Kartu siūlytina papildyti Civilinio proceso kodekso 282 straipsnio 2 dalį 7 punktu, nustatant, kad nutartis dėl teismo leidimo paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą išdavimo turėtų būti vykdoma skubiai.

4.3. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 83, 404, 407 ir 504 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIII-242 (toliau – Įstatymas Nr. XIII-242), kuris įsigalios 2018 m. sausio 1 d., jau yra pakeistas Civilinio proceso kodekso 407 straipsnis jame įtvirtinant analogiškas siūlomoms Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 4 straipsnyje nuostatas, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 4 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 407 straipsnio pakeitimo.

4.4. Atsižvelgiant į tai, kad galiojanti Civilinio proceso kodekso 481 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata, kurioje nustatyta, kad „užsienio valstybės, kurios pilietis pareiškėjas yra ar kurioje yra jo gyvenamoji vieta“, apima ir tuos atvejus, kai Lietuvos Respublikos piliečio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 5 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 481 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) duomenys apie pareiškėją (vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, darbovietė, šeiminė ir materialinė padėtis, sveikatos būklė, ar įrašytas į asmenų, norinčių įvaikinti, sąrašą, taip pat užsienio valstybės, kurios pilietis pareiškėjas yra ar kurioje yra pareiškėjo gyvenamoji vieta, institucijų išvada, ar jis tinka būti tarptautiniu įvaikintoju);“.

4.5. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymu pakeistas Civilinio kodekso 3.212 straipsnio 2 dalies nuostatos dėl tėvų sutikimo įvaikinti, taip pat siekiant teisinio aiškumo ir teisinio reguliavimo nuoseklumo, Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 6 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 482 straipsnio 1 dalies 3 punkte po žodžių „globėją (rūpintoją)“ siūlytina įrašyti „ir šiam vaikui nustatyta nuolatinė globa (rūpyba) šeimoje“, o formuluotę „išskyrus vaikų globos institucijas ar šeimynas“ siūlytina išbraukti.

4.6. Atsižvelgiant į tai, kad atvejus, kada įvaikintojas ar įvaikinamas vaikas nėra įrašomi atitinkamai į asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, apskaitą ir į galimų įvaikinti vaikų apskaitą (sąrašą), reglamentuoja Civilinio kodekso 3.209 ir 3.210 straipsniai, Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 6 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 482 straipsnio 1 dalies 5 punktas, kuriame nustatytos išimtys, kada nereikia pateikti duomenų dėl asmenų įrašymo į atitinkamas apskaitas (sąrašus), tikslintinas jame pateikiant nuorodas į minėtus Civilinio kodekso straipsnius, o kitų Įstatymo projekto Nr. XIIIP-357 6 straipsniu siūlomų Civilinio proceso kodekso 482 straipsnio 1 dalies 5 punkto pakeitimų tikslinga atsisakyti kaip perteklinių.

4.7. Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, Įstatymo projektu Nr. XIIIP-357 keičiamo Civilinio proceso kodekso 482 straipsnio 2 dalies pakeitimas turėtų būti suderintas su

Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-357 1 straipsnyje siūlomais Civilinio proceso kodekso 28 straipsnio 3 punkto pakeitimais, t. y. Civilinio proceso kodekso 482 straipsnio 2 dalyje nurodytas siekiančių įvaikinti subjektų sąrašas turėtų sutapti su Civilinio proceso kodekso 28 straipsnio 3 punkte nurodytu subjektų sąrašu. Šiuo atveju taip pat kaip perteklinės atsisakytina nuorodos į asmens pagrindinę gyvenamąją vietą, nes, vadovaujantis Civilinio kodekso 2.16 straipsnio 2 dalimi, asmens pagrindinė gyvenamoji vieta nurodoma tik kaip vienas iš kriterijų, nustatant asmens nuolatinę gyvenamąją vietą. Analogiškos pastabos taikytinos Įstatymo projektu Nr. XIIIIP-357 keičiamo Civilinio proceso kodekso 483 straipsnio 3 punkto pakeitimui, taip pat Įstatymo projektu Nr. XIIIIP-357 keičiamo Civilinio proceso kodekso 487 straipsnio 5 dalies pakeitimui. Dėl Įstatymo projektu Nr. XIIIIP-357 keičiamo Civilinio proceso kodekso 482 straipsnio 2 dalies papildomai pastebėtina, kad šioje dalyje vartojama sąvoka „savo valstybė“ yra neaiški, todėl turėtų būti tikslinama, pateikiant nuorodą į užsienio valstybę, kurioje yra asmens nuolatinė gyvenamoji vieta. Atsižvelgiant į tai, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-357 6 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 482 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Užsienio valstybės piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai arba asmenys, turintys ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, paduodami pareiškimą įvaikinti, pateikia savo gyvenamosios vietos valstybės įstatymų nustatyta tvarka įformintus dokumentus, duomenis, kad užsienio valstybė pripažins konkretaus vaiko įvaikinimą, kad vaikui yra išduotas ar bus išduotas oficialus leidimas įvažiuoti į tą šalį ir nuolat joje gyventi. Prie šių dokumentų turi būti pridėti jų vertimai į lietuvių kalbą, patvirtinti įstatymų nustatyta tvarka. Dokumentai turi būti legalizuoti, išskyrus įstatymų ar tarptautinių sutarčių numatytus atvejus.“

4.8. Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-357 7 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 483 straipsnio 3 punkto redakcijoje įtvirtinti trumpiniai „TD“, „BIFK“, kurie nėra apibrėžti, todėl siūlytina jų atsisakyti ar apibrėžti jų turinį.

4.9. Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-357 8 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 487 straipsnio papildymo nauja 2 dalimi turėtų būti atsisakyta kaip perteklinio, nes analogišką nuostatą taip pat siūloma įtvirtinti Įstatymo projektu Nr. XIIIIP-356 keičiamo Civilinio kodekso 3.212 straipsnio 4 dalyje. Siekiant sudaryti galimybes įvaikinamam vaikui kuo greičiau būti apgyvendintam tėvių šeimoje, siūlytina Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-357 8 straipsniu keičiamo Civilinio proceso kodekso 487 straipsnį papildyti 8 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„8. Teismo sprendimą dėl įvaikinimo teismas gali nukreipti vykdyti skubiai“

Atitinkamai Civilinio proceso kodekso 487 straipsnio 8 ir 9 dalis reikėtų laikyti 9 ir 10 dalimis.

5. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-358 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIIIIP-358), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Įstatymo projektą Nr. XIIIIP-358 tobulinti pagal šias pastabas:

5.1. Siekiant skatinti savivaldybes ir socialinių paslaugų įstaigas organizuoti socialines paslaugas, jas derinant su koordinuotai teikiama švietimo pagalba, socialinėmis ir sveikatos priežiūros paslaugomis vaikams nuo gimimo iki 18 metų (turintiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių – iki 21 metų) ir jų atstovams pagal įstatymą, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-358 7 straipsniu keičiamo įstatymo 18 straipsnio 8 dalį, įrašant pirmame sakinyje po žodžio „suderintą“ žodžius „bei koordinuotai teikiama“.

5.2. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2017 m. kovo 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 9, 18, 19, 34 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 19¹ straipsniu įstatymą Nr. XIII-246, kuris įsigalios nuo 2018 m. sausio 1 d. ir kuriame įtvirtintas budinčių globotojų ir globos centrų veiklos teisinis reguliavimas, siūlytina Įstatymo projekte Nr. XIIIIP-358 atsisakyti kaip nebeaktualių 1 straipsnio 3 dalimi keičiamo Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo 2 straipsnio 8 dalies, 2 straipsniu keičiamo nurodyto įstatymo 9 straipsnio, 7 straipsnio 2 dalimi keičiamo nurodyto įstatymo 18 straipsnio 9

dalies, 8 straipsniu keičiamo nurodyto įstatymo 19 straipsnio ir 10 straipsnio 2 dalimi keičiamo nurodyto įstatymo 34 straipsnio 6 dalies pakeitimų.

6. Siekiant užtikrinti Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 ir su juo susijusių teisės aktų projektų nuostatų įgyvendinimą, vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkai reikalingos papildomos lėšos bus numatytos Lietuvos Respublikos 2018 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte.

7. Siekiant, kad Įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354 ir kitų susijusių įstatymų projektų nuostatomis įgyvendinti Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai būtų nustatytas pakankamas laikotarpis įgyvendinamiesiems teisės aktams parengti, siūlytina minėtų įstatymų projektų įsigaliojimą nustatyti nuo 2018 m. sausio 1 d.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Lietuvos Respublikos
Socialinės apsaugos ir darbo ministras
Linas Kukuraitis

Teisės skyriaus vedėja

Alėša Rynkevič
20170620

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO VALDYBA

SPRENDIMAS DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ IŠVADŲ

2017 m. kovo 24 d. Nr. SV-S-159
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo valdyba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 ir 145 straipsniais ir atsižvelgdama į Seimo Biudžeto ir finansų, Socialinių reikalų ir darbo bei Teisės ir teisėtvarkos komitetų siūlymus, n u s p r e n d ž i a:

Prašyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikti Lietuvos Respublikos Seimui išvadas dėl šių įstatymų projektų:

(27) 1. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-312(2).

(12) 2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 129, 140 ir 163 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-327.

(27) 3. Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-331.

4. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354.

5. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. I-1235 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto Nr. XIIIIP-355.

(27) 6. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267 ir 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356.

7. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 ir 487 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-357.

8. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-358.

(13) 9. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo Nr. IX-966 5, 6, 11, 13, 14 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-435.

10. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo Nr. VIII-2025
3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-436.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-1234 PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO IR KITŲ SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų Įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Seimas 2012 m. kovo 29 d. nutarimu Nr. XI-1954 „Dėl Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepcijos patvirtinimo“ patvirtino Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepciją (toliau – Koncepcija). Koncepcijos tikslas – suformuoti nuoseklią ir koordinuotą vaiko teisių apsaugos institucijų sistemą, užtikrinančią tinkamą vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą ir atstovavimą jiems. Koncepcijoje nustatyta tobulinti esamos vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugos sistemos funkcionavimą, plėtoti nepakankamą paslaugų vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą sistemą, apibrėžti ministerijų ir kitų valstybės institucijų, susijusių su vaiko teisių apsauga, uždavinius, funkcijas, vietą valstybės institucijų sistemoje, nustatyti konkrečios atsakomybės ribas, stiprinti savivaldybių institucijų, atsakingų už vaiko teisių apsaugą savivaldybėse, veiklą ir koordinavimą, tobulinti jų struktūrą ir nustatyti specialiuosius kvalifikacinius reikalavimus šiems specialistams, stiprinti vaiko teisių apsaugos sistemos valdymo ir kontrolės funkcijas.

Septynioliktosios Vyriausybės 2014–2020 metų programa, kuriai Lietuvos Respublikos Seimas pritarė 2019 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. XII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, strateginiais prioritetais laiko visų pirma šeimos, atsirandančios iš vyro ir moters santuokos arba giminytės ryšių ir siekiančios puoselėti gyvybę, stiprinimą ir palaikymą. Šeima yra valstybės pagrindas, nes būtent šeimoje yra ugdomos patriotinės, pilietinės, ekologinės ir kitos dorybės, perduodama kultūra. Siekdama kurti darnią visuomenę ir darnų žmogų, Vyriausybė įsipareigojo teikti kompetentingą ir veiksmingą pagalbą vaikui ir šeimai (25–27 punktai), vaiko teisių apsaugos sistemą formuoti vaiko interesų, pagarbos visoms šeimoms ir efektyvaus skirtingų institucijų bendradarbiavimo principais (26 punktas), vaikų globos ir įvaikinimo problemas spręsti kompleksiskai (11–15 punktai) ir formuoti nuostatas, kurios padėtų visuomenei atpažinti, netoleruoti ir stabdyti bet kokią smurtą prieš vaiką ir padėti smurto ir patyčių aukoms (22–24 punktai).

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. I-1235 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2), Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267 ir 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 3), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 ir 487 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 4), Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 5), Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 6) ir Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymo Nr. XI-681 2, 4, 5, 9, 12 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 7) parengti siekiant patobulinti šiuo metu galiojančią vaiko teisių apsaugą užtikrinančių priemonių sistemą. Kadangi Lietuvos Respublikos Seimas 2015 m. spalio 20 d. įstatymu Nr. XII-1965 „Dėl Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 1, 43, 47 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 57¹ straipsniu ir priedu“, perkėlė ir įgyvendino 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR (toliau – Direktyva), todėl Įstatymo projekte Nr. 1 taip pat priimama bei įgyvendinama Direktyva.

Įstatymo projektu Nr. 1 siekiama patobulinti vaiko teisių apsaugos ir įgyvendinimo sistemą, kuri suteiktų vaikui reikalingą efektyvią pagalbą ir jo visapusiškai raidai tinkamą aplinką.

Įstatymo projekte Nr. 1 siūloma suteikti kiekvienam vaikui, kaip savarankiškam teisės subjektui, ypatingą šeimos ir valstybės apsaugą. Įstatymo projektu Nr. 1 siekiama nustatyti vaiko teisių apsaugos užtikrinimo principus, pagrindines vaiko teises ir laisves, vaiko apsaugą nuo žalingos socialinės aplinkos, pagrindines vaiko atstovų pagal įstatymą teises ir vaiko teisių apsaugą užtikrinančių institucijų veiklos pagrindus, pagrindines jų funkcijas. Įstatymo projektu Nr. 1 siekiama nustatyti, kad vaiko paėmimas iš jo atstovų pagal įstatymą pirmiausia būtų grindžiamas prevenciniu darbu su vaiku ir šeima, ir tik jam pasibaigus būtų svarstomas klausimas dėl vaiko paėmimo tikslingumo, o nusprendus vaiką paimiti, tai atlikti tik tam gavus teismo leidimą.

Įstatymo projektu Nr. 2 norima galiojantį Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo įgyvendinimo tvarkos įstatymą pripažinti netekusiu galios, nes Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą dėstant nauja redakcija, reglamentuojamas ir jo įgyvendinimas.

Įstatymo projektu Nr. 3 siekiama užtikrinti vaiko teisių apsaugos sritį reguliuojančių nuostatų suderinamumą su kitais teisės aktais. Įstatymo projekte Nr. 3 siūloma išplėsti vaiko teisę į bendravimą ne tik su artimaisiais giminaičiais, bet ir su kitais giminaičiais, kaip galbūt ypač svarbiais asmenimis, padedančiais formuoti vaiko tapatybę. Taip pat siūloma, kad savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrius arba prokuroras, veikdamas išimtinai dėl vaiko interesų ir esant tėvų rašytiniam prašymui, galėtų kreiptis į teismą dėl laikino tėvų valdžios apribojimo panaikinimo. Kartu siūloma įteisinti *ad hoc* (liet. šiam atvejui) globėjo institutą, skirtą atstovauti vaikui ne tik tėvams sprendžiant teisme ginčą dėl vaiko, bet ir tėvams laikinai išvykus iš Lietuvos Respublikos, kad jų likusiu vaiku tinkamai pasirūpintų tėvų teismui pasiūlytas *ad hoc* globėjas. Įstatymo projektu Nr. 3 siūloma nustatyti, kad vaiko paėmimas iš šeimos būtų sprendžiamas teismo leidimu. Kartu siūloma tobulinti vaiko globos (rūpybos) šeimoje ir šeimynoje institutus, mažinant šeimose ir šeimynose globojamų (rūpinamų) vaikų skaičių, suteikiant galimybę ne tik vienam asmeniui, bet ir sutuoktiniams tapti vaiko globėjais (rūpintojais). Tokiu būdu vaiko globėjai (rūpintojai) galėtų skirti daugiau laiko ir dėmesio individualiam socialiniam ir ugdomajam darbui su vaiku, jo poreikiams tenkinti ir interesams užtikrinti bei globėjo (rūpintojo) kompetencijai ir teikiamų paslaugų kokybei užtikrinti.

Įstatymo projektu Nr. 4 siekiama suderinti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatas su siūlomais Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimais dėl išlaikymo vaikui priteisimo, teismo sprendimų dėl įvaikinimo skubaus vykdymo.

Įstatymo projektu Nr. 5 siekiama stiprinti socialinį darbą su vaiku ir šeima, plėsti alternatyvias stacionarios globos likusiems be tėvų globos vaikams paslaugas, numatant socialinių globėjų, kaip profesionalių darbuotojų, paslaugas vaikams, sudaryti galimybes vaiko globėjams (rūpintojams) gauti būtinąją specialistų pagalbą (informavimo, konsultavimo, krizių įveikimo ir kt. klausimais), padedančią užtikrinti vaiko globos (rūpybos) įgyvendinimą ir tinkamą vaiko poreikių ir teisėtų interesų užtikrinimą.

Įstatymo projektu Nr. 6 siekiama, kad savivaldybės dalyvautų vaiko teisių apsaugos centralizuotame įgyvendinime, užtikrindamos vaikui ir šeimai reikiamos pagalbos ir paslaugų teikimą ir toliau priimdamos administracinius sprendimus dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo (tam gavus teismo leidimą) ir jos įgyvendinimo.

Įstatymo projektu Nr. 7 siekiama suderinti šeimynų veiklos reglamentavimą su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimais dėl globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus šeimose ir šeimynose sumažinimo. Kartu siūloma nustatyti, kad šeimynos dalyviu, kartu su šeimynos steigėju, galėtų tapti ne tik sutuoktinis, bet ir kartu su šeimynos steigėju gyvenantis pilnametis vaikas (jei toks yra ir jis davė tam sutikimą).

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymų projektus inicijavo ir parengė Lietuvos Respublikos Seimo nariai:

Dovilė Šakalienė, Monika Navickienė, Viktorija Čmilytė-Nielsen, Robertas Šarknickas, Mykolas Majauskas, Rima Baškienė, Gabriėlius Landsbergis, Aušrinė Armonaitė, Simonas Gentvilas, Tomas Tomilinas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu dalis Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatų yra pasenusios ir neatitinka galiojančių teisės aktų normų, apsiribojant pagrindine nuostata – nustatyti su Lietuvos Respublikos įstatymais ir tarptautinės teisės normomis bei principais suderintus vaiko teisių apsaugos pagrindus. Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatos suprantamos kaip specialiojo įstatymo normos, reguliuojančios specifinę vaiko padėtį šeimoje ir visuomenėje. Daugelį vaiko teisių apsaugą užtikrinančių nuostatų reguliuoja ir specialieji įstatymai, todėl anksčiau nurodyto įstatymo nuostatos neatitinka galiojančio teisinio reguliavimo. Be to, galiojantis Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas nenustato konkrečių pagrindinių kiekvienos ministerijos, dalyvaujančios užtikrinant vaiko teisių apsaugą, funkcijų bei kitų valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų funkcijų vaiko teisių apsaugos srityje.

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą, vaiko paėmimas iš šeimos ar kitų jo atstovų pagal įstatymą Lietuvoje vykdomas savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui priėmus vienasmenišką sprendimą, o tai, manoma, prieštarauja Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (toliau – Konvencija) nuostatomis, kurios nurodo, kad sprendimas dėl vaiko išskyrimo su tėvais turėtų būti priimtas kompetentingos institucijos, išnagrinėtas teisme, priimtas pagal įstatymą ir nepažeidžiant procedūrų. Galiojanti praktika ydinga, nes vaiko paėmimas administracine tvarka gali pažeisti šeimos, kaip privataus instituto, teises, nes tarptautiniai pilietinių ir politinių teisių dokumentai pabrėžia šeimos teisę į visuomenės ir valstybės apsaugą, o asmuo neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ar šeiminių gyvenimą.

Galiojantis teisinis reguliavimas pagalbą vaikui ir šeimai dažniau grindžia administraciniais sprendimais, procedūriniais veiksmais ir kontrole, o ne prevencinių priemonių ir būtinųjų paslaugų teikimu. Šiuo metu galiojantys teisės aktai nereglementuoja prevencinio darbo su vaiku ir jo tėvų šeima organizavimo. Todėl viena aktualiausių problemų – darbo su vaiku ir jo tėvų šeima stoka ar visiškai nebuvimas. Vaikas dažniausiai paimamas iš šeimos, kai situacija joje tampa kritinė, nes tėvai nesulaukia reikiamos pagalbos ir dėl to skaudžiausiai nukenčia vaikas. Tai lemia, kad kasmet Lietuvoje per 2 tūkstančius vaikų paimami iš tėvų, nustatant vaikams globą (rūpybą). Esamas teisinis reguliavimas apsiriboja civilinių teisių santykių reguliavimu, kai vaiko paėmimas iš jo atstovų pagal įstatymą ir jo apgyvendinimas šeimoje, šeimynoje ar vaikų socialinės globos įstaigoje iš esmės yra grindžiamas vaiko laikinosios ar nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo, organizavimo, vykdymo, priežiūros ir pasibaigimo procedūromis. Tačiau paėmus vaiką iš šeimos ir nustačius jam globą (rūpybą), tuo metu paprastai apsiribojama šeimų lankomosios priežiūros praktika ir su vaiko tėvais nevyksta nuoseklus ir intensyvus socialinis darbas, dėl to labai lėtai nyksta priežastys, dėl kurių vaikas buvo paimtas iš šeimos.

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui nesuteikta teisė paneigti tėvystę, kuri nesutampa su biologine tėvyste. Situacija tokiais atvejais praktikoje gana sudėtinga, kai vaiko tėvystė *de jure* pripažinta ne vaiko biologiniam tėvui, o vaiko motinos buvusiam sutuoktiniui, sugyventiniui ar kitam asmeniui, su kuriuo vaiko nesieja jokie emociniai ar faktiniai ryšiai. Galimas tėvystės nuginklėjimas tokiais atvejais atitiktų Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos nuostatą dėl vaiko teisės žinoti abu tėvus.

Galiojančio Civilinio kodekso nuostatos kelia kliūčių vaikui bendrauti su tetomis ir dėdėmis, pusseserėmis ir pusbroliais bei proseneliais, nes tėvai (globėjai (rūpintojai) privalo sudaryti sąlygas bendrauti tik su artimaisiais giminaičiais – tėvais, seneliais bei broliais ir seserimis. Tokios nuostatos sudaro prielaidas riboti vaiko galimybes matytis ir bendrauti su kitais giminaičiais, kurie užima svarbią vietą vaiko gyvenime. Ypač užtikrinti šį bendravimą svarbu iširus šeimai, nes vaiko bendravimas su giminaičiais, nesusietais artimais giminystės ryšiais, gali užpildyti vaiko raidai svarbias bendravimo spragas.

Galiojančiame Civiliniame kodekse nustatyta, kad dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo į teismą gali kreiptis tik patys tėvai. Vaiko teisių apsaugos specialistai ir socialiniai darbuotojai pažymi, kad pasitaiko atvejų, kai tėvai, kuriems teismo tvarka buvo apribota tėvų valdžia, nesistengia vaiko susigrąžinti į šeimą, nes jų vaiku rūpinasi paskirtasis globėjas (rūpintojas), o vaiko

išlaikymą užtikrina valstybės skiriama globos (rūpybos) išmoka. Kadangi tik nuo tėvų noro ir požiūrio priklauso, kada vaikas galės sugrįžti į tėvų šeimą, jie neskuba teikti teismui ieškinio dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo. Tai lemia ne tik vengimas susigrąžinti vaiką į šeimą, bet ir pačių tėvų nežinojimas, kaip pasinaudoti įstatymo jiems suteikta teise kreiptis į teismą. Tačiau tai nekeičia situacijos – tokia praktika neatitinka vaiko teisėtų interesų – gyventi su savo tėvais. Galiojančios nuostatos nenumato, kad tėvų valdžios panaikinimo pagrindų atsiradimą lemtų ne tik tėvai (kaip subjektyvioji pusė), bet ir vaiko teisių apsaugą užtikrinantis savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrius arba prokuroras (kaip objektyviosios pusės), kurie, nustatę pasikeitusį tėvų elgesį ir gebėjimą vėl tinkamai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, primintų tėvams pareigą kreiptis į teismą dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo, arba šia teise galėtų pasinaudoti patys, gavę tam tėvų pritarimą.

Pagal galiojančią teisinį reguliavimą nėra išlaikytas nuoseklumas sprendžiant vaikų išlaikymo klausimus. Teismui nutraukiant santuoką, privalo būti išspręstas šalių nepilnamečių vaikų išlaikymo klausimas, tačiau tokia procedūra nėra numatyta ribojant tėvų valdžią. Nacionaliniais įstatymais yra įtvirtinta absoliuti tėvų (ne valstybės institucijų) pareiga materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, ir tik šiems neturint galimybių vaikus išlaikyti, vaikams gali būti skiriamos išmokos iš valstybės biudžeto lėšų. Pareiga išlaikyti savo vaikus taip pat pasibaigia vaiką įvaikinus. Todėl tėvų valdžios apribojimo byloje nepriteisiant vaikui išlaikymo, atsakovai (šiuo atveju – tėvai) tarsi įgyja privilegijuotą (lengvatinį) statusą prieš kitus tėvus, užtikrinančius vaiko išlaikymą.

Galiojančios galimų įvaikinti vaikų apskaitos (sąrašo) nuostatos yra netikslios, nes į šią apskaitą (sąrašą) gali būti neįrašomas vaikas, gyvenantis norinčio jį įvaikinti įvaikintojo šeimoje. Be to, galiojančios nuostatos ne visiškai užtikrina biologinio vaiko interesus, kad jį galėtų įvaikinti tik biologinės motinos (tėvo) sutuoktinis.

Galiojantis teisinis reguliavimas nesukuria palankesnių sąlygų vaikams būti įvaikintiems į geriausiai jų poreikius atitinkančias šeimas, nes leidimas įvaikinti kūdikį ir penkiasdešimties metų sulaukusiems asmenims ne visada atitinka geriausius vaiko interesus. Tuo labiau, kad teismai praktikoje rekomenduoja tokio amžiaus asmenims įvaikinti vyresnio amžiaus vaikus ir pagrindinį dėmesį kreipia ne į būsimų tėvų amžių, bet į amžiaus skirtumus tarp vaiko ir jo būsimų tėvų.

Pagal galiojančią teisinį reglamentavimą, įvaikinamas vaikas ne visada turi palankias sąlygas augti visavertėje šeimoje, nes įstatymas reikalauja, kad įvaikinant globojamą (rūpinamą) vaiką, globėjas (išskyrus valstybės globos instituciją) duotų rašytinį sutikimą, patvirtintą teismo. Įstatymo išimtis turėtų būti taikoma ne tik valstybiniais vaikų globos namams, bet ir visoms vaikų socialinės globos institucijoms, turinčioms juridinio asmens statusą. Be to, praktikoje neretai globėjas (rūpintojas), nors ir nepajėgia tinkamai pasirūpinti vaiku, neužtikrina jam deramų sąlygų gyventi, sveikai augti ir lavintis, sutikimo įvaikinti taip pat neduoda.

Galiojančios teisinio reguliavimo nuostatos dėl asmenų pasirengimo įvaikinti patikrinimo atlikimo nenurodo, kokius veiksmus turi atlikti valstybinės įvaikinimo institucijos atestuoti socialiniai darbuotojai.

Tikslintinas teisinis reguliavimas dėl duomenų apie galimus įvaikinti vaikus pateikimo, nes šiuo metu galiojančios Civilinio kodekso nuostatos įpareigoja duomenis apie *visus galimus įvaikinti vaikus* pateikti *visiems asmenims, įrašytiems į norinčių įvaikinti vaikus eilę*. Tačiau manytina, kad turi būti nustatyta atitinkama duomenų pateikimo procedūra.

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 30 straipsnio 3 dalį, Vyriausybė įstaigos prie ministerijos nuostatus gali pavesti tvirtinti atitinkamos valdymo srities ministrui. Galiojančio Civilinio kodekso 3.219 straipsnis šios galimybės nenustato.

Pagal Civilinio kodekso 3.219 straipsnio 3 dalį, suėjus vieneriems metams nuo laikino tėvų valdžios apribojimo, jei šis apribojimas nepanaikintas, vaikas įtraukiamas į galimų įvaikinti vaikų apskaitą, o pagal Civilinio kodekso 3.214 straipsnį, laikinas tėvų valdžios apribojimas nėra pagrindas įvaikinti vaiką be tėvų sutikimo. Todėl galiojantis teisinis reguliavimas apsunkina įvaikinimo ikiteisminių procedūrų vykdymą.

Tikslintinos Civilinio kodekso nuostatos dėl įvaikinimo bylų teisingumo dėl įvaikinimo kreipiantis Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems Lietuvoje, užsienyje, ir užsieniečiams, derinant su Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatomis.

Nors galiojančio Civilinio kodekso nuostatos reglamentuoja vaikų įvaikinimą užsienio valstybės piliečiams, tačiau 1993 m. Hagos konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje įvaikintojo pilietybės neįtvirtina kaip vieno pagrindinių kriterijų, lemiančių įvaikinimo pobūdį. Pagrindinis dėmesys, skiriant nacionalinį ir tarptautinį įvaikinimą, *tenka įvaikinamo vaiko ir įvaikintojo gyvenamajai vietai*. Todėl tikslingas teisinis reguliavimas dėl įvaikinimo asmenims, kurių gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje.

Galiojančios Civilinio kodekso nuostatos dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo grindžiamos tik savivaldybės administracijos sprendimu ir vaiko teisių apsaugos skyriaus teikimu. Šiuo metu pati savivaldybė sprendžia paslaugų šeimai poreikį, vertina vaikui ir šeimai teiktų paslaugų kokybę ir efektyvumą, vaiko paėmimo iš šeimos būtinumą ir vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymą. Tai labai svarbūs ir vaiko likimą lemiantys veiksniai ir sprendimai, tačiau jie priklauso tik nuo vienos institucijos ir yra sprendžiami tik administracine tvarka. Tokia galiojanti praktika neužtikrina vaiko paėmimo iš jo atstovų pagal įstatymą ir vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo administracine tvarka legitimumo ir atitikties Vaiko teisių konvencijos nuostatomis. Įstatymu nėra nustatyta, kas turėtų įvertinti, ar prieš paimant vaiką iš šeimos buvo atliktas prevencinis darbas su šeima ir kokie jo rezultatai, ar vaiko paėmimas buvo teisėtas, pagrįstas ir atitinkantis vaiko teisėtus interesus. Tokios teisinės nuostatos neužkertą galimybių sumažinti piktnaudžiavimo ar aplaidumo atvejų organizuojant pagalbą šeimai ar paimant vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą.

Galiojantis vaiko teisių apsaugos teisinis reguliavimas yra nepakankamas dėl skirtingo šios srities valdymo – tos pačios reikšmės klausimai, kaip vaiko laikinosios ir nuolatinės globos organizavimo pagrindai, reguliuojami skirtingo lygmens valstybės institucijų, t. y., vaiko laikinosios globos (rūpybos) organizavimo tvarką tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras, o vaiko nuolatinės globos (rūpybos) organizavimas nustatomas Vyriausybės nutarimu. Nors Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ pavedė vaiko teisių apsaugos politiką formuoti socialinės apsaugos ir darbo ministrai.

Galiojančios Civilinio kodekso nuostatos neskatina šeimų ar fizinių asmenų šeimos aplinką pasiūlyti likusiems be tėvų globos vaikams, nes vaiko globai (rūpybai) šeimoje nustatytas skaičius iki 5 vaikų, o šeimynoje – iki 12 ir daugiau, jeigu neišskiriami seserys ir broliai. Dėl didelio vaikų skaičiaus, nustatytų reikalavimų globėjui (rūpintojui) ir socialinių garantijų stokos asmenys dažnai nesiryžta atsakingam žingsniui – savo šeimoje globoti likusius be tėvų vaikus. Todėl dažniausiai vaiko globa (rūpyba) šeimoje nustatoma vaiko artimųjų ir kitų giminaičių šeimoje. Be to, atstovaujant šeimoje globojamo (rūpinamo) vaiko interesams sveikatos priežiūros, švietimo ar kitoje įstaigoje praktikoje kyla problemų, jeigu paskirtasis vaiko globėjas (rūpintojas) pats tiesiogiai negali atstovauti vaikui.

Tobulintinos Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymo nuostatos, nes šiuo metu juridinį asmenį šeimyną gali steigti tik 3 metų vaiko globėjo (rūpintojo) patirtį turintis veiksnus fizinis asmuo. Tačiau vaiko teisių apsaugos specialistai ir socialiniai darbuotojai pažymi, kad asmenų, norinčių steigti šeimynas, yra daugiau, tačiau šie asmenys dažnai neatitinka Šeimynų įstatyme šeimynos steigėjui keliamų didelių reikalavimų. Tais atvejais, kai šeimynoje sumažėja įstatymais nustatytas vaikų skaičius, neretai vilkinama šeimyną papildyti kitais vaikais, nes įstatymas leidžia šiuos klausimus spręsti 3 mėnesius. Tokia praktika sunkina šeimynų finansinę padėtį (nes sumažėja šeimynos finansavimas), o šeimynos dalyviams sumažėja išlaikymo pajamos, nes jų dydis priklauso nuo globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus šeimynoje.

Praktikai pažymi, kad kasmet blogėja šeimų, patiriančių socialinę riziką, padėtis, sunkėja jose augančių vaikų elgesys ir tai yra taip pat viena iš priežasčių, kodėl asmenys vengia imti vaikus globai (rūpybai) šeimoje ar steigti naujas šeimynas. Pastebėta, kad vaiko globėjui (rūpintojui) šeimoje ir šeimynos dalyviui šeimynoje dažnai trūksta kvalifikuotos kitų specialistų pagalbos. Todėl fiziniai vaiko globėjai (rūpintojai) ir šeimynų dalyviai neretai patiria „perdegimo sindromą“ ir to pasekmė – atsisakymas globoti vaiką ir (ar) jo grąžinimas vaikų globos namams. Praktikų jau nestebina, kad vaiko globos (rūpybos) sistemoje atsiranda netinkama konkurencija – vaikus globojančios šeimos ir šeimynos labiau nori imti globai (rūpybai) mažiau socialiai pažeistus vaikus, o sunkesnio elgesio vaikus tuomet lieka siūlyti tik į vaikų socialinės globos įstaigas. Vaiko globos (rūpybos) sistemai ypač trūksta profesionalių paslaugų, kurias galėtų teikti socialiniai globėjai, kurie

tinkamai ir kvalifikuotai pasirūpintų kūdikiais, neįgaliais vaikais, sutrikusio elgesio nepilnamečiais. Tačiau šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose nėra nuostatų, įtvirtinančių tokių globėjų atsiradimą.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu Nr. 1 patobulinamas vaiko teisių apsaugos sistemos teisinis reguliavimas, kuris užtikrintų vaiko teisių apsaugą ir vaiko visapusiškai raidai saugią aplinką. Įstatymo projekto Nr. 1 nuostatos įteisins smurto prieš vaiką sąvoką, apibrėš šio smurto formas ir nurodys smurto prieš vaiką bei kiekvienos smurto formos žalą vaiko gyvybei, sveikatai ir jo visapusiškam asmenybės vystymuisi. Tarp Įstatymo projekte Nr. 1 apibrėžtų vaiko teisių ir laisvių ypatingas dėmesys bus skiriamas vaiko teisei būti apsaugotam nuo visų smurto formų. Į Įstatymo projektą Nr. 1 perkliamos Direktyvai įgyvendinti reikalingos nuostatos.

Įstatymo projektu Nr. 1 siūloma centralizuoti vaiko teisių apsaugos įgyvendinimą, pakeičiant deleguotą (perduotą savivaldybėms) vaiko teisių apsaugos funkciją į valstybinę vaiko teisių apsaugos funkciją. Tuo tikslu siūloma savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyrių pavaldumą keisti į jų pavaldumą Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, kurią siūloma įteisinti centrine vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo institucija valstybėje.

Įstatymo projektu Nr. 1 bus siekiama apsaugoti vaiką nuo žalingos socialinės aplinkos, jos įtakos ir pasekmių – vaiko psichiką veikiančių medžiagų, vaiko skatinimo ar propagavimo negerbti kitų, žiauriai elgtis ar smurtauti, vaiko seksualinio išnaudojimo. Kartu bus nustatoma, kad asmenims, įsisteisėjusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažintiems kaltais už nusikalstamas veikas vaiko seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaiko išnaudojimą pornografijai, vaiko pirkimą arba pardavimą, pelnymąsi iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimo į prostituciją ar disponavimą pornografinio turinio dalykais, neatsižvelgiant į teistumo išnykimą ar panaikinimą, būtų taikomi apribojimai dirbti darbą, tiesiogiai (nuolat ar laikinai) susijusį su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu, arba verstis susijusia individualia veikla. Tuo pagrindu įstatymas suteiks papildomas teises darbdaviui išsiaiškinti, ar asmuo nėra teistas už anksčiau nurodytas nusikalstamas veikas prieš vaiką.

Įstatymo projektu Nr. 1 siūloma didinti vaiko atstovų pagal įstatymą atsakomybę už saugios, vaiko visapusiškam ir harmoningam vystymuisi tinkamos socialinės aplinkos kūrimą, rūpinimąsi vaiko sveikata, jo dvasiniu ir moraliniu vystymusi, pažintinių ir socialinių gebėjimų ugdymu. Vaiko atstovai pagal įstatymą turės pasirūpinti, kad vaikas, iki pradės lankyti pradinio ugdymo programą, neliktų be vyresnių kaip 14 metų asmenų priežiūros, o pradėjęs lankyti pradinio ugdymo programą – iki 14 metų jaustųsi saugus nakties metu. Viena svarbiausių tėvų pareigų – suteikti vaikui saugią aplinką ir užtikrinti tinkamą jo priežiūrą. Augimo hormonas vaiko smegenyse gaminasi tik miegant, per giliojo (lėtųjų bangų) miego fazę, ir jeigu vaikas laiku nemiega, gali sutrikti jo raida. Taip pat ir emocinis vaiko saugumas formuojasi per nuolatinės teigiamas nuostatas ir rūpestingą vaiko priežiūrą. Todėl tėvai turėtų laikytis vaiko miego, mitybos, fizinio aktyvumo ir pasyvumo režimo. Įstatymo projektas Nr. 1 įpareigos tėvus atsakingiau rūpintis tinkama savo vaikų apsauga. Bus priminta tėvų pareiga – pasirūpinti vaiko sveikata ir jo saugumu bet kuriuo paros metu, kad būtų užtikrinta tinkama vaiko raida.

Įstatymo projektu Nr. 1 siūloma priemonė – vaiko apsaugos užtikrinimas bus vykdomas nagrinėjant pranešimus apie galimus vaiko teisių apsaugos pažeidimus. Siūloma nustatyti fizinių ir juridinių asmenų pareigą nedelsiant pranešti įstatyme nurodytoms valstybės institucijoms apie galimus vaiko teisių apsaugos pažeidimus. Kartu įstatyme siūloma nustatyti šių pranešimų išnagrinėjimo tvarką ir jų apskaitą. Siekiant užtikrinti vienodą pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą nagrinėjimo praktiką, siūloma, kad nagrinėjimo tvarka būtų nustatyta socialinės apsaugos ir darbo ministro.

Įstatymo projektu Nr. 1 siekiama sukurti prevencinio darbo su vaiku ir šeima modelį, kurį įgyvendins šalyje dirbantys socialiniai darbuotojai darbui su socialinę riziką patiriančiomis šeimomis. Prevencinio darbo su vaiku ir šeima nustatymas pakeis su socialinę riziką patiriančiomis šeimomis dirbančių socialinių darbuotojų veiklos prioritetus – jie pirmiausia vyks į šeimą dar iki joje iškils krizė, o socialinį darbą su tėvais pradės tik po to, kai vaikas teismo leidimu bus paimtas iš

šėimos. Šie pokyčiai nedarys poveikio administracinei naštai, nes bus atsisakyta Vaiko laikinosios globos (rūpybos) plano, kuris sudaromas įprastai tik po to, kai vaikas paimtas iš tėvų ir jam nustatyta globa (rūpyba) ir pereita prie Pagalbos vaikui ir šeimai plano, kuris bus sudaromas iki vaiko paėmimo ir tam, kad jo įgyvendinimas padėtų išvengti vaiko atskirties nuo tėvų.

Įstatymo projekte Nr. 1 siūloma įtvirtinti aktyvinti pagalbos ir paslaugų vaikui ir šeimai suteikimą, tam skiriant ypatingą dėmesį skubesniam ir kokybiškesniam vaiko situacijos įvertinimui, socialinės rizikos lygio nustatymui, aktyvaus darbo su vaiku ir šeima organizavimui, ta, įtraukiant mobilies, iš specialistų, kurių stinga savivaldybėse, komandas, kad per intensyvų ir kvalifikuotą pagalbą būtų galima pasiekti efektyvesnio darbo su šeima rezultatų. Kartu siūloma įteisinti Pagalbos planą, skirtą vaikui, jo atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems asmenims. Pagalbos plano tikslas – suteikti šeimai reikalingą pagalbą ir būtinąsias paslaugas, kad laiku pasirūpinus vaiku ir šeima būtų galima įveikti joje bręstančią krizę ir išvengti vaiko paėmimo iš jo atstovų pagal įstatymą. Tam siūloma įteisinti socialinio darbo su vaiku ir tėvais atvejo vadybą, kad atvejo vadybininkas užtikrintų Pagalbos plano sudarymą ir jo įgyvendinimą, neatskiriant vaiko nuo jo atstovų pagal įstatymą būtų tinkamai pasirūpinta vaiko saugumu ir šeiminių santykių atkūrimu. Siūloma, kad Pagalbos plano sudarymo, peržiūros pagrindus ir tvarką, pagrindinius paslaugų šeimai turinio reikalavimus nustatytų socialinės apsaugos ir darbo ministras. Pagalbos plane nustatytomis priemonėmis ir teiktomis paslaugomis nepavykus pakeisti tėvų požiūrio į vaiką, elgesio su juo ir dėl to išlikus grėsmei vaiko saugumui, šis įstatymas įpareigos savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrių kreiptis į teismą leidimo paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą. Įstatymo projektas Nr. 1 nustatys ne tik planuotą, bet ir skubų vaiko paėmimą iš jo atstovų pagal įstatymą.

Įstatymo projekte Nr. 1 siūloma nustatyti, kad skubiu vaiko paėmimu iš atstovų pagal įstatymą atveju vaikas galėtų būti apgyvendintas pagal savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą pas socialinius globėjus, globėjų (rūpintojų) šeimoje, šeimynoje, vaikų socialinės globos institucijoje, galinčioje priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu, arba sveikatos priežiūros įstaigoje, jei reikia ištirti vaiko sveikatos būklę ar suteikti jam sveikatos priežiūros paslaugas. Socialinių globėjų institutas apibrėžiamas ir įtvirtinamas Įstatymo projektuose Nr. 5 ir Nr. 7. Siekiant paskatinti vaiko globą (rūpybą) šeimos aplinkoje (šeimoje ir šeimynoje), pagal Įstatymo projekto Nr. 5 nuostatas socialiniais globėjais galės tapti asmenys, nesusiję su globojamu (rūpinamu) vaiku artimosios giminystės ryšiais, atitinkantys teisės aktų nustatytus reikalavimus. Šio instituto reikalingumą numatoma įvertinti įgyvendinant bandomuosius projektus 2014–2020 metais, skiriant Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas.

Įstatymo projekte Nr. 1 taip pat numatoma, kad teismui leidus paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą, savivaldybės administracijos sprendimu bus nustatoma vaiko laikinoji globa (rūpyba) nuo vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą dienos. Teismui neleidus paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą, turės būti koreguojamas Pagalbos planas ir užtikrinamas jame nustatytų (ar patikslintų) priemonių įgyvendinimas bei paslaugų teikimas vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą. Tik pasibaigus vaiko laikinajai globai (rūpybai) ir tėvams nepakeitus požiūrio į vaiką ir savo elgseną, bus galima kreiptis į teismą ne tik dėl tėvų valdžios ribojimo ir vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo, bet ir dėl išlaikymo vaikui priteisimo. Atitinkamai teikiami Įstatymo projektai Nr. 3 ir Nr. 4 dėl išlaikymo vaikui priteisimo įteisinimo.

Įstatymo projekte Nr. 1 siūloma nustatyti pagrindines vaiko teisių apsaugą užtikrinančias institucijas bei apibrėžti jų kompetenciją vaiko teisių apsaugos srityje. Siekiant efektyvinti vaiko teisių apsaugos skyrių darbą siūloma juos padaryti pavaldžius Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, nustatyti specialiuosius reikalavimus vaiko teisių apsaugos skyrių valstybės tarnautojams. Įstatymo projektas Nr. 1 numato, kad socialinės apsaugos ir darbo ministras sudaro tarpžinybinę vaiko gerovės tarybą ir tvirtina jos veiklos nuostatus. Ši kolegiali patariamoji institucija bus sudaroma siekiant ne tik gerinti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veiklos koordinavimą, jų bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis bei teisės aktų įgyvendinimą vaiko teisių apsaugos srityje, bet ir teikti siūlymus Vyriausybei dėl vaiko teisių apsaugos sistemos tobulinimo. Įstatymo projektu Nr. 1 bus stiprinamas vaiko teisių apsaugos administravimas ir koordinavimas. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdys vaiko teisių apsaugos skyrių veiklos valdymą, teiks

joms metodinę pagalbą, savivaldybės prašymu arba kilus ginčui tarp savivaldybių dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo teiks rekomendacijas savivaldybėms, kilus ginčui tarp valstybės vaiko teisių apsaugos institucijos, atstovaujančios vaikui, ir pačios savivaldybės savo iniciatyva įstos į teismą nagrinėjamą bylą ir pateiks išvadą arba pareikš ieškinį viešajam interesui ginti, teiks Vyriausybės atstovui savivaldybėje ir atitinkamai savivaldybės institucijai ar įstaigai informaciją apie tai, kad savivaldybė galbūt pažeidė Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą ir su juo susijusius teisės aktus, teiks motyvuotas rašytines išvadas savivaldybės administracijai dėl savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriaus valstybės tarnautojo tinkamumo užimamoms pareigoms.

Įstatymo projekte Nr. 3 numatoma, kad valstybės vaiko teisių apsaugos institucija, turėdama duomenų apie vaiko biologinį tėvą ar kitų įrodomųjų faktų – bendrą vaiko motinos ir biologinio tėvo gyvenimą, bendrą vaiko auklėjimą (ypač tada, kai socialiniams darbuotojams, vykdžiusiems šios šeimos stebėseną, paprastai gerai žinomi tarpasmeniniai šeiminiai santykiai), esant pripažintam tėvystės faktui kitam asmeniui (gimus vaikui praėjus mažiau kaip 300 dienų nuo santuokos nutraukimo ir kt.), galės efektyviau užtikrinti Konvencijos 7 straipsnio ir 9 straipsnio 3 dalyje nustatytų principų – vaiko teisės žinoti savo tėvus ir vaiko, kuris išskiriamas su tėvais, teisės nuolat su jais bendrauti – laikymąsi. Galimas tėvystės nuginčijimas tokiais atvejais nepažeis vaiko interesų, nes taip pat bus siekiama užtikrinti, kad vaikas neliktų be tėvo, t. y. tėvystės nuginčijimas bus taikomas, siekiant nustatyti tikrąją vaiko kilmę.

Įstatymo projektu Nr. 3 siekiama nustatyti, kad vaikas galėtų bendrauti ne tik su savo artimaisiais giminaičiais, bet ir su kitais giminaičiais (tetomis, dėdėmis, pusbroliais, pusseserėmis, proseneliais), kurie gali užimti svarbią vietą vaiko gyvenime. Siūloma giminaičių ratą išplėsti iki tiesiosios linijos giminaičių ir (ar) šoninės linijos giminaičių iki šeštojo laipsnio. Vaiko ir giminaičių teisė bendrauti vieniems su kitais yra savarankiška jų teisė į giminystės ryšius, kuri negali būti išvestinė iš tėvų valdžios įgyvendinimo ir priklausyti nuo vaiko tėvų teisių. Pagrindinis kriterijus, lemiantis kitų giminaičių ir vaiko ryšio užtikrinimo teisinėmis priemonėmis būtinybę, yra šeimos ryšio vertinimas. Vaiko bendravimas su giminaičiais yra labai svarbus vaiko tapatybės jausmui, jo visapusiškai ir harmoningai raidai, todėl bus sudarytos sąlygos vaikui bendrauti ir su kitais giminaičiais.

Priėmus Įstatymo projektą Nr. 3 bus suteikta teisė vaiko teisių apsaugos skyriui arba prokurorui kreiptis į teismą tėvams sutinkant dėl laikino jų valdžios apribojimo panaikinimo, o tai atvers galimybes objektyviau vertinti aplinkybių, dėl kurių tėvams buvo taikytas valdžios ribojimas, išnykimą ir pagrindų grąžinti jiems valdžią atsiradimą. Naujas teisinis reguliavimas nepanaikins tėvų teisės ir toliau patieks kreiptis į teismą dėl anksčiau nurodyto instituto jų šeimoje atkūrimo.

Įstatymų projektais Nr. 3 ir Nr. 4 siūloma įtvirtinti vaiko, kaip savarankiško teisės subjekto, teisę į išlaikymą, kaip prigimtines konstitucines asmeninės turtinės teisės užtikrinimą, teismui priimant sprendimą apriboti tėvų valdžią ir nustatant vaiko globą (rūpybą) ir jo gyvenamąją vietą. Tokiu būdu teismas pasirūpins, kad tėvams apribojus valdžią ir nustačius globą (rūpybą), šių tėvų vaikas nebus paliktas ne tik be atstovo pagal įstatymą, jo priežiūros ir globos, bet ir be vaikui išlaikyti reikalingų lėšų.

Įstatymo projektu Nr. 3 siekiama patikslinti galimų įvaikinti vaikų apskaitos (sąrašo) nuostatas, kad į šią apskaitą (sąrašą) galėtų būti įrašomas ir vaikas, gyvenantis norinčio jį įvaikinti įvaikintojo šeimoje. Šiais siūlymais siekiama apsaugoti ne tik įvaikinto, bet ir biologinio vaiko interesus, leidžiant jį įvaikinti tik biologinės motinos (tėvo) sutuoktiniui.

Įstatymo projekte Nr. 3 siūloma nustatyti, kad įvaikintojai negali būti asmenys, ne tik teisti už tyčinius nusikaltimus, kaip yra įtvirtinta galiojančiose nuostatose dėl asmenų, kurie gali būti skiriami vaiko globėju (rūpintoju), bet ir asmenys, teismo pripažinti neveiksniais šioje srityje arba ribotai veiksniais šioje srityje, kuriems yra ar buvo apribota tėvų valdžia, buvę vaiko globėjai (rūpintojai), jei globa (rūpyba) panaikinta dėl jų kaltės šio kodekso 3.246 straipsnio 3 dalyje numatytais atvejais, taip pat asmenys, teisti už nusikalstamas veikas, numatytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXI ir XXIII skyriuose, nusikalstamas veikas, susijusias su vaiko seksualiniu išnaudojimu, vaikų pornografija, ar prostitucija, vaiko pirkimu ar pardavimu, disponavimu pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, ar

už tyčines nusikalstamas veikas žmogaus sveikatai ar gyvybei, neatsižvelgiant į teistumo išnykimo ar panaikinimo aplinkybes.

Įstatymo projektas Nr. 3 išplės grupę asmenų, kurie galės kreiptis į teismą dėl įvaikinimo, ir taip sudarys palankesnes sąlygas vaikams būti įvaikintiems geriausiai jų poreikius atitinkančiose šeimose. Naujas teisinis reguliavimas akcentuos ne būsimų tėvių amžių, bet amžiaus skirtumo tarp įvaikinamo vaiko ir jo būsimų tėvių svarbą.

Įstatymų projektais Nr. 3 ir Nr. 4 teismui siūloma suteikti teisę Lietuvos Respublikos piliečiams įvaikinti vaiką ir be globėjo (rūpintojo) sutikimo įvaikinti (kaip ir užsienio valstybių piliečiams pagal Civilinio kodekso 3.224 str. 3 d.). Tuomet paskirti vaiko globėjai (rūpintojai) negalės piktnaudžiauti savo teisėmis ir netrukdyti įvaikinamam vaikui augti visavertėje tėvių šeimoje. Kartu siūlomos nuostatos leisti vaikus įvaikinti ne tik be valstybės vaikų globos institucijos, bet ir be kitų globėjų (rūpintojų), turinčių juridinio asmens statusą, sutikimo užtikrins efektyvesnę ir lengvesnę įvaikinimo procedūrą. Tokiu būdu kiti juridiniai asmenys, kaip nevyriausybiniai vaikų globos namai, neprivalės duoti rašytinio sutikimo dėl vaiko įvaikinimo. Šios nuostatos atitiks vieną pagrindinių Konvencijos principų – vaiko interesus geriausiai atitinka jo įvaikinimas. Vadovaujantis šiuo principu kartu teikiamas siūlymas suteikti teisę teismui, atsižvelgus į geriausius vaiko interesus, priimti sprendimą jį įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.

Įstatymo projektu Nr. 3 siūloma stiprinti asmenų pasirengimo įvaikinti tvarką.

Įstatymo projekto Nr. 3 siūlymas reglamentuoti duomenų apie galimus įvaikinti vaikus pateikimą asmenims, įrašytiems į norinčių įvaikinti vaikus eilę, sudarys sąlygas greičiau spręsti teisinio reguliavimo tobulinimo klausimus ir praktikoje kels mažiau problemų užtikrinant įvaikinimo procedūras.

Įstatymo projektu Nr. 3 Civilinio kodekso nuostatos dėl įvaikinimo bylų teisingumo dėl įvaikinimo kreipiantis Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems Lietuvoje, užsienyje, ir užsieniečiams bus suderintos su Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatomis.

Įstatymo projektu Nr. 3 siūloma nustatyti, kad nagrinėjant įvaikinimo bylą apylinkės teisme turi dalyvauti ne tik valstybinės įvaikinimo institucijos atstovas, bet ir valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas.

Įstatymo projekte Nr. 3 numatoma nustatyti papildomas taisykles asmenims, nuolat gyvenantiems užsienio valstybėje, neatsižvelgiant į jų pilietybę, taip pat praplėsti Civilinio kodekso normų, reglamentuojančių įvaikinimą, taikymo asmenims, nuolat gyvenantiems užsienyje, ribas bei patikslinti sutikimus, kuriuos reikia pateikti teismui sprendžiant tarptautinio įvaikinimo klausimą.

Įstatymo projektu Nr. 3 siūloma atsisakyti 3.253 straipsnio 2 dalies galiojančio teisinio reglamentavimo kaip perteklinio, jeigu bus pritarta siūlymui, kad vaiko laikinosios globos (rūpybos) klausimus nagrinės ir spęs teismas, o ne Vyriausybės įgaliota institucija.

Įstatymo projektu Nr. 3 numatoma į vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo pagrindus įrašyti, kad vaiko laikinajai globai (rūpybai) nustatyti prieš tai turi būti gautas teismo leidimas vaiką paimti iš tėvų dėl šiame straipsnyje įtvirtintų vaikui nesaugios aplinkos pagrindų.

Įstatymo projekte Nr. 3 siūloma sumažinti globojamų (rūpinamų) vaikų skaičių šeimose ir šeimynose. Tai sukurs palankesnes prielaidas atsirasti daugiau fizinių ir juridinių asmenų, globojančių vaikus, formuoti tinkamesnės globos (rūpybos) sąlygoms ir užtikrinti kokybiškesnes vaikų ugdymo ir priežiūros paslaugas. Įstatymų projektai Nr. 5 ir Nr. 7 apibrėš ir nustatys socialinių globėjų statusą. Tai, tikėtina, mažins institucinės globos įtaką vaiko globos (rūpybos) sistemoje. Remdamosi šiais projektais savivaldybės pajėgs spręsti bet kuriuo paros metu iškilusias likusių be tėvų globos vaikų laikino apgyvendinimo ir pagalbos teikimo problemas.

Įstatymo projekte Nr. 3 siūloma įtvirtinti galimybę vaiko globėju (rūpintoju), kai nustatoma vaiko globa (rūpyba) šeimoje, skirti vieną asmenį arba sutuoktinius. Taip būtų užtikrintas visapusiškas vaiko geriausių interesų užtikrinimas ir atstovavimas, kai dėl objektyvių priežasčių vienas iš sutuoktinių negalės atstovauti vaikui.

Įstatymo projektas Nr. 3 užtikrins vaiko paėmimo iš jo atstovų pagal įstatymą ir vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo administracine tvarka įteisinimą ir atitiktį Konvencijos nuostatomis. Vaiko laikinoji globa (rūpyba) galės būti nustatyta tik po to, kai vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą 12 mėnesių bus teikta pagalba pagal Įstatymo projekte Nr. 1 nustatytą Pagalbos planą,

kurį įvertinęs teismas priims sprendimą dėl vaiko paėmimo iš šeimos. Naujas teisinis reguliavimas užtikrins, kad iki kreipimosi į teismą ir gavus jo leidimą paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą bus įgyvendinamas Pagalbos planas – būtinų priemonių ir paslaugų visuma, siekiant užtikrinti tinkamą vaiko teisių apsaugą ir nustatant šias priemones ir paslaugas organizuojančius asmenis bei teikimo tvarką, atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius ir vaiko atstovų pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenančių asmenų elgseną su vaiku, jų gyvenimo būdą. Naujoji vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo tvarka stiprins prevencinį ir socialinį darbą su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą, tėvai atsakingiau žiūrės į vaiko teisių užtikrinimą, nes tai vertins teismas, o vaiko likimą lemiantys sprendimai bus priimami tik atidžiai išnagrinėjus klausimą, įvertinus vaiko poreikius ir atsižvelgus į teisėtus jo interesus.

Įstatymo projektu Nr. 3 siūloma nustatyti, kad vaiko laikinosios globos (rūpybos) ir vaiko nuolatinės globos (rūpybos) organizavimo tvarka būtų pavesta reguliuoti už šios srities politikos formavimą atsakingam ministrui – socialinės apsaugos ir darbo ministrui, tuo išvengiant skirtingo šios srities valdymo, kai tos pačios reikšmės klausimai, kaip vaiko laikinosios ir nuolatinės globos organizavimo pagrindai, reguliuojami skirtingo lygmens valstybės institucijų. Toks siūlymas atitiks teisės aktais nustatytą vaiko teisių apsaugos politikos formavimo reguliavimą.

Įstatymo projektas Nr. 5 užtikrins vaiko globėjams (rūpintojams) reikiamą pagalbą dėl tinkamos globos (rūpybos) užtikrinimo ir savo pareigų atlikimo. Sumažintas globojamų (rūpinamų) vaikų skaičius šeimose ir šeimynose suteiks globėjams (rūpintojams) ir šeimynų dalyviams daugiau galimybių skirti laiko kiekvieno vaiko individualiems poreikiams, mažės šių vaikų grąžinimo globos namams atvejų, nes globėjai (rūpintojai) dažniau sulauks profesionalios pagalbos, padedančios išvengti „perdegimo sindromo“, gerės globojamų (rūpinamų) vaikų parengimas savarankiškam gyvenimui. Vaiko globos (rūpybos) sistemoje atsiras socialiniai globėjai bei daugiau kvalifikuotų ir profesionalių specialistų, daugės paslaugų vaikui ir šeimai, gerės paslaugų kokybė.

Įstatymo projektu Nr. 5 siūloma įteisinti socialinių globėjų institutą. Likusiu be tėvų globos vaiku, neįgaliu vaiku ar vaiku, patiriančiu socialinę riziką, pasirūpins socialinių globėjų centras, kuris bus vaiko atstovas pagal įstatymą (toliau – Globėjų centras). Globėjų centras sudarys sutartį su fiziniu asmeniu, kuris turės atitikti visus Civiliniame kodekse fiziniam globėjui (rūpintojui) keliamus reikalavimus ir gebėti suteikti šiam vaikui profesionalią pagalbą savo šeimoje. Globėjų centras užtikrins šiam fiziniam asmeniui kvalifikuotą pagalbą, mokymus, atokvėpio paslaugas ir atlygį už vaiko priežiūrą ir nuosekliai bei intensyviai dirbs socialinį darbą su vaiko tėvais, kad išnyktų vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo priežastys. Socialinių globėjų centras (kaip vaiko atstovas pagal įstatymą kartu su vaiku prižiūrinčiu asmeniu) per trumpą laikotarpį (iki 6 mėn.) sieks ne tik efektyvios globojamo vaiko pozityviosios socializacijos, bet intensyviai bendradarbiaus su socialiniais darbuotojais, socialiniais pedagogais, psichologais, sveikatos priežiūros specialistais, todėl proporcingai didės kaštai vaikų poreikiams tenkinti. Tačiau vaiko atstovu pagal įstatymą galės tapti ne kiekvienas Globėjų centras, bet tik tas, kuris atitiks teisės aktuose nustatytus reikalavimus, turės žinių, kompetencijos ir patirties suteikti intensyvią kompleksinę pagalbą socialinę riziką patiriančiai šeimai ir jos vaikui, kad per trumpą laiką (iki 6 mėn.) būtų pasiekti tokie rezultatai, kad vaikas sugrįžtų į savo šeimą ir jos tinkamą bei saugią aplinką. Šių Globėjų centrų darbas iš esmės skirsis nuo šiandien globą vykdančių globėjų veiklos, kurie nedirba su biologine vaiko šeima, o kartais net vengia bendravimo su vaiko tėvais, be to, yra suinteresuoti ilgalaikę vaiko priežiūrą, už kurią valstybė skiria vaiko poreikiams globos (rūpybos) išmoką.

Globėjų centrams, vaikus globojančioms šeimoms, šeimynoms numatoma Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimo įstatymu įteisinti atestuotų darbuotojų (šiuo metu vykdoma per globėjų ir įtėvių mokymo programą) bei kitų specialistų (psichologo, socialinio darbuotojo) pagalbą siekiant užtikrinti jų priežiūrą, globojamų (rūpinamų) vaikų visapusišką vystymąsi ir ugdymą. Socialinių globėjų, kaip ir vaikus globojančių šeimų, atitiktį teisės aktų nustatytiems reikalavimams ir tinkamumą globoti (rūpintis) vaikus pavedama vertinti valstybinėms vaiko teisių apsaugos institucijoms. Projekte taip pat siūloma atsakyti socialinės rizikos suaugusio asmens, socialinės rizikos šeimos ir socialinės rizikos vaiko apibrėžimų, įvedant bendrą apibrėžimą „socialinė rizika“, kartu patikslinamas vaikus globojančios šeimos apibrėžimas, numatant, kad tai yra vaikus globojanti

šeima, kuri nesusijusi su globojamais (rūpinamais) vaikais giminystės ryšiais, tiek šeima, kuri susijusi su vaikais giminystės ryšiais.

Įstatymo projektu Nr. 7 bus išplėsta teisė steigti šeimynas ne tik globėjams (rūpintojams), bet ir kitiems fiziniams asmenims, turintiems tiesioginio darbo su vaikais patirtį ar turintiems išsilavinimą. Kartu siūloma šeimynos dalyviams garantuoti išlaikymo pajamos, kurios negali būti mažesnės negu Vyriausybės nustatytos 1.5 minimalios mėnesinės algos (MMA) nepriklausomai nuo šeimynoje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus. Kartu Įstatymo projektu Nr. 7 siūloma suteikti galimybę šeimynos dalyviu tapti ir šeimynos steigėjo pilnamečiam vaikui.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų Įstatymų projektų pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 neigiamų pasekmių nenumatoma. Tačiau tikėtina, kad gali kilti dalies tėvų nepasitenkinimas, jog jiems teks imtis papildomų priemonių vaikų priežiūrai užtikrinti. Kadangi teikiami projektai nesiūlys naujų imperatyvių nuostatų ir griežtos jų įgyvendinimo ir kontrolės tvarkos, o tik bandys priminti tėvų prigimtą pareigą patiems pasirūpinti tinkama savo vaikų priežiūra ir poilsio laiku, manome, kad turi pakakti išsamaus ir nuoseklaus šių nuostatų aiškinimo visuomenei. Dėl to bendram darbui ketinama pasitelkti socialinius partnerius – skėtines nevyriausybių organizacijų asociacijas, dirbančias vaiko gerovės srityje.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimtų įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektai Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 įtakos verslo sąlygoms, jo plėtrai neturės.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, galiojantys teisės aktai, kuriuos būtina pakeisti, pripažinti netekusiais galios ar priimti, priėmus teikiamus Įstatymų projektus

Įstatymų projektams Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos turės atitinkamai priimti naujus ar pakeisti galiojančius arba pripažinti netekusiais galios teisės aktus.

9. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir bendrinės lietuvių kalbos normoms, sąvokų ir terminų įvertinimas Terminų banko ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 parengti laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Įstatymų projektų atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymų projektai Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir iki kada juos turėtų priimti

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, socialinės apsaugos ir darbo ministras, savivaldybių vykdomosios institucijos priims Įstatymų projektų įgyvendinamuosius teisės aktus.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Įstatymų projektams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams Nr. 1, 5, 6 ir 7 įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė atlieka tam reikalingų lėšų paskaičiavimus.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektai Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 buvo aptarti su valstybės vaiko teisių apsaugos institucijų specialistais ir nevyriausybinų organizacijų atstovais. Iš esmės konstatuota būtinybė tobulinti vaiko teisių apsaugos sistemą, akcentuojant prevencinio ir socialinio darbo su vaiku ir jo tėvų šeima svarbą, socialinių globėjų ir profesionalių šeimynų įteisinimą, mažinant vaiko globos (rūpybos) šeimoje ir šeimynoje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičių, reglamentuoti įstatymu vaiko paėmimą iš šeimos.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „vaikas“, „tėvai“, „vaiko globa“, „įvaikinimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-1234 PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2017 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 nauja redakcija

Pakeisti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą Nr. I-1234 ir jį išdėstyti taip:

**„LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ
ĮSTATYMAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo tikslas, paskirtis ir taikymas

1. Šio įstatymo tikslas – užtikrinti vaiko teisių apsaugą, nustatant vaiko teisių, pareigų ir laisvių gynimo pagrindus, vaiko teisių užtikrinimo ir apsaugos mechanizmus, vaiko teisių apsaugos sistemos reglamentavimą.

2. Šio įstatymo paskirtis – suteikti kiekvienam vaikui, kaip savarankiškam teisės subjektui, ypatingą šeimos ir valstybės apsaugą, kurią užtikrintų vaikui būtinų priemonių ir paslaugų visuma.

3. Šio įstatymo nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktais, nurodytais šio įstatymo priede.

4. Šis įstatymas, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Jungtinių Tautų Organizacijos 1959 metų Vaiko teisių deklaracija, 1989 metų Vaiko teisių konvencija, kitomis tarptautinės teisės normomis bei principais, atsižvelgiant į specifinę vaiko padėtį šeimoje ir visuomenėje, nacionalinės teisės tradicijas, nustato vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo principus, pagrindines vaiko teises, laisves bei pareigas, pagrindines vaiko atstovų pagal įstatymą teises, pareigas ir atsakomybę. Šis įstatymas taip pat reguliuoja vaiko apsaugą nuo žalingos socialinės aplinkos, nustato vaiko atstovų pagal įstatymą, kitų fizinių ir juridinių asmenų atsakomybės už vaiko teisių pažeidimus bendrąsias nuostatas, vaiko teisių apsaugos institucijų sistemą ir jų veiklos teisinius pagrindus.

5. Šis įstatymas taikomas Lietuvos Respublikoje nuolat ar laikinai gyvenantiems, taip pat Lietuvos Respublikos teritorijoje esantiems asmenims.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Atvejo vadyba** - koordinuotos kompleksinės ir ilgalaikės pagalbos vaikui ir vaiko atstovams pagal įstatymą organizavimas bei teikimas, siekiant įgalinti vaiko atstovus pagal įstatymą savarankiškai užtikrinti vaiko teises bei teisėtus interesus.

2. **Atvejo vadybininkas** – asmuo, koordinuojantis atvejo vadybos procesą.

3. **Bendruomeninės paslaugos** – įvairių formų ir rūšių, bendruomenėje teikiamos socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo, kultūros ir kitos paslaugos, kurios įgalina šeimą savarankiškai spręsti jai iškilusias problemas, gauti pagalbą, atitinkančią individualius vaiko ar šeimos poreikius, vaikui – augti šeimos aplinkoje, bei skatina paslaugos gavėjų savarankiškumą, visapusišką dalyvavimą bendruomenėje ir socialinę įtrauktį.

4. **Fizinė bausmė** – bet kokia bausmė, kai fizinė jėga naudojama fiziniam skausmui, net ir nedideliui, sukelti ar fiziškai kankinti vaiką.

5. **Mobili komanda** – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistų komandos, kuri teikia intensyvią vaikui ir šeimai pagalbą pagal socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytą tvarką.

6. **Smurtas prieš vaiką** – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių vaikas patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai.

7. **Pagalbos planas** – tai vaikui, jo atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems asmenims būtinų priemonių (skirtų įgalinti asmenis pasirūpinti užimtumu, sveikata, profesijos ir (ar) kompetencijų įgijimu, pozityvaus elgesio stiprinimu ir kt.) ir socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo bei kitų paslaugų ir socialinės paramos visuma, kuria siekiama užtikrinti tinkamą vaiko teisių apsaugą, nustatant šias priemones, paslaugas ir paramos teikimą organizuojančius ir užtikrinančius asmenis bei teikimo tvarką, atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius, vaiko atstovų pagal įstatymą ir kartu su vaiku gyvenančių asmenų elgseną su vaiku, jų gyvenimo būdą.

8. **Vaikas** – žmogus iki 18 metų, išskyrus atvejus, kai Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyta kitaip.

9. **Vaiko atstovai pagal įstatymą** – vaiko tėvai, globėjai, rūpintojai ir kiti teisėti vaiko atstovai.

10. **Vaiko teisių apsaugos tarnyba** – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

3 straipsnis. Smurto prieš vaiką formos

Smurto prieš vaiką formos yra šios:

1) fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinės bausmės, sukeliantys vaikui skausmą, žalą arba pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

2) psichologinis smurtas – nuolatinis vaiko teisės į individualumą pažeidinėjimas, žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko raidai veiklos trikdymas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, sukeliantys žalą ar pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai, ar žalą garbei ir orumui;

3) seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai su vaiku, kuris pagal atitinkamas Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas nėra sulaukęs amžiaus, nuo kurio seksualiniai veiksmai su juo neužtraukia baudžiamosios atsakomybės arba seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinimai, arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui, taip pat ir šeimoje, arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl jo psichinės ar fizinės negalios ar priklausomumo. Taip pat vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas, arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas;

4) nepriežiūra – nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, sukeliantis žalą ar pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai.

4 straipsnis. Vaiko teisių įgyvendinimo principai

Tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, nevyriausybinės organizacijos, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys privalo vadovautis šiais principais:

1) geriausių vaiko interesų prioritetiškumo. Priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, vadovaujamosi geriausiais vaiko interesais;

2) įstatymo viršenybės. Vaiko teisių apsaugą siekiama užtikrinti vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, kitomis tarptautinėmis sutartimis ir susitarimais, Lietuvos Respublikos įstatymais;

3) vaiko nuomonės išklausymo. Vaikas, galintis išreikšti savo nuomonę, yra išklausomas ir atsižvelgiama į jo nuomonę, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams;

4) nediskriminavimo. Visi vaikai yra lygūs prieš įstatymą ir negali būti diskriminuojami dėl jų ar vaiko atstovų pagal įstatymą lyties, rasės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, amžiaus, negalios, religijos, etninės priklausomybės ar kitų aplinkybių. Kiekvienam vaikui be jokios diskriminacijos garantuojamos visos Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje išvardytos teisės ir laisvės;

5) individualizavimo. Priimant su vaiku susijusius sprendimus, atsižvelgiama į vaiko amžių, brandą, jo psichikos ir fizinės savybes, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes;

6) vaiko sveikatos ir vystymosi užtikrinimo. Kiekvienam vaikui – tiek iki gimimo, tiek gimus – turi būti garantuota galimybė būti sveikam ir normaliai vystytis;

7) subsidiarumo. Vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą pirmiausia užtikrina vaiko atstovai pagal įstatymą, o valstybė teikia jiems paramą, jeigu vaiko atstovai pagal įstatymą negali užtikrinti vaiko gerovei reikalingų sąlygų;

8) bendradarbiavimo. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bei nevyriausybinės organizacijos, vykdydamos su vaiko teisių apsauga susijusias funkcijas, bendradarbiauja su vaiko atstovais pagal įstatymą bei tarpusavyje ir teikia viena kitai reikalingą informacinę ir kitokią pagalbą;

9) prieinamumo. Vaikui būtinų priemonių ir socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo bei kitų paslaugų visuma organizuojama kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos ir taip, kad jos atitiktų vaiko ir šeimos poreikius bei interesus;

10) efektyvumo. Vaikui būtinų priemonių ir socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo bei kitų paslaugų visuma organizuojama ir teikiama siekiant tinkamo vaiko teisių įgyvendinimo ir racionaliai naudojant turimus išteklius;

11) visapusiškumo. Vaikui būtinų priemonių ir socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo bei kitų paslaugų visuma organizuojama ir teikiama derinant su užimtumu, sveikatos priežiūra, socialinio būsto suteikimu, specialiųjų vaiko apsaugą užtikrinančių priemonių taikymu.

5 straipsnis. Įstatymai ir kiti teisės aktai, nustatantys vaiko teises ir laisves bei reguliuojantys jų apsaugą

Kai įstatymai ir kiti teisės aktai kitaip nei šis įstatymas reguliuoja santykius, susijusius su vaiko teisėmis bei laisvėmis ir jų apsauga, arba šie santykiai nėra įstatymų sureguliuoti, taikomos atitinkamos šio įstatymo nuostatos, arba šio įstatymo 3 straipsnyje nurodyti vaiko teisių įgyvendinimo principai, išskyrus valstybės tarptautines sutartis ir ratifikuotas konvencijas, arba kai kodifikuotas įstatymas pirmenybę suteikia kitų įstatymų normoms.

II SKYRIUS VAIKO TEISĖS IR LAISVĖS

6 straipsnis. Vaiko teisė gyventi ir sveikai vystytis

1. Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi ir sveikai vystytis.
2. Draudžiami bet kokie moksliniai bandymai ar kitokie eksperimentai su vaiku, galintys pakenkti jo gyvybei, sveikatai, visapusiškam asmenybės vystymuisi. Šis draudimas taikomas ir tada, jei yra vaiko ir (ar) vaiko atstovų pagal įstatymą sutikimas.

7 straipsnis. Vaiko teisė būti sveikam

Vaiko teisė būti sveikam garantuojama:

- 1) priemonėmis, leidžiančiomis sudaryti vaikui sveiką ir saugią aplinką;
- 2) vaikų ir tėvų sveikatos priežiūra;

- 3) vaikų ligų profilaktika, kvalifikuota medicinos pagalba;
- 4) tinkamos kokybės maisto produktų vaikams gamyba ir prieinamumu;
- 5) vaiko sveiko gyvenimo būdo ugdymu;
- 6) kitomis įstatymų nustatytais vaiko sveikatos apsaugos garantijomis bei lengvatomis.

8 straipsnis. Vaiko teisė į individualumą ir jo išsaugojimą

1. Vaikas nuo gimimo momento turi teisę į vardą, pavardę, tautybę ir pilietybę, teisę į šeimos bei kitus su jo individualumu susijusius ryšius ir jų išsaugojimą.
2. Šio straipsnio 1 dalyje išvardytas vaiko teises ir jų garantijas nustato Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, kiti įstatymai bei teisės aktai.

9 straipsnis. Vaiko teisė į privatą gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę

1. Vaikas turi teisę į privatą gyvenimą, bendravimą, susirašinėjimo slaptumą, asmens neliečiamybę ir laisvę, religijos ir žodžio laisvę.
2. Vaikas turi teisę dalyvauti visuomenės gyvenime, taikiuose susirinkimuose ir organizacijose, teisę laisvai reikšti savo pažiūras, kiek tai nepažeidžia kitų asmenų teisių ir laisvių.

10 straipsnis. Vaiko teisė būti išklausytam

Vaikas, galintis išreikšti savo nuomonę, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, turi būti išklausytas tiesiogiai arba, nesant tokios galimybės – per atstovą ar kitus teisės aktuose nustatytus asmenis.

11 straipsnis. Vaiko teisė gyventi su savo tėvais

1. Vaikas turi teisę gyventi su abiem tėvais. Vaikas turi teisę bendrauti su skyrium gyvenančiais tėvais (vienu arba vieninteliu iš jų), jei tai neprieštarauja vaiko interesams. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka imasi veiksmų šiai vaiko teisei užtikrinti.
2. Vaikas negali būti išskirtas su tėvais, išskyrus tuos atvejus, kai vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos, vadovaudamosi teismo sprendimu ir įstatymais, paima vaiką iš tėvų. Šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka vaikas gali būti skubiai paimtas iš tėvų, kai reikia apsaugoti vaiko gyvybę ir sveikatą.

12 straipsnis. Vaiko teisė į gyvenimo sąlygas

Vaiko teisę į gyvenimo sąlygas, būtinas jo fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi, užtikrina tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos.

13 straipsnis. Vaiko teisė į socialinę apsaugą ir valstybės finansinę paramą

1. Vaikas, negaunantis pakankamo išlaikymo iš tėvų ar kitų atstovų pagal įstatymą, turi teisę į socialinę apsaugą ir valstybės teikiamą finansinę paramą. Jos dydį, teikimo tvarką ir sąlygas nustato įstatymai bei kiti teisės aktai.
2. Vaikas gali pasinaudoti socialinio draudimo teikiamomis garantijomis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.
3. Likusiam be tėvų globos vaikui skiriamas išlaikymas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

14 straipsnis. Vaiko teisė į gyvenamąsias patalpas

1. Vaiko teisę į gyvenamąsias patalpas nustato ir saugo šis ir kiti įstatymai bei teisės aktai.

2. Likęs be tėvų globos vaikas, neturintis gyvenamųjų patalpų, jomis aprūpinamas įstatymų nustatyta tvarka.

3. Sandorių dėl šeimos turto (vaiko gyvenamųjų patalpų) nuosavybės teisių perleidimo, įkeitimo ar kitokių teisių į jį suvaržymą sudarymo ir (ar) vykdymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.

15 straipsnis. Vaiko teisė gauti viešąją informaciją

Vaikui turi būti užtikrinta galimybė naudotis viešąja informacija ir medžiaga, kuri prisideda prie vaiko gerovės ir skatina jo fizinį, protinį, dvasinį, dorovinį vystymąsi.

16 straipsnis. Vaiko turtinės teisės

1. Vaikas turi teisę į nuosavybę, kurią saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija ir įstatymai.

2. Vaiko turtinės teisės, jų įgijimą ir įgyvendinimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, kiti įstatymai bei teisės aktai.

3. Vaikas, atsižvelgiant į jo veiksnumą, teisės aktų nustatyta tvarka turi teisę savarankiškai arba turėdamas savo atstovą pagal įstatymą sutikimą sudarinėti sandorius, turėti ir disponuoti savo indėliais kredito įstaigose, disponuoti uždarbiu ar stipendija, įgyvendinti kitas turtines teises.

4. Vaikui nuosavybės teise priklausančiu turtu tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą gali disponuoti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, kitų įstatymų ir teisės aktų nustatyta tvarka.

5. Dalijant turtą, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių (tėvų) nuosavybė ar bendroji dalinė nuosavybė, visais atvejais turi būti atsižvelgta į vaiko interesus.

17 straipsnis. Vaiko teisė į poilsį ir laisvalaikį

1. Vaikas turi teisę į poilsį ir laisvalaikį, atitinkantį jo amžių, sveikatos būklę bei poreikius.

2. Vaikui turi būti užtikrinta galimybė ir sudarytos sąlygos žaisti, kurti meno kūrinius, dalyvauti kultūriniuose renginiuose, žaidynėse ir jo amžių atitinkančiuose pramoginiuose renginiuose.

3. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos steigia ir remia vaikų sporto, kūrybos, laisvalaikio ir sveikatingumo centrus, stovyklas.

18 straipsnis. Neįgalių vaikų teisės

1. Neįgalūs vaikai turi lygias teises su kitais vaikais į visapusišką visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą.

2. Neįgaliems vaikams ir jų atstovams pagal įstatymą turi būti užtikrinama tinkama pagalba ir galimybės visavertiškai dalyvauti visose visuomenės gyvenimo srityse.

3. Neįgalių vaikų teises ir socialinę integraciją užtikrina Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas ir kiti teisės aktai.

19 straipsnis. Vaiko teisė būti apsaugotam nuo smurto

1. Draudžiamas visų formų smurtas prieš vaiką, įskaitant fizinės bausmės. Tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą ir valstybė turi užtikrinti vaiko apsaugą.

2. Vaikas, nukentėjęs nuo bet kurios smurto prieš vaiką formos, įskaitant fizinės bausmės, turi teisę į jo poreikius ir geriausius interesus atitinkančią pagalbą.

3. Valstybė imasi visų reikiamų švietimo, socialinių, administracinių, teisinių ir kitų būtinų priemonių, kad apsaugotų vaiką nuo bet kokios smurto prieš vaiką formos, įskaitant fizinės bausmės, ir suteiktų pagalbą nukentėjusiam vaikui, jo atstovams pagal įstatymą.

4. Už vaiko kankinimą, žalojimą, jo garbės ir orumo žeminimą, žiaurų elgesį su vaiku, fizinių bausmių taikymą vaikui ar bet kokią kitą smurtą prieš vaiką įstatymais nustatyta civilinė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

20 straipsnis. Vaikų, priklausančių Lietuvos Respublikos tautinėms bendrijoms (mažumoms), teisės

Vaikai, priklausantys Lietuvos Respublikos tautinėms bendrijoms (mažumoms), turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius bei tradicijas. Šią teisę užtikrina Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymai bei kiti teisės aktai.

21 straipsnis. Vaiko užsieniečio prieglobsčio prašytojo, pabėgėlio, nelydimo nepilnamečio teisės

1. Vaikas, kuris yra prieglobsčio prašytojas ar, kuriam yra suteiktas pabėgėlio statusas arba papildoma apsauga ar, nelydimas nepilnametis užsienietis, turi teisę į pagalbą bei apsaugą. Atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus, ieškomi nelydimo nepilnamečio tėvai, giminaičiai ar kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, kuriems jis gali būti perduotas, vaikui garantuojant apsaugą ir jo teisių užtikrinimą.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytam vaikui taikomos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ ir užsieniečių teisinę padėtį reguliuojančių teisės aktų nuostatos.

22 straipsnis. Vaiko teisių užtikrinimas kituose įstatymuose

1. Vaiko teisę į formalųjį ir neformalųjį švietimą, savišvietą, švietimo pagalbos teikimą nustato Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas ir kiti teisės aktai.

2. Priimtina, prieinama ir tinkama sveikatos priežiūra vaikui užtikrina sveikatos priežiūrą reguliuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai.

3. Vaiko kilmės nustatymą, vaiko ir vaiko atstovų pagal įstatymą tarpusavio teises ir pareigas, įvaikinimo, globos (rūpybos), civilinės būklės aktų registravimo tvarką, kitus civilinius teisinius santykius nustato Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, kiti įstatymai ir teisės aktai.

4. Mokinių nemokamo maitinimo ir paramos mokinio reikmenims įsigyti skyrimo sąlygas, paramos dydžius ir finansavimą nustato Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas.

5. Vaikų iki 18 metų įdarbinimo, sveikatos patikrinimo ir jų galimybių dirbti konkretų darbą nustatymo tvarką reguliuoja Lietuvos Respublikos darbo kodeksas, kiti įstatymai ir teisės aktai.

6. Vaiko apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje užtikrina Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas.

7. Vaiko autoriaus teisių į savo kūrinį įgyvendinimą ir apsaugą nustato Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas.

8. Vaiko teisę į jo išradimų apsaugą nustato Lietuvos Respublikos patentų įstatymas.

9. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą nustato Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas ir kiti teisės aktai.

10. Nepilnamečių justicijos, vaiko procesinių teisių ypatumus reguliuoja Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, Lietuvos Respublikos administracinių teisės nusižengimų kodeksas, Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, kiti įstatymai ir teisės aktai.

23 straipsnis. Vaiko teisių naudojimas

Naudodamasis savo teisėmis ir laisvėmis, vaikas turi:

1) gerbti tėvus ir tinkamai atlikti savo pareigas, nustatytas įstatymuose ir kituose teisės aktuose;

2) nepažeisti kitų asmenų teisių ir laisvių.

III SKYRIUS VAIKAS IR SOCIALINĖ APLINKA

24 straipsnis. Vaiko apsaugos nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos bendrosios nuostatos

1. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys privalo saugoti vaiką nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos.

2. Už fizinio ar psichologinio smurto, įskaitant fizinės bausmės, demonstravimą vaikams, jų įtraukimą į nusikalstamą ar kitą neteisėtą veiką taikoma įstatymų nustatyta administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

3. Vaikui, galimai nukentėjusiam ar nukentėjusiam nuo seksualinio ar kitos smurto formos, įskaitant fizinės bausmės, išnaudojimo pornografijai ar prostitucijai, taip pat vaiko pirkimo ar pardavimo ar nukentėjusiam nuo kitos nusikalstamos veikos, turi būti teikiama reikalinga sisteminė kompleksinė pagalba (sveikatos priežiūros, socialinė, teisinė ir kita), parama ir apsauga, kad vaikas ir jo atstovai pagal įstatymą galėtų atkurti sveikatą po patirtos fizinės ar psichologinės traumos bei reintegruoti į socialinę aplinką. Pagalba teikiama tol, kol ji yra būtina, siekiant pašalinti nusikalstama veika sukeltas pasekmes.

4. Fizinis ar juridinis asmuo, sužinojęs apie vaiką, kuris galimai nukentėjo nuo nusikalstamos veikos ir (ar) vaiko teises pažeidžiančios veiklos ir dėl to jam gali reikti pagalbos, privalo pranešti apie tai policijai ir (ar) vaiko teisių apsaugos tarnybai.

5. Fizinio ar juridinio asmens, žinančio apie smurtą prieš vaiką ir (ar) galimą vaiką teisių pažeidimą, tačiau nesiimančio veiksmų šį smurtą nutraukti ar perduoti apie tai informaciją vaiko teisių apsaugos tarnybai ir (ar) policijai, suprantami kaip bendrininkavimas ir (ar) aplaidus pareigų atlikimas.

6. Vaiko atstovai pagal įstatymą, siekdami apsaugoti vaiką nuo bet kokio išnaudojimo, prievartos ar smurto formų, įskaitant fizinės bausmės, suteikia vaikui reikiamą informaciją, atsižvelgdami į jo amžių ir vystymąsi.

7. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, nevyriausybinių organizacijų, įgyvendinančių vaiko teisių apsaugos priemonės, rengia šviečiamąsias vaiko apsaugos nuo smurto programas.

25 straipsnis. Vaiko apsauga nuo vaiko psichiką veikiančių medžiagų

1. Vaikui turi būti ugdoma nuostata nevartoti tabako gaminių, alkoholinių gėrimų, narkotinių, psichotropinių bei psichiką veikiančių medžiagų. Draudžiama vaiką įtraukti į darbą, susijusį su tabako gaminių ar alkoholinių gėrimų gamyba arba realizavimu.

2. Vaikas turi būti apsaugotas nuo tabako gaminių, alkoholinių gėrimų, narkotinių, psichotropinių bei psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, tokių medžiagų gaminimo, jų laikymo, pardavinėjimo ar kitokio platinimo.

3. Už vaiko nugirdymą, įtraukimą girtauti, vartoti vaistus ar kitas priemones, narkotinių, psichotropinių bei psichiką veikiančių medžiagų platinimą nepilnamečiams, padėjimo nepilnamečiams įsigyti, vertimą, lenkimą ar kitokį jų pratinimą ne gydymo tikslais vartoti narkotines ar psichotropines medžiagas, taip pat už veikas numatytas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse, taikoma įstatymų nustatyta administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

26 straipsnis. Vaikas ir žaidimai, filmai, visuomenės informavimo priemonės

1. Vaikas turi būti apsaugotas nuo viešosios informacijos poveikio, galinčio pakenkti jo psichinei ar fizinei sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam ar doroviniam vystymuisi.

2. Draudžiama rodyti, parduoti, dovanoti, dauginti ir nuomotuoti vaikams žaislus, kino filmus, garso ir vaizdo įrašus, literatūrą, laikraščius, žurnalus ir kitus leidinius, kurie tiesiogiai skatina ar propaguoja vaiko nepagarbą kitiems asmenims, žiaurų elgesį, smurtą, diskriminaciją,

pornografiją ar kitaip kenkia vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi. Už šias veikas taikoma įstatymų nustatyta administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

3. Vaiko apsaugą nuo neigiamą poveikį jo vystymuisi darančios viešosios informacijos nustato Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas ir kiti įstatymai bei teisės aktai.

27 straipsnis. Vaiko apsauga nuo seksualinio išnaudojimo, išnaudojimo pornografijai ar prostitucijai, vaiko pirkimo arba pardavimo

1. Vaikas turi būti apsaugotas nuo nusikalstamų veikų, nurodytų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – Baudžiamasis kodeksas) XXI skyriuje vaiko išnaudojimo pornografijai, vaiko pirkimo arba pardavimo, pelnymosi iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimo į prostituciją ar disponavimo pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas.

2. Už nusikalstamas veikas, numatytas šio straipsnio 1 dalyje, taikoma įstatymų numatyta baudžiamoji atsakomybė.

3. Švietimo, asmens sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, teisėsaugos ir kitų institucijų bei įstaigų, nevyriausybinų organizacijų darbuotojai ar kiti asmenys gavę pagrįstos informacijos apie galimai padarytas nusikalstamas veikas nurodytas Baudžiamojo kodekso XXI skyriuje, vaiko seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, taip pat vaiko išnaudojimą pornografijai, vaiko pirkimą arba pardavimą, pelnymąsi iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimą į prostituciją ar disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, nepaisydami konfidencialumo taisyklių, privalo nedelsdami apie tai informuoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – vaiko teisių apsaugos tarnyba) ir (ar) policiją.

4. Vaikui, galimai nukentėjusiam nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytų nusikalstamų veikų, šio įstatymo 24 straipsnio 3 dalyje numatyta pagalba, parama ir apsauga turi būti pradeda teikti nedelsiant ir turi būti teikiama, kol ji vaikui yra reikalinga. Jeigu nukentėjusysis yra asmuo, kurio amžius nenustatytas, tačiau yra priežasčių manyti, kad jis yra nepilnametis, pagalba, parama ir apsauga turi būti užtikrinta iki bus nustatytas nukentėjusiojo amžius.

28 straipsnis. Asmenų, pripažintų kaltais už nusikalstamas veikas, darbo apribojimai

1. Asmenims, įsiteisėjusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažintiems kaltais už nusikalstamas veikas, nurodytas Baudžiamojo kodekso XXI skyriuje, ar už kitas nusikalstamas veikas, susijusias su vaiko seksualiniu išnaudojimu, vaikų pornografija ar prostitucija, t. y. už vaiko išnaudojimą pornografijai, vaiko pirkimą arba pardavimą, pelnymąsi iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimą į prostituciją ar disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, ar kitus tyčinius labai sunkius ar sunkius nusikaltimus prieš vaikus ar už analogiškas veikas, numatytas kitų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose, neatsižvelgiant į teistumo išnykimą ar panaikinimą, draudžiama:

1) dirbti ar užsiimti savanoriška veikla, vaikų socialinėse, švietimo ir sporto, sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose;

2) dirbti darbą kitose, nei nurodytos šio straipsnio 1 dalies 1 punkte, įstaigose, įmonėse ir organizacijose, taip pat jose užsiimti savanoriška veikla, jeigu šis darbas ar savanoriška veikla tiesiogiai (nuolat ar laikinai) susiję su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu;

3) teikti paslaugas vaikui vykdant individualią veiklą, jeigu ši veikla tiesiogiai (nuolat ar laikinai) susijusi su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu

2. Mokytojams papildomai taikomi darbo apribojimai, nustatyti Švietimo įstatyme.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija tvirtina sąrašą darbų, veiklų ar paslaugų, nurodytų šio straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, kurių dirbti, atlikti ar teikti dėl

tiesioginių kontaktų su vaikais neturi teisės asmenys, įsisteijusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais už nusikalstamas veikas, nurodytas šio straipsnio 1 dalyje.

4. Asmenys, ketinantys dirbti šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytose įstaigose, įmonėse ir organizacijose ar dirbti į šio straipsnio 3 dalyje nurodytą sąrašą įtrauktus darbus, prieš įsidarbindami darbdaviui turi pristatyti pažymą dėl įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį.

5. Asmenys, norintys užsiimti savanoriška veikla šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytose įstaigose, įmonėse ir organizacijose ar vykdyti į šio straipsnio 3 dalyje nurodytą sąrašą įtrauktą savanorišką veiklą, prieš pradėdami vykdyti šią veiklą ir (ar) sudarydami savanoriškos veiklos sutartį savanoriškos veiklos organizatoriui turi pristatyti pažymą dėl įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį.

6. Paslaugų, įtrauktų į šio straipsnio 3 dalyje nurodytą sąrašą, gavėjas, sudarantis su asmeniu, vykdančiu individualią veiklą, sutartį dėl paslaugų teikimo vaikui turi teisę paslaugų teikėjo prašyti, o paslaugų teikėjas privalo pateikti pažymą dėl įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį.

IV SKYRIUS

PAGRINDINĖS VAIKO ATSTOVŲ PAGAL ĮSTATYMĄ TEISĖS, PAREIGOS IR ATSAKOMYBĖ

29 straipsnis. Pagrindinės vaiko tėvų teisės

Vaiko tėvai turi:

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, šiame įstatyme, kituose įstatymuose ir teisės aktuose įtvirtintas teises ir pareigas vaiko atžvilgiu;
- 2) pirmumo teisę prieš kitus asmenis auginti ir auklėti savo vaikus.

30 straipsnis. Pagrindinės vaiko tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą pareigos ir atsakomybė

1. Vaiko tėvai ir kiti vaiko atstovai pagal įstatymą privalo rūpintis vaiko auklėjimu, tinkamai jį prižiūrėti, materialiai išlaikyti ir sudaryti sąlygas vaikui augti, vystytis, tobulėti.

2. Vaiko tėvams ir kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą tenka pagrindinė atsakomybė už saugios, vaiko visapusiškam ir harmoningam vystymuisi tinkamos socialinės aplinkos kūrimą, rūpinimąsi vaiko sveikata, jo fiziniu, protiniu, dvasiniu, doroviniu vystymusi, pažintinių ir socialinių gebėjimų ugdymu.

3. Vaiko tėvai ir kiti vaiko atstovai pagal įstatymą privalo ugdyti vaiko pareigos ir atsakomybės jausmą, organizuoti vaiko laisvalaikį, ruošti vaiką savarankiškam gyvenimui.

4. Visus klausimus dėl vaiko tėvai ar vaiko globėjai (rūpintojai) turi siekti spręsti bendru sutarimu, įvertindami galimybę pasinaudoti taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) paslaugomis. Nepavykus pasiekti sutarimo, ginčijamą klausimą sprendžia teismas įstatymų nustatyta tvarka.

5. Vaiko tėvai ir kiti vaiko atstovai pagal įstatymą pasirūpina, kad:

- 1) vaikas, iki bus pradėtas jo ugdymas pagal pradinio ugdymo programą, neliktų be vyresnių kaip 14 metų asmenų priežiūros;
- 2) vaikui, vyresniam nei nurodyta šio straipsnio 1 punkte, tačiau nesulaukusiam 14 metų, būtų užtikrinamas saugumas nakties metu.

6. Vaiko tėvams ir kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą už pareigų nevykdymą ar netinkamą jų vykdymą, vaiko teisių pažeidimus ar kitokį piktnaudžiavimą savo teisėmis ir pareigomis taikoma įstatymų nustatyta civilinė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

31 straipsnis. Kitų asmenų įgaliojimas atstovauti vaikui

1. Draudžiama vaiko tėvams asmenines teises ir pareigas, o kitiems vaiko atstovams įstatymu nustatytas teises ir pareigas perduoti kitiems asmenims.

2. Tuo atveju, kai vaiko atstovai pagal įstatymą nėra fiziškai kartu su vaiku, jie gali įgalioti kitą asmenį (vaiką prižiūrintį arba kartu su vaiku gyvenantį ar vaiko atstovų pagal įstatymą pasirinktą asmenį) atlikti konkrečius ir apibrėžtus teisinius veiksmus atstovaujant vaiką (pvz., suteikti teisę įgaliotajam asmeniui sudaryti sutartį su konkrečia sveikatos priežiūros įstaiga dėl paslaugų vaikui suteikimo, suteikti teisę įgaliotam asmeniui atstovauti vaikui tėvų laikino išvykimo iš Lietuvos Respublikos atveju ar panašiai).

V SKYRIUS ASMENS DUOMENŲ APSAUGA

32 straipsnis. Ypatingų asmens duomenų tvarkymas

1. Vaiko teisių apsaugos tarnyba, atsižvelgdama į šio įstatymo tikslą, turi teisę tvarkyti vaiko tėvų, kartu su vaiku gyvenančių asmenų ypatingus asmens duomenis, susijusius su teistumu ir sveikatos būkle, kai būtina išsiaiškinti, ar kyla grėsmė vaiko teisėms ir teisėtiems interesams dėl vaiko tėvų arba faktiškai kartu su vaiku gyvenančių asmenų sveikatos būklės ar teistumo.

2. Vaiko teisių apsaugos tarnyba tvarko šio straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų asmens duomenis, kai asmuo buvo pripažintas kaltu už nusikalstamas veikas, nurodytas šio įstatymo taip pat kitų sunkių ir labai sunkių nusikaltimų nepilnamečiui atvejais, nepaisant to, ar teistumas išnykęs, ar panaikintas įstatymų nustatyta tvarka. Jeigu asmuo buvo pripažintas kaltu už kitus nesunkius ar apysunkius nusikaltimus nepilnamečiui, duomenys apie jo teistumą vaiko teisių apsaugos tarnybai gali būti teikiami tik iki teistumo išnykimo ar panaikinimo.

3. Vaiko teisių apsaugos tarnyba tvarko šio straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų asmens duomenis, susijusius su sveikatos būkle, kai jų sveikatos būklė gali kelti grėsmę vaiko sveikatai ir saugumui.

4. Vaiko teisių apsaugos tarnyba ypatingus asmens duomenis tvarko, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatomis.

33 straipsnis. Ypatingų asmens duomenų perdavimas tretiesiems asmenims

1. Vaiko teisių apsaugos tarnyba nustatiusi, kad gali kilti grėsmė vaiko teisėms ir teisėtiems interesams dėl vieno iš vaiko tėvų, vaiko atstovų pagal įstatymą arba kartu su tuo vaiku gyvenančio asmens, prireikus apie šių asmenų teistumą ar sveikatos būklę turi teisę informuoti kitą iš vaiko tėvų, taip pat prireikus šiuos duomenis pateikti teismui, jeigu byla nagrinėjama teisme.

2. Vaiko teisių apsaugos tarnyba, gavusi vieno iš vaiko tėvų, vaiko atstovų pagal įstatymą motyvuotą prašymą pateikti duomenis apie kartu su tuo vaiku gyvenančio asmens teistumą ar sveikatos būklę ir nustatęs, kad pateiktas prašymas yra pagrįstas ir kyla grėsmė vaiko teisėms ir teisėtiems interesams, turi teisę pateikti šiuos duomenis prašančiajam ir nedelsdamas privalo imtis veiksmų vaiko teisių apsaugai užtikrinti.

3. Vaiko teisių apsaugos tarnyba:

1) perduodama vienam iš vaiko tėvų, su kuriuo vaikas kartu gyvena, duomenis šio straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, privalo gauti rašytinį to asmens pasižadėjimą neatskleisti šių duomenų tretiesiems asmenims;

2) perduodama vienam iš vaiko tėvų, su kuriuo vaikas kartu negyvena, duomenis (jeigu tai neprieštaruja vaiko interesams) šio straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, privalo gauti rašytinį to asmens pasižadėjimą neatskleisti šių duomenų tretiesiems asmenims.

VI SKYRIUS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS UŽTIKRINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS BENDROSIOS NUOSTATOS

34 straipsnis. Pareiga pranešti apie vaiko teisių pažeidimą

1. Švietimo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, teisėsaugos ir kitų institucijų bei įstaigų, nevyriausybinių organizacijų darbuotojai, vykdydami savo darbo funkcijas, ar asmuo, turintis informacijos apie galimą ir (ar) žinomą vaiko teisių pažeidimą, taip pat apie vaiko elgesį, keliantį pavojų jo sveikatai ir gyvybei, privalo nedelsiant apie tai informuoti vaiko teisių apsaugos tarnybą arba policiją. Už vengimą pranešti arba informacijos neteikimą vaiko teisių apsaugos tarnybą arba policijai apie galimą ir (ar) žinomą vaiko teisių pažeidimą atsakoma įstatymų nustatyta tvarka.

2. Asmens, pateikusio šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, pageidavimu turi būti išlaikytas jo anonimiškumas prieš trečiuosius asmenis, išskyrus ikiteisminio tyrimo institucijas ir teismus. Ši nuostata netaikoma šio straipsnio 1 dalyje nurodytų institucijų darbuotojams.

3. Vaikas savarankiškai gali kreiptis į Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierių (toliau – Vaiko teisių apsaugos kontrolierius), Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą, policiją ar švietimo, sveikatos priežiūros ar kitą instituciją, įskaitant teismą, dėl jo teisių pažeidimo.

35 straipsnis. Vaiko atstovų pagal įstatymą, kitų fizinių ir juridinių asmenų atsakomybė

1. Asmenys, pažeidę vaiko teises, numatytas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, šiame įstatyme ir kituose įstatymuose bei teisės aktuose, reglamentuojančiuose vaiko teisių apsaugą, neteisėtai trukdantys vaikui naudotis savo teisėmis, atsako įstatymų nustatyta tvarka.

2. Šio įstatymo 27 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys už gautos informacijos nepranešimą ar melagingos informacijos suteikimą atsako įstatymų nustatyta tvarka.

ANTRASIS SKIRSNIS PAGALBOS ORGANIZAVIMAS

36 straipsnis. Pagalbos vaikui, jo atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems ar iki vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą gyvenusiems asmenims organizavimas

1. Vaikui, vaiko atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems ar iki vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą gyvenusiems asmenims, patiriantiems socialinę riziką, savivaldybės tarybos nustatyta tvarka koordinuojamas ir organizuojamas pagalbos (socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo bei kitų paslaugų) teikimas.

2. Siekiant mažinti ar išvengti socialinės atskirties, vaikui, jo atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems asmenims teikiama ir prevencinė pagalba socialinių, švietimo, sveikatos priežiūros paslaugų teikimą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka.

3. Teikiant pagalbą vaikui, jo atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems ar iki vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą gyvenusiems asmenims, savivaldybės institucijos bendradarbiauja su vaiko atstovais pagal įstatymą, nevyriausybėmis, organizacijomis, valstybės institucijomis bei įstaigomis, savivaldybių įstaigomis.

4. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka vaikui gali būti skiriamos minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės.

37 straipsnis. Pranešimas apie galimą vaiko pažeidimą

1. Vaiko teisių apsaugos tarnyba raštu, žodžiu, telefonu, elektroniniu paštu gavusi iš policijos ir (ar) šio įstatymo 27 straipsnio 3 dalyje nurodytų juridinių ir fizinių asmenų pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, skubiai, tą pačią dieną, privalo fiziškai susitikti su vaiku ir užsitikrinti, kad galėtų su juo pabendrauti be apribojimų (nedalyvaujant ir negirdint tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą), išklausti vaiko nuomonę, išsiaiškinti, kaip jaučiasi, kuo

skundžiasi, esant poreikiui, aplankyti vaiką namuose, įvertinti gyvenamąją aplinką bei jo santykius su vaiko atstovais pagal įstatymą.

2. Vaiko teisių apsaugos tarnyba, nustačiusi pranešimo nepagrįstumą, priima sprendimą baigti jo nagrinėjimą.

38 straipsnis. Vaiko atvejo nagrinėjimas

1. Vaiko teisių apsaugos tarnyba pagal socialinės apsaugos ir darbo ministro įgalios institucijos patvirtintą tvarką įvertina ir nustato vaiko situacijos grėsmės lygį. Vaiko situacijos grėsmės lygiai yra keturi: nulinio, pirmo, antro ir trečio lygio grėsmės.

2. Vaiko teisių apsaugos tarnyba, nustačiusi:

1) nulinį vaiko situacijos grėsmės lygį, priima sprendimą skirti bendrojo pobūdžio paslaugas;

2) pirmą vaiko situacijos grėsmės lygį, per penkias darbo dienas inicijuoja vaiko atvejo nagrinėjimą;

3) antrą vaiko situacijos grėsmės lygį, per vieną darbo dieną inicijuoja vaiko atvejo nagrinėjimą ir intensyvią vaiko situacijos stebėjimą jo gyvenamoje vietoje, kurią atlieka savivaldybės socialinis darbuotojas, kol atvejo vadybos metu nebus nustatyta kitaip;

4) trečią vaiko situacijos grėsmės lygį, kai vaiko atstovai pagal įstatymą smurtaudami ar kitaip sukeldami pavojų vaikui piktnaudžiauja tėvų valdžia ar globėjo (rūpintojo) pareigomis arba nesiima reikiamų veiksmų užtikrinti vaiko saugumo ir taip sudaro sąlygas grėsmei vaiko gyvybei ir saugumui, vaiką skubiai paima iš atstovų pagal įstatymą ar jam nesaugios aplinkos ir siunčia mobilią komandą, kuri per vieną darbo dieną pradeda intensyvią darbą su vaiku ir jo atstovais.

5. Nustačius pirmą ar antrą grėsmės lygį, vaiko teisių apsaugos tarnyba inicijuoja vaiko atvejo nagrinėjimo susitikimą, kuriame dalyvauja savivaldybės administracijos paskirtas atvejo vadybininkas ir pagal poreikį dalyvauja:

1) socialinis darbuotojas, dirbantis su šeimomis, patiriančiomis socialinę riziką, bendruomenės ir nevyriausybinių organizacijų atstovai, sveikatos priežiūros specialistas, švietimo įstaigos, kurioje vaikas mokosi, atstovas, policijos pareigūnas, kiti asmenys galintys suteikti informaciją apie vaiką ir šeimą ar kitaip padėti vaikui ir šeimai;

2) vaikas ir jo atstovai pagal įstatymą, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams.

6. Nagrinėjant vaiko atvejį yra išklausoma vaiko nuomonė (jeigu jis dalyvauja) arba ji pateikiama.

7. Nagrinėjant vaiko atvejį pasidalinama turima informacija apie vaiko ir jo aplinkos situaciją ir priimamas sprendimas dėl atvejo vadybos taikymo ir specialistų, kurie dalyvaus vaiko atvejo vadyboje, pasitelkimo, šeimos socialinės rizikos lygio ir šeimos poreikių bei pagalbos įvertinimo, pagalbos plano sudarymo bei jo peržiūrų organizavimo, tolesnių atvejo vadybos susitikimų.

8. Sutarus šio straipsnio 7 dalyje esančiais klausimais, tolesnius atvejo vadybos veiksmus koordinuoja atvejo vadybininkas.

39 straipsnis. Bendruomeninių paslaugų skyrimas

1. Nustačius nulinį grėsmės lygį, kad nėra egzistuojančių rizikos faktorių, dėl kurių būtina teikti intervencinę pagalbą, tačiau išlieka būtinybė vaiko atstovams pagal įstatymą skirti bendrojo pobūdžio paslaugas, priimamas sprendimas skirti vaiko atstovams pagal įstatymą bendruomenines paslaugas, kurių organizavimą užtikrina savivaldybė.

2. Vaiko atstovams pagal įstatymą bendruomeninės paslaugos gali būti skiriamos ir kito grėsmės lygio situacijose, jeigu tai numatoma Pagalbos plane.

3. Bendruomeninės paslaugos gali būti skiriamos pagal vaiko, jo atstovų pagal įstatymą pageidavimą ar vaiko teisių apsaugos tarnybos, bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų atstovų siūlymu.

40 straipsnis. Atvejo vadyba

1. Esant pirmo ir antro vaiko situacijos grėsmių lygiui, kai dar nėra būtinybės vaiką paimti iš vaiko atstovų pagal įstatymą ar mobilią komandą pateikus rekomendacijas atvejo vadybininkui, esant trečiam vaiko situacijos grėsmės lygiui, taikoma atvejo vadyba socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka.

2. Atvejo vadyba turi būti akcentuota į koordinuotos pagalbos vaikui ir vaiko atstovams pagal įstatymą procesų organizavimą, paslaugų teikimą ir įvairios pagalbos taikymą, kurios esančių problemų negali išspręsti viena institucija ar viena sistema ir kuriai reikalinga kompleksinė ilgalaikė tęstinė pagalba.

3. Atvejo vadybos procesą sudaro:

1) šeimos socialinės rizikos lygio ir šeimos poreikių nustatymas ir pagalbos organizavimas, vaiko individualių ir šeimos poreikių, jos aplinkos situacijos, rizikų ir galimų pagalbos šaltinių įvertinimas);

2) pagalbos plano sudarymas ir įgyvendinimas;

3) šeimos stebėseną;

4) pagalbos plano peržiūrų organizavimas ir pagalbos plano įgyvendinimo įvertinimas.

4. Bet kuriame atvejo vadybos etape turi būti imamasi skubių veiksmų užtikrinti vaiko teisių apsaugą ir kreiptis į teismą dėl leidimo vaiką skubiai paimti iš jo atstovų pagal įstatymą, jeigu iškyla grėsmė vaiko gyvybei, sveikatai ir jo saugumui.

41 straipsnis. Atvejo vadybininkas ir jo sudaromas pagalbos planas

1. Atvejo vadybininkas užmezga pagalbos santykį su vaiku bei jo šeima, įvertina poreikius bei jos aplinką, telkia bendruomenės narius ir specialistus reikalingai pagalbai teikti bei koordinuoja pagalbos vaikui ir šeimai procesą. Atvejo vadybininkas ieško geriausio šeimos problemų sprendimo būdo, įgalina šeimą ją spręsti, nuolat stebi ir koreguoja intensyvaus prevencinio ir socialinio darbo procesus.

2. Nustačius pirmą ir antrą grėsmės lygius per 7 darbo dienas, atvejo vadybininkas:

1) atlieka šeimos socialinės rizikos lygio ir šeimos poreikių ir pagalbos įvertinimą, pareikalaudamas iš sveikatos priežiūros, švietimo, socialines paslaugas teikiančių įstaigų, penitencinės ir teisėsaugos institucijų, vietos bendruomenės ir nevyriausybinių organizacijų turimos informacijos apie vaiką, jo atstovus pagal įstatymą, kitus kartu su vaiku gyvenančius ar svarbius atvejo vadybai asmenis;

2) inicijuoja Pagalbos plano sudarymą.

3. Pagalbos planas sudaromas atvejo vadyboje dalyvaujančių specialistų ne ilgesniam kaip 12 mėnesių laikotarpiui. Atvejo vadybininkas koordinuoja ir užtikrina Pagalbos plano įgyvendinimą. Pagalbos plane nustatytų institucijų specialistai privalo dalyvauti nustatytų veiksmų ir priemonių įgyvendinime.

4. Pagalbos plane gali būti numatytas komandinis darbas su vaiko atstovais pagal įstatymą dėl individualizuoto paslaugų teikimo ir koordinuotų prevencinių veiksmų sudarymo, užtikrinant šeimai mokymo, konsultavimo, elgesio keitimo procesus. Trukmę nustato atvejo vadybos procese dalyvaujantys specialistai.

5. Pagalbos plano įgyvendinimo metu, atvejo vadybininkas:

1) nukreipia vaiko atstovus pagal įstatymą gauti tinkamiausias paslaugas ir koordinuoja jų teikimą;

2) palaiko nuolatinį kontaktą su vaiko atstovais pagal įstatymą, atvejo vadybos dalyviais, siekiant įsitikinti, kad vaiko atstovams pagal įstatymą tinkamai ir laiku teikiamos numatytos paslaugos ir pagalba;

3) organizuoja atvejo vadybos susirinkimus, kuriuose derinami veiksmai, pagal poreikį keičiamas Pagalbos planas;

4) jeigu atlikus vaiko ir šeimos situacijos įvertinimą nustato, kad išnyko grėsmės vaiko saugumui ir šeima pajėgi savarankiškai užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus, užbaigia atvejo vadybą;

5) nustatęs, kad pagalbos plane nustatytos priemonės ir teiktos paslaugos per 12 mėnesių nepadėjo vaiko atstovams pagal įstatymą ir kartu su vaiku gyvenantiems asmenims pakeisti elgesio su vaiku bei būtinų sąlygų užtikrinti toliau neužtikrina vaiko teisių arba pažeidžia jas ir dėl to būtina nustatyti vaikui laikinąją globą (rūpybą) ar pakeisti vaiko globėją (rūpintoją), atvejo vadybininkas kreipiasi į vaiko teisių apsaugos tarnybą.

42 straipsnis. Kreipimasis į teismą dėl leidimo vaiką paimti

1. Vaiko teisių apsaugos tarnyba, gavusi atvejo vadybininko siūlymą, kreipiasi į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą. Leidimas paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjamas Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriuje nustatyta tvarka.

2. Per 3 darbo dienas nuo teismo leidimo paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą išdavimo, vaiko teisių apsaugos tarnyba priima sprendimą teikti savivaldybės administracijos direktoriui siūlymą nustatyti vaiko laikinąją globą (rūpybą) nuo vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą dienos arba grąžinti vaiką teisėtiems atstovams.

3. Teismui neleidus vaiką paimti iš jo atstovų pagal įstatymą, peržiūrimas pagalbos planas, patikslinant nustatytų priemonių įgyvendinimą ir paslaugų teikimą vaikui bei jo atstovams pagal įstatymą.

4. Paaiškėjus, kad patikslintos pagalbos plano priemonės ir paslaugos nepadėjo vaiko atstovams pakeisti požiūrio į vaiką bei elgesio su juo, vaiko teisių apsaugos tarnyba:

1) pakartotinai kreipiasi į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš vaiko atstovų pagal įstatymą arba vaiko globėjo (rūpintojo) pakeitimo;

2) esant grėsmei vaiko sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą ir kreipiasi į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą;

3) gavęs teismo leidimą šios dalies 1 ir 2 punkte nustatytais atvejais, organizuoja vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymą.

43 straipsnis. Skubus vaiko paėmimas iš vaiko atstovų pagal įstatymą

1. Vaiko teisių apsaugos tarnyba, gavusi pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą ir nustačiusi trečią grėsmės lygį, nedelsiant kartu su policija paima vaiką.

2. Vaiko teisių apsaugos tarnyba, paėmusi vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą, ne vėliau kaip per vieną darbo dieną kreipiasi į teismą dėl leidimo vaiką paimti iš šeimos.

3. Skubaus vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą atveju teismui neleidus paimti vaiko iš jo atstovų pagal įstatymą, vaikas nedelsiant grąžinamas vaiko atstovams pagal įstatymą ir šeimai teikiama pagalba vadovaujantis šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.

4. Vaiko teisių apsaugos tarnyba sudaro mobilią komandą, kuri per 14 dienų:

1) atlieka intensyvią komandinį darbą su vaiko atstovais pagal įstatymą, bendradarbiaudama su savivaldybės administracijos paskirtu atvejo vadybininku;

2) kartu su atvejo vadybininku įvertina vaiko atstovų pagal įstatymą socialinės rizikos lygį;

3) teikia intensyvią motyvacinę, konsultacinę, korekcinę pagalbą vaiko atstovams pagal įstatymą ar kartu gyvenantiems asmenims, siekiant būtinos jų elgesio korekcijos vaiko grįžimui į jo gyvenamąją aplinką;

4) pateikia rekomendacijas atvejo vadybininkui dėl tolesnio darbo su vaiko atstovais pagal įstatymą organizavimo.

5. Praėjus 14 dienos terminui, atvejo vadybininkas inicijuoja Pagalbos plano sudarymą, atsižvelgiant į mobilios komandos rekomendacijas, koordinuoja jo peržiūras bei įgyvendinimą ir toliau vykdo šio įstatymo 41 straipsnyje numatytas funkcijas.

6. Vaiką paėmus iš vaiko tėvų (motinos ar tėvo) ir nustačius jam laikinąją globą (rūpybą), ir paaiškėjus, kad po intensyvaus komandinio socialinio darbo su šeima ir Pagalbos plane nustatytų priemonių taikymo per 60 dienų vaiko tėvai (motina ar tėvas) nedėjo pastangų ir nepakeitė elgesio ir toliau vengia atlikti savo pareigas, auklėti vaikus, piktnaudžiauja tėvų valdžia arba nesirūpina vaikais:

1) vaiko teisių apsaugos tarnyba turi kreiptis į teisimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo, vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir išlaikymo vaikui priteisimo;

2) vaiko laikinoji globa (rūpyba) tęsiama, kol teismas priims sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo, nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir išlaikymo vaikui priteisimo.

44 straipsnis. Skubus vaiko paėmimas iš jam nesaugios aplinkos

Vaiko teisių apsaugos tarnyba, gavusi pranešimą apie vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, kuri kelia realią grėsmę vaiko sveikatai ar gyvybei ir nėra galimybės nedelsiant susisiekti su jo atstovais pagal įstatymą, pasitelkdamas policiją privalo nedelsdamas vykti į vaiko buvimo (radimo) vietą. Socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka vaiko teisių apsaugos tarnyba turi įvertinti situaciją vietoje ir nustatęs, kad kyla grėsmė vaiko sveikatai ar gyvybei, paimti vaiką iš jam nesaugios aplinkos ir laikinai (iki vaiko atstovai pasiims vaiką) apgyvendinti vaiką vienoje iš šio įstatymo 45 straipsnio 2, 3, 4 dalyse nurodytų institucijų. Ne vėliau kaip kitą dieną nuo skubaus vaiko paėmimo dienos telefonu, elektroniniu laišku, laišku, registruotu laišku su įteikimu ir panašiai apie tai pranešti vaiko atstovams pagal įstatymą.

45 straipsnis. Vaiko apgyvendinimas

1. Vaikas paimtas iš vaiko atstovų pagal įstatymą ar iš jam nesaugios aplinkos, laikinai apgyvendinamas pas socialinius globėjus, globėjų (rūpintojų) šeimoje, šeimynoje ar vaikų socialinės globos institucijoje, įtrauktų į savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą šeimų, šeimynų ar institucijų, galinčių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu arba nukreipiamas į sveikatos priežiūros įstaigą, jei reikia ištirti vaiko sveikatos būklę ar suteikti jam sveikatos priežiūros paslaugas.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju paimtas vaikas taip pat gali būti laikinai apgyvendintas pas artimuosius ar kitus giminaičius, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.

3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju paimtas vaikas iki trejų metų:

1) laikinai apgyvendinamas pagal savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą pas socialinius globėjus, globėjų (rūpintojų) šeimoje arba šeimynoje;

2) laikinai apgyvendinamas vaikų socialinės globos įstaigoje Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka tik išimtiniais atvejais (kai nėra galimybės jo apgyvendinti šeimos ar šeimynos aplinkoje) ir šio vaiko globa (rūpyba) institucijoje trunka ne ilgiau kaip tris mėnesius, išskyrus atvejus, nurodytus Civilinio kodekso 3.261 straipsnio 2 dalyje.

4. Vyresnis kaip trejų metų vaikas gali būti laikinai apgyvendinamas vaikų socialinės globos įstaigoje, kai nėra galimybių jo apgyvendinti vadovaujantis šio straipsnio 2–3 dalių nuostatomis. Vaikai iki 3 metų gali būti apgyvendinami institucijoje vadovaujantis Civilinio kodekso 3.261 straipsnio nuostatomis, o vyresni vaikai – vaikų socialinės globos įstaigoje tik kai jiems yra nustatytas sunkus neįgalumo lygis.

VI SKYRIUS

VAIKO TEISIŲ APSAUGĄ UŽTIKRINANČIOS INSTITUCIJOS

46 straipsnis. Vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos

1. Vaiko teisių apsaugą Lietuvos Respublikoje užtikrina:

- 1) Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierius;
- 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybė;
- 3) Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos;
- 4) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;
- 5) Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;
- 6) savivaldybių institucijos ir įstaigos;

- 7) nevyriausybinių organizacijų, kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga.
2. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos skatina ir remia nevyriausybinių organizacijų, taip pat tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų bei valstybės pripažintų religinių bendrijų veiklą vaiko teisių apsaugos srityje.

47 straipsnis. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, formuoja ir koordinuoja vaiko teisių apsaugos politiką:

- 1) kartu su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis užtikrina tinkamą vaiko teisių apsaugą šiame įstatyme nustatyta apimtimi;
- 2) analizuoja valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų pateiktą informaciją vaiko teisių apsaugos klausimais, vertina vaiko teisių apsaugos būklę šalyje, teikia pasiūlymus Seimui, Vyriausybei, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, savivaldybėms dėl tinkamo vaiko teisių apsaugos užtikrinimo;
- 3) formuoja šeimos stiprinimo politiką, finansuoja šeimas stiprinančias bei vaiko gerovę užtikrinančias programas.

48 straipsnis. Kitų ministerijų kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje

1. Ministerijos pagal joms priskirtą kompetenciją ir ministrams pavestas valdymo sritis užtikrina tinkamą vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą, kartu su savivaldybių institucijomis rūpinasi atitinkamų paslaugų vaikams prieinamumu, teikia siūlymus Vyriausybei, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, kitoms suinteresuotoms institucijoms dėl teisės aktų pagal ministerijoms priskirtą kompetenciją tobulinimo.

2. Teisingumo ministerija teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauja formuojant vaiko teisių apsaugos politiką bei vykdo ją ministerijos reguliavimo srityje:

- 1) pagal kompetenciją teikia išvadas dėl įstatymų atitikties vaiko teisėms ir laisvėms;
- 2) įgyvendina priemones, užtikrinančias valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą vaikams;

3) užtikrina jos valdymo sričiai priskirtų institucijų ir įstaigų veiklą, įgyvendinant vaiko teisių apsaugą teisingumo ministrui pavestose valdymo srityse.

3. Švietimo ir mokslo ministerija dalyvauja įgyvendinant vaiko teisių apsaugos politiką vykdomos valstybinės švietimo politikos srityje:

1) teisės aktų nustatyta tvarka rūpinasi formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos prieinamumu ir švietimo kokybe;

2) teisės aktų nustatyta tvarka įgyvendina švietimo priemones, kuriomis siekiama apginti vaiką nuo visų formų smurto, kitų vaiko teisių pažeidimų;

3) koordinuoja savivaldybės institucijų ir įstaigų veiklą vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo srityje ir koordinuoja bei prižiūri vaiko vidutinės priežiūros priemonių vykdymą;

4) kaupia, sistemina ir analizuoja duomenis, vadovaudamasi švietimo ir mokslo ministro patvirtintais valstybės švietimo stebėsenos rodikliais ir jo nustatyta tvarka.

4. Sveikatos apsaugos ministerija formuoja vaiko teisių apsaugos politiką sveikatos priežiūros srityje:

- 1) garantuoja sveikatos priežiūros paslaugų vaikams prieinamumą ir tinkamumą;
- 2) užtikrina jos valdymo sričiai pavestų institucijų ir įstaigų vaiko teisių apsaugos įgyvendinimą vykdant sveikatinimo veiklą;
- 3) rengia ir vykdo su vaikų sveikatos būklės gerinimu susijusias programas;
- 4) kaupia, sistemina ir analizuoja informaciją vaikų sveikatos klausimais.

5. Vidaus reikalų ministerija formuoja vaiko teisių apsaugos politiką ministerijos reguliavimo srityje:

1) kaupia, sistemina ir analizuoja informaciją apie vaikų ir jiems padarytas nusikalstamas veikas, pagal kompetenciją – apie administracinius teisės pažeidimus, kitais ministerijos kompetencijai priskirtais vaiko teisių apsaugos klausimais;

2) pagal kompetenciją rengia ir įgyvendina programas vaikų nusikalstamumo, smurto prieš vaikus, prekybos vaikais ir kitais vaiko teisių pažeidimų prevencijos klausimais.

49 straipsnis. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija vaiko teisių

apsaugos srityje

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba vykdo vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo ir įvaikinimo organizavimo centrinės institucijos funkcijas Lietuvos Respublikoje.

2. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba organizuodama, koordinuodama ir kontroliuodama vaiko teisių apsaugos įgyvendinimą valstybėje:

1) gina vaiko teises ir atstovauja vaiko teisėms ir teisėtiems interesams;

2) teikia socialinės apsaugos ir darbo ministrui siūlymus dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo tobulinimo;

3) bendradarbiauja su kitomis šiame įstatyme nustatytomis ministerijomis bei kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis vaiko teisių apsaugos politikos koordinavimo ir įgyvendinimo klausimais;

4) organizuoja visuomenės švietimą vaiko teisių apsaugos klausimais;

5) renka, valdo ir disponuoja informacija apie vaiko teisių apsaugos būklę savivaldybėse ir savivaldybių administracijoms dėl jos tobulinimo;

6) tvarko ir užtikrina vaikų, kuriems reikalingos ir taikomos vaiko teisių apsaugos priemonės, apskaitą, organizuoja vaiko globą (rūpybą) savivaldybėse;

7) galimo vaiko teisių pažeidimo atveju, vertina vaiko situaciją, inicijuoja vaiko atvejo nagrinėjimą, priima sprendimus dėl individualių vaiko teisių apsaugos atvejų ir pagal teisės aktuose nustatytą kompetenciją užtikrina visų savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų teisių ir geriausių interesų apsaugą;

8) nustato specialiuosius kvalifikacinius reikalavimus vaiko teisių apsaugos tarnybos valstybės tarnautojams, užtikrina ir jų kvalifikacijos tobulinimą;

9) koordinuoja vaiko teisių apsaugos padalinių veiksmus, kai taikomos tarptautinės teisės apsaugos priemonės dėl Lietuvoje esančių vaikų, užsienio šalių piliečių;

10) teikia metodinę pagalbą ir siūlymus savivaldybių administracijoms dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo;

11) formuoja, koordinuoja ir užtikrina mobilių komandų darbą dėl pagalbos šeimai suteikimo, ypatingų atvejų išnagrinėjimo ir sprendimų priėmimo.

4. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba turi teisę:

1) nepažeisdama konfidencialumo principo bei asmens duomenų teisinės apsaugos užtikrinimo, gauti iš valstybės, savivaldybių institucijų ir įstaigų bei nevyriausybinų organizacijų informaciją apie vaiką ir šeimą;

2) nustačiusi, kad savivaldybių institucijos ir įstaigos galimai pažeidė šį įstatymą ir su juo susijusius teisės aktus, informaciją apie tai pateikti atitinkamoms institucijoms.

3) kreiptis į savivaldybės administracijos struktūrinį padalinį, atsakingą už socialinių paslaugų organizavimą, dėl bendradarbiavimo vykdant vaiko ir (ar) šeimos įvertinimą;

4) neatlygintinai gauti jos funkcijoms vykdyti būtinus valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių tvarkomus valstybės registrų (kadastrų) ir žinybinių registrų, klasifikatorių, informacinių sistemų ir duomenų rinkmenų duomenis, nepaisant jų pateikimo formos ir būdo, jeigu to reikia vaiko teisėms ir teisėtiems interesams užtikrinti;

5) šio įstatymo nustatytais atvejais tvarkyti vaiko tėvų, kitų vaiko atstovų pagal įstatymą, taip pat kartu su vaiku gyvenančių asmenų ypatingus asmens duomenis, susijusius su

teistumu ir sveikatos būkle, kai tai būtina, siekiant apsaugoti vaiko teises ir apginti jo teisėtus interesus, taip pat šiuos duomenis gauti iš kitų juos tvarkančių institucijų ar įstaigų.

50 straipsnis. Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba

1. Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos yra kolegiali institucija, siekianti gerinti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veiklos koordinavimą, jų bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis bei teisės aktų įgyvendinimą vaiko teisių apsaugos srityje.

2. Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba sudaroma iš ministerijų, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų įgaliotų atstovų bei nevyriausybinių organizacijų atstovų.

3. Tarpžinybinės vaiko gerovės tarybos sudarymo tvarką nustato ir veiklos nuostatus tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras.

4. Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba:

1) analizuoja vaiko teisių apsaugos padėtį ir teikia pasiūlymus Vyriausybei ir Seimui dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių bei teisėtų interesų apsaugą, rengimo ar pakeitimo;

2) analizuoja, ar įstatymai ir kiti teisės aktai, susiję su vaiko teisių apsauga, neprieštarauja vaiko teisėms ir laisvėms, bei teikia informaciją, išvadas ir pasiūlymus atitinkamoms ministerijoms dėl įstatymų ir kitų teisės aktų tobulinimo;

3) vykdo kitas veiklos nuostatuose numatytas funkcijas.

5. Tarpžinybinės vaiko gerovės posėdžius organizuoja socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

51 straipsnis. Savivaldybės institucijų ir įstaigų įgaliojimai vaiko teisių apsaugos srityje

1. Pagal kompetenciją analizuoja vaiko gerovės būklę, planuoja ir užtikrina vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą.

2. Pagal kompetenciją dalyvauja valstybinės vaiko teisių apsaugos funkcijos įgyvendinime ir bendradarbiauja su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, kitomis valstybės bei kitų savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, ir nevyriausybėmis organizacijomis vaiko teisių apsaugos srityje.

3. Užtikrina vaikui ir šeimai intensyvią pagalbą, skiria atvejo vadybininkus bei specialistus atvejo vadybos procesams šiame įstatyme ir teisės aktuose nustatyta tvarka užtikrinti, rūpinasi Pagalbos planuose nustatytų priemonių ir paslaugų suteikimu ir finansavimu.

4. Organizuoja, finansuoja ir užtikrina socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo ir kitų reikalingų paslaugų vaikui ir šeimai prieinamumą ir kompleksiškumą, teikiant prioritetą paslaugų teikimui bendruomenėje. Užtikrina paslaugų vaikui ir šeimai teikėjų bendradarbiavimą.

5. Skatina ir remia bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų veiklą vaiko teisių apsaugos srityje.

6. Įpareigoja seniūnijas bei vietos bendruomenių tarybas rūpintis šeimų įgalinimu tinkamai rūpintis vaikų saugumu, priežiūra ir auklėjimu.

7. Telkia bendram darbui su vaiku ir šeima vietos bendruomenių tarybas, šeimų tarybas, švietimo tarybas, bendruomenines vaiko teisių apsaugos tarybas, neformalius šeimų judėjimus, aktyvius bendruomenių narius ir savivaldybėje veikiančias nevyriausybines organizacijas, dirbančias vaiko gerovės srityje.

8. Organizuoja ikimokyklinį, priešmokyklinį, bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir profesinį orientavimą, vaikų neformalųjį švietimą, nustato neformaliojo vaikų švietimo programų vykdymą per mokinių atostogas.

9. Organizuoja ir koordinuoja švietimo pagalbos mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai teikimą, vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vykdymą.

10. Ieško ir tvirtina socialinių globėjų, globėjų (rūpintojų) šeimų, šeimynų ir vaikų socialinės globos institucijų, galinčių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu, sąrašą.

11. Užtikrina paslaugų teikimą asmenims, siekiantiems globoti (rūpintis) ar įvaikinti vaiką, ir jau globojantiems (rūpinantiems) ar įvaikinusiems vaiką.

52 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje

1. Nevyriausybinių organizacijos, bendradarbiaudamos su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis:

- 1) teikia siūlymus dėl vaiko teisių apsaugos užtikrinimo ir įgyvendinimo tobulinimo;
- 2) teikia vaiko teisių apsaugos tarnybai turimą informaciją apie vaiką ir šeimą dėl vaiko teisių apsaugos užtikrinimo;
- 3) dalyvauja vaiko atvejo vertinime, užtikrina paslaugų vaikui ir šeimai organizavimą ir teikimą.

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, teikdamos vaiko atstovams pagal įstatymą pagalbos priemonės ir paslaugas, bendradarbiauja su nevyriausybėmis organizacijomis laikantis šio įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių apsaugą, nuostatų.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių
apsaugos pagrindų įstatymo
priedas

ĮGYVENDINAMAS EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAS

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR (OL 2011 L 335, p.1).“

2 straipsnis. Įstatymo įgyvendinimas ir įsigaliojamas

1. Šio įstatymo įsigaliojimo dieną:

1) asmenys, įsiteisėjusiu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais už nusikalstamas veikas, nurodytas šio įstatymo 28 straipsnio 1 dalyje, dirbantys šio įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytus darbus ar užsiimančios savanoriška veikla, privalo nedelsdami nutraukti darbo sutartį ar vykdomą savanorišką veiklą;

2) darbdavys ar savanoriškos veiklos organizatorius turi pareikalauti iš asmenų, dirbančių darbus ar užsiimančių savanoriška veikla, nurodyta šio įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose, pristatyti darbdaviui ar savanoriškos veiklos organizatoriui pažymą dėl įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį. Asmeniui nepristačius pažymos per darbdavio nustatytą terminą, jis nušalinamas nuo darbo ar savanoriškos veiklos vykdymo. Jeigu asmuo nepateikia pažymos per 1 mėnesį nuo nušalinimo nuo darbo ar savanoriškos veiklos dienos, su juo sudaryta darbo sutartis ar savanoriška veikla nutraukiama;

3) paslaugų, įtrauktų į šio įstatymo 28 straipsnio 3 dalyje nurodytą sąrašą ir teikiamų vaikui šio įstatymo įsigaliojimo dieną, gavėjas turi teisę paslaugų teikėjo paprašyti, o paslaugų teikėjas privalo pateikti pažymą dėl įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį;

4) asmenims, nurodytiems šio įstatymo 28 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse, nuo 2016 m. sausio 1 d. iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos pateikusiems šio straipsnio 2 ir 3 dalyse reikalaujamas pažymas dėl įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį, jų pakartotinai teikti nereikia.

2. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė

Monika Navickienė (pasirašė 2017-02-10)

Ramūnas Karbauskis (pasirašė 2017-02-10)

Tomas Tomilinas (pasirašė 2017-02-13)

Projektas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO TVARKOS
ĮSTATYMO NR. I-1235 PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMAS**

2017 m. d.
Vilnius

**1 straipsnis. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo
įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. I-1235 pripažinimas netekusiu
galios**

Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo
įgyvendinimo tvarkos įstatymą Nr. I-1235.

Projektas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 IR 487 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2017 m. d.
Vilnius

1 straipsnis. 28 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 28 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) dėl įvaikinimo pagal Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių, asmenų, turinčių ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, asmenų be pilietybės prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje;“.

2 straipsnis. 282 straipsnio pakeitimas

Papildyti 282 straipsnį 5 dalimi:

„5) dėl įvaikinimo.“

3 straipsnis. 404 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 404 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Teismas, rengdamasis bylą nagrinėti teisme, paveda valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikti išvadą dėl ginčo, išskyrus atvejus, kai ieškinį paduoda pati valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.“

4 straipsnis. 407 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 407 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„407 straipsnis. Globos (rūpybos) nustatymas

Priimdamas sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu nustato vaiko gyvenamąją vietą ir priteisia išlaikymą vaikui iki teismo sprendimo dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo įsiteisėjimo.“

5 straipsnis. 481 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 481 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) duomenys apie pareiškėją (vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, darbovietė, šeimninė ir materialinė padėtis, sveikatos būklė, ar įrašytas į asmenų, norinčių įvaikinti, sąrašą, taip pat užsienio valstybės, kurios pilietis pareiškėjas yra ar kurioje yra jo gyvenamoji vieta ar Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, institucijų išvada, ar jis tinka būti tarptautiniu įvaikintoju);“

6 straipsnis. 482 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu yra galimybė ir vaikas turi įstatymų nustatyta tvarka paskirtą globėją (rūpintoją), išskyrus vaikų globos institucijas ar šeimynas, – teismo nutartis, patvirtinanti globėjo (rūpintojo) sutikimą įvaikinti;“.

2. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir jį išdėstyti taip:

„5) duomenys, kad įvaikintojas yra įrašytas į norinčiųjų įvaikinti sąrašą, išskyrus vaiko motinos (tėvo) ar įmotės (įtėvio) sutuoktinį, ir kad įvaikinamasis yra įrašytas į įvaikinamų vaikų sąrašą, išskyrus atvejus, kai vaikas gyvena su vienu iš tėvų ir vaiką nori įvaikinti jo motinos (tėvo) sutuoktinis arba kai įvaikinamasis gyvena įvaikintojo šeimoje;“.

3. Pakeisti 482 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Užsienio valstybės piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, paduodami pareiškimą įvaikinti, pateikia savo valstybės įstatymų nustatyta tvarka įformintus dokumentus, duomenis, kad užsienio valstybė pripažins konkretaus vaiko įvaikinimą, kad vaikui yra išduotas ar bus išduotas oficialus leidimas įvažiuoti į tą šalį ir nuolat joje gyventi. Prie šių dokumentų turi būti pridėti jų vertimai į lietuvių kalbą, patvirtinti įstatymų nustatyta tvarka. Dokumentai turi būti legalizuoti, išskyrus įstatymų ar tarptautinių sutarčių numatytus atvejus.“

7 straipsnis. 483 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 483 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu įvaikinti prašo užsienio valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės arba Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, – paveda valstybinei įvaikinimo institucijai pateikti išvadą, ar pagal Civilinį kodeksą įvykdyta įvaikinimo procedūra iki teismo.“

8 straipsnis. 487 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 487 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„487 straipsnis. Teismo sprendimas

1. Teismo sprendimu vaikas įvaikinamas arba pareiškimas įvaikinti atmetamas.

2. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, turi teisę priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.

3. Patenkinus pareiškimą, teismo sprendimu įvaikintojai pripažįstami vaiko tėvais, o įvaikintieji – įvaikintojų vaikais. Jei teismo nutartimi vaikas buvo perkeltas į šeimą iki įvaikinimo, tai įvaikinus vaiką įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo nutarties perkelti vaiką į šeimą įsiteisėjimo. Teismas tai pažymi sprendime.

4. Teismo sprendimo įvaikinti rezoliucinėje dalyje paliekami vaiko individualybę išsaugantys duomenys: gimimo data, gimimo vieta, taip pat vardas ir (ar) pavardė, jeigu jie nekeičiami.

5. Kai įvaikina užsienio valstybių piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, arba Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodoma, į kurią valstybę leidžiama įvaikinti.

6. Įsiteisėjęs teismo sprendimas įvaikinti per tris dienas išsiunčiamas civilinės metrikacijos įstaigai, kuri yra įregistravusi vaiko gimimą.

7. Teismo sprendimas įvaikinti yra pagrindas civilinės būklės aktų įrašų įstaigai pakeisti įvaikio gimimo įrašą ir išduoti naują gimimo liudijimą.

8. Visas teismo sprendimas skelbiamas uždarame teismo posėdyje.

9. Teismo sprendimai dėl įvaikinimo vykdomi skubiai.“

9 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė
Ramūnas Karbauskis

Tomas Tomilinas (pasirašė 2017-02-13)

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267 IR 3.269 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS

2017 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 3.151 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.151 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip: _____

„1. Pareikšti ieškinį dėl tėvystės (motinystės) nuginkijimo gali asmuo, vaiko gimimo akto įrašė įrašytas kaip vaiko motina ar tėvas, asmuo, vaiko gimimo įrašė neįrašytas kaip motina ar tėvas, bet laikantis save vaiko motina ar tėvu, nepilnamečio vyro, vaiko gimimo įrašė įrašyto kaip tėvas, tėvai ar globėjai (rūpintojai), vaikas, sulaukęs pilnametystės, ar nepilnametis, įgijęs visišką veiksnumą.

Pareikšti ieškinį dėl tėvystės (motinystės) nuginkijimo taip pat gali valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, kartu pareiškiant ieškinį dėl tėvystės (motinystės) nustatymo, jeigu tai atitinka vaiko interesus.

2 straipsnis. 3.153 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.153 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.153 straipsnis. Privalomas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas

Nagrinėjant ginčus dėl tėvystės (motinystės) nuginkijimo, tėvystės (motinystės) nustatymo, būtinas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas.“

3straipsnis. 3.163 straipsnio pakeitimas

1.Pakeisti 3.163 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Jeigu priimant su nepilnamečiu vaiku susijusius sprendimus kyla vaiko ir jo tėvų (globėjo, rūpintojo) interesų konfliktas arba vaiko tėvų tarpusavio interesų konfliktas, teismas *ex officio* arba bet kurio iš vaiko tėvų (globėjo, rūpintojo) ar valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos prašymu gali skirti *ad hoc* globėją, kuris atstovautų vaikui sprendžiant konkretų ginčą. *Ad hoc* globėjo parinkimo tvarką nustato ir Galimų *ad hoc* globėjų sąrašą, taikomą visoje Lietuvos Respublikoje sprendžiant teisme ginčą dėl vaiko, patvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. *Ad hoc* globėjo veiklai *mutatis mutandis* taikomos šios knygos XVII ir XVIII skyrių normos.“

4 straipsnis. 3.172 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.172 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.172 straipsnis. Kitų giminaičių bendravimas su vaiku

Tėvai (jei jų nėra – globėjai (rūpintojai) turi sudaryti sąlygas vaikams bendrauti su tiesiosios linijos vaiko giminaičiais ir (ar) šoninės linijos giminaičiais iki ketvirtojo laipsnio, jeigu tai atitinka vaiko interesus.“

5 straipsnis. 3.176 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.176 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.176 straipsnis. Ginčai dėl vaiko bendravimo su giminaičiais

1. Jeigu tėvai atsisako sudaryti sąlygas bendrauti vaikams su tiesiosios linijos giminaičiais ir (ar) šoninės linijos giminaičiais iki ketvirtojo laipsnio, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, atsižvelgdama į vaiko interesus, gali įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas tiesiosios linijos giminaičiams ir (ar) šoninės linijos giminaičiams iki ketvirtojo laipsnio bendrauti su vaikais.

2. Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija gali atsisakyti įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su tiesiosios linijos giminaičiais ir (ar) šoninės linijos giminaičiais iki ketvirtojo laipsnio, jei toks bendravimas prieštarauja vaiko interesams.

3. Jei tėvai nevykdo valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos įpareigojimo ar tiesiosios linijos giminaičiai ir (ar) šoninės linijos giminaičiai iki ketvirtojo laipsnio nesutinka su valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos sprendimu, kuriuo atsisakoma įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas bendrauti su jų vaiku, tiesiosios linijos giminaičiai ir (ar) šoninės linijos giminaičiai iki ketvirtojo laipsnio gali kreiptis į teismą.

4. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, gali įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su tiesiosios linijos giminaičiais ir (ar) šoninės linijos giminaičiais iki ketvirtojo laipsnio, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.“

6 straipsnis. 3.182 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.182 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Ieškinį dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo gali pareikšti tėvai (tėvas ar motina), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas, taip pat valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija arba prokuroras, esant tėvų (tėvo ar motinos), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas, rašytiniam prašymui.“

7 straipsnis. 3.183 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.183 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Priėmęs sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu nustato vaiko gyvenamąją vietą ir priteisia išlaikymą vaikui iki teismo sprendimo dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo įsiteisėjimo.“

8 straipsnis. 3.209 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.209 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.209 straipsnis. Vaikai, kuriuos leidžiama įvaikinti

1. Įvaikinimas galimas tik vaiko interesais.
2. Įvaikinti leidžiama tik tuos vaikus, kurie yra įrašyti į įvaikinamų galimų įvaikinti vaikų apskaitą (sąrašą), išskyrus atvejus, kai įvaikinamas sutuoktinio vaikas gyvena su vienu iš tėvų ir vaiką nori įvaikinti jo tėvo (motinos) sutuoktinis arba kai įvaikinamas vaikas, gyvenantis įvaikintojo šeimoje.“
3. Įvaikinti leidžiama tik ne jaunesnius kaip trijų mėnesių nepilnamečius vaikus.
4. Neleidžiama įvaikinti savo vaikų, seserų ir brolių.
5. Įvaikintą įvaikinti vaiką, gyvenantį su vienu iš tėvų (įtėvių), leidžiama įvaikinti tik įtėvio (įmotės) vaiko tėvo (įtėvio) ar motinos (įmotės) sutuoktiniui.
6. Ginčus dėl įvaikinimo, kai įvaikinti vaiką ketina vaiko tėvų (motinos) (įtėvio, įmotės) sutuoktinis, sprendžia teismas atsižvelgdamas į vaiko interesus ir jo kilmę.
- 6 7. Įvaikinti išskiriant seseris ir brolius leidžiama tik išimtiniais atvejais, kai negalima užtikrinti seserų ir brolių gyvenimo kartu dėl jų sveikatos arba kai dėl įvairių aplinkybių seserys ir broliai jau buvo išskirti ir nėra galimybių užtikrinti jų gyvenimo kartu.

9 straipsnis. 3.210 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.210 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.210 straipsnis. Asmenys, turintys teisę įvaikinti

1. Įvaikintojais gali būti pilnamečiai abiejų lyčių asmenys, tinkamai pasirengę įvaikinti.

2. Teisę įvaikinti turi sutuoktiniai. Išimtinais atvejais leidžiama įvaikinti nesusituokusiam asmeniui ar vienam iš sutuoktinių.

3. Nesusituokę asmenys to paties vaiko įvaikinti negali.

4. Įvaikintojai negali būti asmenys, teismo pripažinti neveiksniais šioje srityje arba ribotai veiksniais šioje srityje, kuriems yra ar buvo apribota tėvų valdžia, buvę vaiko globėjai (rūpintojai), jei globa (rūpyba) panaikinta dėl jų kaltės šio kodekso 3.246 straipsnio 3 dalyje numatytais atvejais, asmenys nuo kurių buvo atskirtas vaikas, taip pat asmenys, teisti už nusikalstamas veikas, numatytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXI ir XXIII skyriuose, nusikalstamas veikas, susijusias su vaiko seksualiniu išnaudojimu, vaikų pornografija, ar prostitucija, vaiko pirkimu ar pardavimu, disponavimu pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, ar už tyčines nusikalstamas veikas žmogaus gyvybei, neatsižvelgiant į teistumo išnykimo ar panaikinimo aplinkybes, taip pat už tyčines nusikalstamas veikas žmogaus sveikatai, jeigu teistumas nėra išnykęs.

5. Asmenys, norintys įvaikinti vaiką (išskyrus vaiko motinos (tėvo) ar įmotės (įtėvio) sutuoktinį), turi būti įtraukti į asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, apskaitą.“

10 straipsnis. 3.211 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.211 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Amžiaus skirtumas tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko turi būti ne mažesnis kaip aštuoniolika metų ir ne didesnis kaip keturiasdešimt aštuoneri metai. Išimtinai teismas gali leisti įvaikinti ir keturiasdešimt penkeri metai. Išimtinai teismas gali leisti įvaikinti ir esant didesniai amžiaus skirtumui tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko.“

11 straipsnis. 3.212 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.212 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.212 straipsnis. Tėvų sutikimas įvaikinti

1. Įvaikinimui būtinas vaiko tėvų rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo.

2. Jei įvaikinamo vaiko tėvai yra nepilnamečiai ar neveiksnūs šioje srityje, būtinas jų tėvų arba globėjų (rūpintojų) rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo. Jei įvaikinamo vaiko neveiksnūs šioje srityje tėvai tam tikra apimtimi gali išreikšti ir suvokti įvaikinimo procesą bei tikslus, teismas turi išklausyti jų nuomonę. Šiuo atveju papildomo teismo patvirtinimo nereikalaujama.

3. Tėvai sutikimą įvaikinti vaiką konkrečiam įvaikintojui gali duoti tik tuo atveju, jei jis yra giminaitis. Jei įvaikinamo vaiko tėvai yra ribotai veiksnūs šioje srityje, būtinas jų ir jų rūpintojų rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo. Jeigu rūpintojas sutikimo neduoda, ribotai veiksnus šioje srityje asmens prašymu jo rašytinį sutikimą įvaikinti gali patvirtinti teismas. Šiuo atveju papildomo teismo patvirtinimo nereikalaujama.

4. Jei įvaikinamas vaikas turi įstatymų nustatyta tvarka paskirtą globėją (rūpintoją), išskyrus vaikų globos institucijas ar šeimynas, globėjų centrą, būtinas globėjo (rūpintojo) rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo. Teismas turi teisę, atsižvelgdamas į vaiko interesus, priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo

3 5. Tėvai sutikimą įvaikinti vaiką konkrečiam įvaikintojui gali duoti tik tuo atveju, jei jis yra giminaitis.

4 6. Patvirtinęs tėvų (globėjų, rūpintojų) rašytinį sutikimą, teismas nutartimi tėvams (globėjams, rūpintojams) išaiškina šio kodekso 3.227 straipsnyje nustatytas įvaikinimo pasekmes ir tėvų teisę atšaukti savo duotą sutikimą.

5 7. Nutarties, patvirtinančios sutikimą įvaikinti, įsiteisėjusį nuorašą teismas per tris darbo dienas išsiunčia valstybinei įvaikinimo institucijai.“

12 straipsnis. 3.217 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.217 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Asmenų pasirengimo įvaikinti patikrinimą atlieka valstybinės įvaikinimo institucijos atestuoti asmenys teisės aktų nustatyta tvarka. Medicininių kontraindikacijų, kurioms esant asmenys negali būti įvaikintojai, sąrašą patvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.“

2. Pakeisti 3.217 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Jei būsimieji tėviai nesutinka su atestuotų asmenų išvada dėl jų pasirengimo įvaikinti, jie gali šią išvadą apskųsti teismui.“

13 straipsnis. 3.218 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.218 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Duomenis apie galimus įvaikinti vaikus iki prašymo įvaikinti padavimo teismui valstybinė įvaikinimo institucija teikia asmenims, įrašytiems į norinčiųjų įvaikinti eilę, Vyriausybės nustatyta tvarka.“

14 straipsnis. 3.219 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.219 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.219 straipsnis. Įvaikinimo apskaita

1. Asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, galimų įvaikinti vaikų apskaita tvarkoma Vyriausybės nustatyta tvarka.

2. Teismas, priėmęs sprendimą neterminuotai apriboti tėvų valdžią ar nutartimi patvirtinęs tėvų rašytinį sutikimą įvaikinti tų tėvų vaiką, įsiteisėjusį teismo sprendimą ar nutartį per tris darbo dienas išsiunčia valstybinei įvaikinimo institucijai, kurios nuostatus tvirtina Vyriausybė.

3. Pripažinti netekusia galios 3.219 straipsnio 3 dalį.“

15 straipsnis. 3.220 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.220 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.220 straipsnis. Prašymų įvaikinti nagrinėjimas

1. Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, prašymus įvaikinti nagrinėja apylinkės teismai pagal pareiškėjo arba įvaikinamo vaiko gyvenamąją vietą, dalyvaujant pareiškėjams, valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo institucijos atstovui.

2. Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių, asmenų, turinčių ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, asmenų be pilietybės prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje, nagrinėja Vilniaus apygardos teismas.

3. Prašymas įvaikinti nagrinėjamas ypatingosios teisenos tvarka. Įsiteisėjusį teismo sprendimą teismas per tris darbo dienas išsiunčia civilinės metrikacijos įstaigai, įregistravusiai vaiko gimimą.“

16 straipsnis. 3.223 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.223 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.223 straipsnis. Pirmenybė įvaikinti

Jeigu įvaikinti tą patį vaiką nori keli asmenys, pirmenybė, atsižvelgiant į vaiko interesus, suteikiama tokia eile:

- 1) asmenims, įvaikinantiems savo sutuoktinio vaikus ir įvaikius;
- 2) giminaičiams;
- 3) asmenims, įvaikinantiems seseris ir brolius kartu;
- 4) asmenims, kurių šeimoje nuolat globojamas (rūpinamas) vaikas, kurį norima įvaikinti;
- 5) Lietuvos Respublikos piliečiams;
- 6) asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje;
- 7) sutuoktiniams.“

17 straipsnis. 3.224 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.224 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.224 straipsnis. Įvaikinimas asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje ir užsienio valstybės piliečiams, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje.

1. Asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje ir užsienio valstybės piliečiams, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, įvaikinantiems vaiką, taikomos šio kodekso 3.209–3.221, 3.223 straipsniuose nustatytos taisyklės.

2. Be šio kodekso 3.209–3.221, 3.223 straipsniuose nustatytų taisyklių, įvaikinimas asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, galimas, jeigu:

1) per šešis mėnesius nuo vaiko įrašymo į galimų įvaikinti vaikų sąrašą, nėra Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, prašymų įvaikinti ar globoti vaiką (rūpintis vaiku);

2) vaiko globėjas (rūpintojas) duoda teismui rašytinį sutikimą įvaikinti. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, turi teisę priimti sprendimą įvaikinti be vaiko globėjo (rūpintojo) sutikimo.

3. Kai vaikas įvaikinamas kitoje valstybėje, turi būti imamasi visų reikiamų priemonių, kad vaiko įkurdinimas kitoje valstybėje neleistų su tuo susijusiems asmenims gauti nepateisinamos materialinės naudos.

4. Sprendžiant klausimą dėl vaiko įvaikinimo asmeniui, kurio nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, privalo būti atsižvelgta į vaiko auklėjimo paveldimumą, etninę kilmę, religinę ir kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą, taip pat ar valstybės, į kurią vaikas įvaikinamas, teisė atitinka 1993 m. gegužės 29 d. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje reikalavimus.“

18 straipsnis. 3.226 straipsnio pakeitimas

Pripažinti netekusia galios 3.226 straipsnio 2 dalį.

19 straipsnis. 3.253 straipsnio pakeitimas

Pripažinti netekusia galios 3.253 straipsnio 2 dalį.

20 straipsnis. 3.254 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.254 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja smurtą prieš vaiką, ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui ir dėl to teismas yra davęs leidimą vaiką paimiti iš tėvų arba turimo vienintelio iš tėvų ar kitos vaikui nesaugios aplinkos.“

21 straipsnis. 3.257 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.257 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) vaikas įstatymų nustatyta tvarka atskirtas nuo tėvų ir nėra duomenų, kad padėtis gali pasikeisti;“.

2. Papildyti 3.257 straipsnį 6 punktu:

„6) tėvams arba turimam vieninteliam iš tėvų yra laikinai ar neterminuotai apribota tėvų valdžia.“

22 straipsnis. 3.259 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.259 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.259 straipsnis. Vaiko globa (rūpyba) šeimoje

1. Vaiko globa (rūpyba) šeimoje – ne daugiau kaip trijų vaikų globa (bendras vaikų skaičius šeimoje su savais vaikais – ne daugiau kaip šeši vaikai) natūralioje šeimos aplinkoje.

2. Bendras vaikų skaičius gali būti didesnis, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, kai neišskiriami broliai ir seserys.

3. Skiriant vaiko globėją, pirmumas teikiamas vaiko giminaičiams, jeigu šie turi tinkamas buitines ir gyvenimo sąlygas ir nėra asmenys ar asmenų grupė, išvardyti šio kodekso 3.269 straipsnyje.

4. Nustatant vaiko globą (rūpybą) šeimoje globėju (rūpintoju) gali būti skiriamas vienas asmuo arba sutuoktiniai.

5. Kai vaiko globėjais (rūpintojais) paskiriami sutuoktiniai, visus klausimus dėl globojamo (rūpinamo) vaiko jie turi siekti spręsti bendru sutarimu, įvertindami galimybę pasinaudoti taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) paslaugomis. Nepavykus pasiekti sutarimo, ginčijamą klausimą sprendžia teismas įstatymų nustatyta tvarka.“

23 straipsnis. 3.260 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.260 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Vaiko globa (rūpyba) šeimynoje – globos forma, kai juridinis asmuo (šeimyna) globoja keturis ir daugiau vaikų (bendras vaikų skaičius šeimynoje su savais vaikais – ne daugiau kaip aštuoni vaikai) šeimos aplinkoje.“

24 straipsnis. 3.261 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.261 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.261 straipsnis. Vaiko globa (rūpyba) institucijoje

1. Likęs be tėvų globos vaikas apgyvendinamas vaikų globos institucijoje tik išimtiniais atvejais, kai nėra galimybės jo globoti (juo rūpintis) šeimoje arba šeimynoje.“

2. Vaiko iki trejų metų globa vaikų globos institucijoje Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka gali būti nustatyta tik išimtiniais atvejais ir gali trukti ne ilgiau kaip tris mėnesius, išskyrus atvejus, kai:

1) vaikui reikalingos specializuotos sveikatos priežiūros ir (ar) slaugos paslaugos, kurių teikimas negali būti užtikrinamas vaikui nustatant globą (rūpybą) šeimoje ar šeimynoje arba

2) vaiko išskyrimas su broliais, seserimis pažeistų jo geriausių interesus, arba

3) kai globa nustatoma dėl skubaus vaiko paėmimo iš šeimos ir nėra galimybių vaikui nustatyti globą (rūpybą) šeimoje arba šeimynoje.

3. Vaiko globą (rūpybą) institucijoje nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.“

25 straipsnis. 3.262 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.262 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.262 straipsnis. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymas

1. Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma:

1) nuo prašymo įregistravimo dienos rajono (miesto) savivaldybėje administracijos direktoriaus įsakymu pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą, kai vaiko atstovai pagal įstatymą nežinomi (rastas vaikas), vaiko atstovai pagal įstatymą yra dingę ir paskelbta jų paieška, vaiko atstovai pagal įstatymą laikinai negali rūpintis vaiku dėl ligos, suėmimo, baudmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių, išskyrus šio straipsnio 2 ir 3 punktuose nurodytus atvejus;

2) per 3 darbo dienas nuo teismo leidimo paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą išdavimo rajono (miesto) savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu nuo vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą dienos pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą;

3) nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą, kai teismas priima sprendimą dėl laikino tėvų valdžios apribojimo, o vaiko laikinoji globa (rūpyba) nėra nustatyta.

2. Nustačius vaiko laikinąją globą (rūpybą) šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytu atveju, vaiko globėjas (rūpintojas) savo teises ir pareigas vaiko atžvilgiu įgyvendina subsidiariai, t. y. tiek, kiek šių teisių ir pareigų neturi galimybės įgyvendinti vaiko tėvai, kurių valdžia nėra apribota.“

26 straipsnis. 3.264 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.264 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Jeigu nustatoma vaiko laikinoji globa (rūpyba), vaiko globėjas (rūpintojas) skiriamas rajono (miesto) savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą. Rekomendacijas dėl globėjo (rūpintojo) skyrimo valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai gali pateikti valstybinės ir nevyriausybinių organizacijos, kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga.“

2. Pakeisti 3.264 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Rajono (miesto) savivaldybė administracijos direktoriaus įsakyme dėl vaiko globėjo (rūpintojo) skyrimo nurodoma: institucijos, priėmusios sprendimą, pavadinimas, sprendimo priėmimo data, vaiko globos (rūpybos) rūšis, vaiko globėjas (rūpintojas), globojamas (rūpinamas) vaikas, vaiko globos (rūpybos) vieta, institucija, atsakinga už globojamam (rūpinamam) vaikui nuosavybės teise priklausančio turto apsaugą, kitos svarbios aplinkybės, turinčios reikšmės vaiko globai (rūpybai) ir jos nustatymui.“

27 straipsnis. 3.266 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.266 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Vaiko laikinosios ir nuolatinės globos (rūpybos) organizavimo tvarką šios knygos pagrindu nustato Vyriausybės patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai.“

28 straipsnis. 3.267 straipsnio pakeitimas

Papildyti 3.267 straipsnį 3 dalimi:

„3. Vaiko laikinoji globa (rūpyba), nustatyta 3.262 straipsnio 2 ir 3 punktuose nurodytais atvejais, peržiūrima Vaiko globos organizavimo nuostatų nustatyta tvarka.“

29 straipsnis. 3.269 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.269 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) nuo kurio yra ar buvo atskirtas vaikas;

2. Pakeisti 3.269 straipsnio 4 punktą ir jį išdėstyti taip:

„4) kuriam yra ar buvo apribota tėvų valdžia;“

3. Pakeisti 3.269 straipsnio 5 punktą ir jį išdėstyti taip:

„5) jeigu anksčiau jo, kaip vaiko globėjo (rūpintojo), įgaliojimai buvo nutraukti šio kodekso 3.246 straipsnio 3 dalyje numatytais pagrindais;“

4. Pakeisti 3.269 straipsnio 6 punktą ir jį išdėstyti taip:

„6) teistas už tyčinius nusikaltimus ar baudžiamuosius nusižengimus;“

30 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Įvaikinimo procedūros, pradėtos iki šio įstatymo įsigaliojimo, baigiamos pagal iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatytą tvarką.

2. Šio įstatymo 22 ir 23 straipsnių nuostatos dėl maksimalaus vaikų skaičiaus netaikomos iki šio įstatymo įsigaliojimo įsteigtoms šeimynoms ir šeimoms, kuriose glojami (rūpinami) vaikai, kol glojamų (rūpinamų) vaikų skaičius dėl jų pilnametystės, grąžinimo tėvams, emancipacijos, įvaikinimo ar mirties sumažės iki šiuo įstatymu nustatytos ribos.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir (ar) jos įgaliosios institucijos per 3 mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

31 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė
Ramūnas Karbauskis

Tomas Tomilinas (pasirašė 2017-02-13)

LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO KODEKSO 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211,
3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262,
3.264, 3.266, 3.267 IR 3.269 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS

2017 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 3.151 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.151 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Pareikšti ieškinį dėl tėvystės (motinystės) nugrinčijimo gali asmuo, vaiko gimimo akto įrašė įrašytas kaip vaiko motina ar tėvas, asmuo, vaiko gimimo įrašė neįrašytas kaip motina ar tėvas, bet laikantis save vaiko motina ar tėvu, nepilnamečio vyro, vaiko gimimo įrašė įrašyto kaip tėvas, tėvai ar globėjai (rūpintojai), vaikas, sulaukęs pilnametystės, ar nepilnametis, įgijęs visišką veiksnumą.

Pareikšti ieškinį dėl tėvystės (motinystės) nugrinčijimo taip pat gali valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, kartu pareiškiant ieškinį dėl tėvystės (motinystės) nustatymo, jeigu tai atitinka vaiko interesus.

2 straipsnis. 3.153 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.153 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.153 straipsnis. Privalomas **valstybinės** vaiko teisių apsaugos ~~tarnybos~~ **institucijos** dalyvavimas

Nagrinėjant ginčus dėl tėvystės (motinystės) nugrinčijimo, tėvystės (**motinystės**) nustatymo, būtinas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas.“

3straipsnis. 3.163 straipsnio pakeitimas

1.Pakeisti 3.163 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Jeigu priimant su nepilnamečiu vaiku susijusius sprendimus kyla vaiko ir jo tėvų (globėjo, rūpintojo) interesų konfliktas arba vaiko tėvų tarpusavio interesų konfliktas, teismas *ex officio* arba bet kurio iš vaiko tėvų (globėjo, rūpintojo) ar valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos prašymu gali skirti *ad hoc* globėją, kuris atstovautų vaikui sprendžiant konkretų ginčą. *Ad hoc* globėjo parinkimo tvarką nustato ir **Galimų *ad hoc* globėjų sąrašą, taikomą visoje Lietuvos Respublikoje sprendžiant teisme ginčą dėl vaiko, patvirtina** Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. *Ad hoc* globėjo veiklai *mutatis mutandis* taikomos šios knygos XVII ir XVIII skyrių normos.

4 straipsnis. 3.172 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.172 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.172 straipsnis. Kitų giminaičių bendravimas su vaiku

Tėvai (jei jų nėra – globėjai (rūpintojai) turi sudaryti sąlygas vaikams bendrauti su ~~artimaisiais~~ **tiesiosios linijos** vaiko giminaičiais ir (ar) **šoninės linijos** giminaičiais **iki ketvirtjo laipsnio**, jeigu tai atitinka vaiko interesus.“

5 straipsnis. 3.176 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.176 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.176 straipsnis. Ginčai dėl vaiko bendravimo su ~~artimaisiais~~ giminaičiais

1. Jeigu tėvai atsisako sudaryti sąlygas bendrauti vaikams su **tiesiosios linijos artimaisiais giminaičiais ir (ar) šoninės linijos giminaičiais iki ketvirtojo laipsnio**, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, **atsižvelgdama į vaiko interesus**, gali įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas **artimiesiems tiesiosios linijos giminaičiams ir (ar) šoninės linijos giminaičiams iki ketvirtojo laipsnio** bendrauti su vaikais.

2. Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija gali atsisakyti įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su **artimaisiais tiesiosios linijos giminaičiais ir (ar) šoninės linijos giminaičiais iki ketvirtojo laipsnio**, jei toks bendravimas prieštarauja vaiko interesams.

3. Jei tėvai nevykdo valstybinės ~~vaikų~~ **vaiko** teisių apsaugos institucijos įpareigojimo ar ~~artimieji~~ **tiesiosios linijos giminaičiai ir (ar) šoninės linijos giminaičiai iki ketvirtojo laipsnio** nesutinka su valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos sprendimu, kuriuo atsisakoma įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas bendrauti su jų vaiku, ~~artimieji~~ **tiesiosios linijos giminaičiai ir (ar) šoninės linijos giminaičiai iki ketvirtojo laipsnio** gali kreiptis į teismą.

4. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, gali įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su **artimaisiais tiesiosios linijos giminaičiais ir (ar) šoninės linijos giminaičiais iki ketvirtojo laipsnio**, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.“

6 straipsnis. 3.182 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.182 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

~~„3. Ieškinį dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo gali pareikšti tėvai (tėvas ar motina), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas.~~

Ieškinį dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo gali pareikšti tėvai (tėvas ar motina), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas, taip pat valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija arba prokuroras, esant tėvų (tėvo ar motinos), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas, rašytiniam prašymui.“

7 straipsnis. 3.183 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.183 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

~~„4. Priėmęs sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu skiria vaikui globą (rūpybą), ir nustato jo gyvenamąją vietą.~~

Priėmęs sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu nustato vaiko gyvenamąją vietą ir priteisia išlaikymą vaikui iki teismo sprendimo dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo įsiteisėjimo.“

8 straipsnis. 3.209 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.209 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

~~„3.209 straipsnis. Vaikai, kuriuos leidžiama įvaikinti~~

~~1. Įvaikinimas galimas tik vaiko interesais.~~

~~2. Įvaikinti leidžiama tik tuos vaikus, kurie yra įrašyti į įvaikinamų **galimų įvaikinti** vaikų apskaitą (sąrašą), išskyrus atvejus, kai įvaikinamas sutuoktinio vaikas **gyvena su vienu iš tėvų ir vaiką nori įvaikinti jo tėvo (motinos) sutuoktinis** arba kai įvaikinamas vaikas, gyvenantis įvaikintojo šeimoje.“~~

~~3. Įvaikinti leidžiama tik ne jaunesnius kaip trijų mėnesių nepilnamečius vaikus.~~

~~4. Neleidžiama įvaikinti savo vaikų, seserų ir brolių.~~

~~5. Įvaikintą **įvaikinti** vaiką, **gyvenantį su vienu iš tėvų (įtėvių)**, leidžiama įvaikinti tik įtėvio (įmotės) **vaiko tėvo (įtėvio) ar motinos (įmotės)** sutuoktiniui.~~

~~6. **Ginčus dėl įvaikinimo, kai įvaikinti vaiką ketina vaiko tėvų (motinos) (įtėvio, įmotės) sutuoktinis, sprendžia teismas atsižvelgdamas į vaiko interesus ir jo kilmę.**~~

~~6 7. Įvaikinti išskiriant seseris ir brolius leidžiama tik išimtiniais atvejais, kai negalima užtikrinti seserų ir brolių gyvenimo kartu dėl jų sveikatos arba kai dėl įvairių aplinkybių seserys ir broliai jau buvo išskirti ir nėra galimybių užtikrinti jų gyvenimo kartu.~~

9 straipsnis. 3.210 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.210 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.210 straipsnis. Asmenys, turintys teisę įvaikinti

1. Įvaikintojais gali būti pilnamečiai abiejų lyčių asmenys iki penkiasdešimt metų, tinkamai pasirengę įvaikinti. Išimtiniais atvejais teismas gali leisti įvaikinti ir vyresnio amžiaus asmenims.

2. Teisę įvaikinti turi sutuoktiniai. Išimtiniais atvejais leidžiama įvaikinti nesusituokusiam asmeniui ar vienam iš sutuoktinių.

3. Nesusituokę asmenys to paties vaiko įvaikinti negali.

4. Įvaikintojai negali būti asmenys, teismo pripažinti neveiksniais arba ribotai veiksniais, asmenys, kuriems yra ar buvo apribota tėvų valdžia, buvę vaiko globėjai (rūpintojai), jei globa (rūpyba) panaikinta dėl jų kaltės

Įvaikintojai negali būti asmenys, teismo pripažinti neveiksniais šioje srityje arba ribotai veiksniais šioje srityje, kuriems yra ar buvo apribota tėvų valdžia, buvę vaiko globėjai (rūpintojai), jei globa (rūpyba) panaikinta dėl jų kaltės šio kodekso 3.246 straipsnio 3 dalyje numatytais atvejais, asmenys nuo kurių buvo atskirtas vaikas, taip pat asmenys, teisti už nusikalstamas veikas, numatytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXI ir XXIII skyriuose, nusikalstamas veikas, susijusias su vaiko seksualiniu išnaudojimu, vaikų pornografija, ar prostitucija, vaiko pirkimu ar pardavimu, disponavimu pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, ar už tyčines nusikalstamas veikas žmogaus gyvybei, neatsižvelgiant į teistumo išnykimo ar panaikinimo aplinkybes, taip pat už tyčines nusikalstamas veikas žmogaus sveikatai, jeigu teistumas nėra išnykęs.

5. Asmenys, norintys įsivaikinti įvaikinti vaiką (išskyrus vaiko motinos (tėvo) ar įmotės (įtėvio) sutuoktinį ir giminaičius), turi būti įtraukti į asmenų, norinčių įsivaikinti vaiką įvaikinti vaikus, apskaitą, kurią tvarko valstybinė įvaikinimo institucija.

6. Jeigu tą patį vaiką nori įvaikinti keli įvaikintojai, pirmenybė, atsižvelgiant į vaiko interesus, teikiama:

- 1) giminaičiams;
- 2) sutuoktiniams;
- 3) asmenims, įvaikinantiems seseris ir brolius kartu;
- 4) Lietuvos Respublikos piliečiams;
- 5) asmenims, įvaikinantiems savo sutuoktinio vaikus ir įvaikius;
- 6) asmenims, kurių šeimoje auklėjamas ir išlaikomas vaikas, kurį norima įvaikinti.“

10 straipsnis. 3.211 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.211 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Amžiaus skirtumas tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko turi būti ne mažesnis kaip aštuoniolika metų.

Amžiaus skirtumas tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko turi būti ne mažesnis kaip aštuoniolika metų ir ne didesnis kaip keturiasdešimt aštuoneri metai. Išimtinai teismas gali leisti įvaikinti ir esant didesniam amžiaus skirtumui tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko.“

11 straipsnis. 3.212 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.212 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.212 straipsnis. Tėvų sutikimas įvaikinti

1. Įvaikinimui būtinas vaiko tėvų rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo.

2. Jei įvaikinamo vaiko tėvai yra nepilnamečiai ar neveiksnūs šioje srityje, būtinas jų tėvų arba globėjų (rūpintojų) rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo. Jei įvaikinamo vaiko neveiksnūs šioje srityje tėvai tam tikra apimtimi gali išreikšti ir suvokti įvaikinimo procesą bei tikslus, teismas turi išklausti jų nuomonę. Šiuo atveju papildomo teismo patvirtinimo nereikalaujama.

3. Tėvai sutikimą įvaikinti vaiką konkrečiam įvaikintojui gali duoti tik tuo atveju, jei jis yra giminaitis. Jei įvaikinamo vaiko tėvai yra ribotai veiksnūs šioje srityje, būtinas jų ir jų rūpintojų rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo. Jeigu rūpintojas sutikimo neduoda, ribotai veiksnus šioje srityje asmens prašymu jo rašytinį sutikimą įvaikinti gali patvirtinti teismas. Šiuo atveju papildomo teismo patvirtinimo nereikalaujama.

4. Jei įvaikinamas vaikas turi įstatymų nustatyta tvarka paskirtą globėją (rūpintoją) (išskyrus valstybinę globos instituciją), išskyrus vaikų globos institucijas ar šeimynas, globėjų centrą, būtinas globėjo (rūpintojo) rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo. Teismas turi teisę, atsižvelgdamas į vaiko interesus, priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo

3 5. Tėvai sutikimą įvaikinti vaiką konkrečiam įvaikintojui gali duoti tik tuo atveju, jei jis yra giminaitis.

4 6. Patvirtinęs tėvų (globėjų, rūpintojų) rašytinį sutikimą, teismas nutartimi tėvams (globėjams, rūpintojams) išaiškina šio kodekso 3.227 straipsnyje nustatytas įvaikinimo pasekmes ir tėvų teisę atšaukti savo duotą sutikimą.

5 7. Nutarties, patvirtinančios sutikimą įvaikinti, įsiteisėjusį nuorašą teismas per tris darbo dienas išsiunčia valstybinei įvaikinimo institucijai.“

12 straipsnis. 3.217 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.217 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Asmenų pasirengimo įvaikinti patikrinimą atlieka valstybinės įvaikinimo institucijos atestuoti asmenys teisės aktų nustatyta tvarka. Valstybinės įvaikinimo institucijos atestuoti socialiniai darbuotojai išsiaiškina, ar būsimiems tėviams nėra šio kodekso trečiojoje knygoje numatytų kliūčių įvaikinti, ištiria jų gyvenimo sąlygas, būdą, surenka informaciją apie sveikatos būklę ir pateikia išvadą dėl būsimųjų įvaikintojų pasirengimo įvaikinti. Medicininių kontraindikacijų, kurioms esant asmenys negali būti įvaikintojai, sąrašą patvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.“

2. Pakeisti 3.217 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Jei būsimieji tėviai nesutinka su atestuoto socialinio darbuotojo atestuotu asmenų išvada dėl jų pasirengimo įvaikinti, jie gali šią išvadą apskųsti teismui.

13 straipsnis. 3.218 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.218 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Duomenis apie galimus įvaikinti vaikus iki prašymo įvaikinti padavimo teismui valstybinė įvaikinimo institucija privalo pateikti visiems asmenims, įrašytiems į norinčių įvaikinti eilę teikia asmenims, įrašytiems į norinčiųjų įvaikinti eilę, Vyriausybės nustatyta tvarka.“

14 straipsnis. 3.219 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.219 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.219 straipsnis. Įvaikinimo apskaita

1. Asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, ir vaikų, galimų įvaikinti vaikų apskaitą tvarko valstybinė įvaikinimo institucija, kurios nuostatus tvirtina Vyriausybė apskaita tvarkoma Vyriausybės nustatyta tvarka.

2. Teismas, priėmęs sprendimą neterminuotai apriboti tėvų valdžią ar nutartimi patvirtinęs tėvų rašytinį sutikimą įvaikinti tų tėvų vaiką, įsiteisėjusį teismo sprendimą ar nutartį per tris darbo dienas išsiunčia valstybinei įvaikinimo institucijai, kurios nuostatus tvirtina Vyriausybė.

3. Pripažinti netekusia galios 3.219 straipsnio 3 dalį:

„3. Suėjus vieneriems metams nuo laikino tėvų valdžios apribojimo, valstybinė įvaikinimo institucija išsiaiškina, ar tėvams nepanaikintas tėvų valdžios apribojimas. Jei tėvų valdžios apribojimas nepanaikintas, jų vaikas įtraukiamas į galimų įvaikinti vaikų apskaitą.“

15 straipsnis. 3.220 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.220 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.220 straipsnis. Prašymų įvaikinti nagrinėjimas

1. Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, prašymus įvaikinti nagrinėja apylinkės teismai pagal pareiškėjo arba įvaikinamo vaiko gyvenamąją vietą, dalyvaujant pareiškėjams ir valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo institucijos atstovui.

2. Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių, asmenų, turinčių ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, asmenų be pilietybės prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje, nagrinėja Vilniaus apygardos teismas.

3. Prašymas įvaikinti nagrinėjamas ypatingosios teisenos tvarka. Įsiteisėjusį teismo sprendimą teismas per tris darbo dienas išsiunčia civilinės metrikacijos įstaigai, įregistravusiai vaiko gimimą.“

16 straipsnis. 3.223 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.223 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.223 straipsnis. Pirmenybė įvaikinti

1. Jeigu įvaikinti tą patį vaiką nori keli asmenys, pirmenybė suteikiama tokia eile:

- 1) asmenims, įvaikinantiems savo sutuoktinio vaikus ir įvaikius;
- 2) giminaičiams;
- 3) asmenims, įvaikinantiems seseris ir brolius kartu;
- 4) sutuoktiniams.

2. Jei įvaikinti vaiką pareiškia norą keli tos pačios eilės asmenys, įsivaikina tas, kuris pirmas įtrauktas į apskaitą įvaikinti.

Jeigu įvaikinti tą patį vaiką nori keli asmenys, pirmenybė, atsižvelgiant į vaiko interesus, suteikiama tokia eile:

- 1) asmenims, įvaikinantiems savo sutuoktinio vaikus ir įvaikius;
- 2) giminaičiams;
- 3) asmenims, įvaikinantiems seseris ir brolius kartu;
- 4) asmenims, kurių šeimoje nuolat globojamas (rūpinamas) vaikas, kurį norima įvaikinti;
- 5) Lietuvos Respublikos piliečiams;
- 6) asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje;
- 7) sutuoktiniams.“

17 straipsnis. 3.224 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.224 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.224 straipsnis. Įvaikinimas užsienio valstybės piliečiui asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje ir užsienio valstybės piliečiams, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje

1. Užsienio valstybės piliečiui Asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje ir užsienio valstybės piliečiams, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, įvaikinantiems vaiką, taikomos šio kodekso 3.209–3.221, 3.223 straipsniuose nustatytos taisyklės.

2. Be šio kodekso 3.209–3.221, 3.223 straipsniuose nustatytų taisyklių, įvaikinimas užsienio valstybės piliečiams asmenims, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, galimas, jeigu:

1) per šešis mėnesius nuo vaiko įrašymo į galimų įvaikinti vaikų sąrašą, nėra Lietuvos Respublikos piliečių, **kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje**, prašymų įvaikinti ar globoti vaiką (**rūpintis vaiku**);

~~2) vaiko, auklėjamo ir išlaikomo šeimoje ar šeimynoje, šeimos ar šeimynos tėvai duoda teismui rašytinį sutikimą įvaikinti;~~

3) **2) vaiko globėjas (rūpintojas) duoda teismui rašytinį sutikimą įvaikinti. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, turi teisę priimti sprendimą įvaikinti be vaiko globėjo (rūpintojo) sutikimo.**

~~3. Teismas turi teisę vaiko interesais priimti sprendimą įvaikinti be šeimos, šeimynos tėvų, globėjo (rūpintojo) sutikimo.~~

4 **3.** Kai vaikas įvaikinamas kitoje valstybėje, turi būti imamasi visų reikiamų priemonių, kad vaiko įkurdinimas kitoje valstybėje neleistų su tuo susijusiems asmenims gauti nepateisinamos materialinės naudos.

5 **4.** Sprendžiant klausimą dėl vaiko įvaikinimo **asmeniui, kurio nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybės piliečiui**, privalo būti atsižvelgta į vaiko auklėjimo paveldimumą, etninę kilmę, religinę ir kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą, taip pat ar valstybės, į kurią vaikas įvaikinamas, teisė atitinka 1993 m. gegužės 29 d. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje reikalavimus.“

18 straipsnis. 3.226 straipsnio pakeitimas

Pripažinti netekusia galios 3.226 straipsnio 2 dalį

~~„2. Užsienio valstybių piliečių prašymus įvaikinti vaikus nagrinėja Vilniaus apygardos teismas.“~~

19 straipsnis. 3.253 straipsnio pakeitimas

Pripažinti netekusia galios 3.253 straipsnio 2 dalį:

~~2. Vaiko laikinoji globa (rūpyba) trunka ne ilgiau kaip dvylika mėnesių. Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija Vyriausybės nustatyta tvarka ir terminais informuoja Vyriausybės įgaliotą instituciją apie atvejus, kai vaiko laikinoji globa (rūpyba) trunka ilgiau kaip dvylika mėnesių. Vyriausybės įgaliota institucija per mėnesį nuo šios informacijos gavimo dienos Vyriausybės nustatyta tvarka įvertina šeimai teiktų socialinių paslaugų efektyvumą ir galimybes grąžinti vaiką į šeimą ir įpareigoja valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją priimti sprendimą grąžinti vaiką į šeimą arba sprendimą tęsti vaiko laikinąją globą ir paslaugų teikimą šeimai, arba kreiptis į teismą dėl vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo.~~

20 straipsnis. 3.254 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.254 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

~~„3) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja fizinį ar psichinį smurtą prieš vaiką, ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui ir dėl to teismas yra davęs leidimą vaiką paimiti iš tėvų arba turimo vienintelio iš tėvų ar kitos vaikui nesaugios aplinkos (kol teismo tvarka vaikas bus atskirtas nuo tėvų).“~~

21 straipsnis. 3.257 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.257 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

~~„3) vaikas įstatymų nustatyta tvarka atskirtas nuo tėvų ir nėra duomenų, kad padėtis gali pasikeisti;“~~

2. Papildyti 3.257 straipsnį 6 punktu:

~~„6) tėvams arba turimam vieninteliam iš tėvų yra laikinai ar neterminuotai apribota tėvų valdžia.“~~

22 straipsnis. 3.259 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.259 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.259 straipsnis. Vaiko globa (rūpyba) šeimoje

1. Vaiko globa (rūpyba) šeimoje – ne daugiau kaip ~~penkių~~ **trijų** vaikų globa (bendras vaikų skaičius šeimoje su savais vaikais – ne daugiau kaip ~~penki~~ **šeši** vaikai) natūralioje šeimos aplinkoje.

2. Bendras vaikų skaičius gali būti didesnis, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, kai neišskiriami broliai ir seserys.

3. Skiriant vaiko globėją, pirmumas teikiamas vaiko artimiesiems giminaičiams, jeigu šie turi tinkamas buities **ir gyvenimo** sąlygas ir nėra asmenys ar asmenų grupė, išvardyti šio kodekso 3.269 straipsnyje.

4. Nustatant vaiko globą (rūpybą) šeimoje globėju (rūpintoju) gali būti skiriamas vienas asmuo arba sutuoktiniai.

5. Kai vaiko globėjais (rūpintojais) paskiriami sutuoktiniai, visus klausimus dėl globojamo (rūpinamo) vaiko jie turi siekti spręsti bendru sutarimu, įvertindami galimybę pasinaudoti taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) paslaugomis. Nepavykus pasiekti sutarimo, ginčijamą klausimą sprendžia teismas įstatymų nustatyta tvarka.“

23 straipsnis. 3.260 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.260 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Vaiko globa (rūpyba) šeimynoje – globos forma, kai juridinis asmuo (šeimyna) globoja šešis **keturis** ir daugiau vaikų (bendras vaikų skaičius šeimynoje su savais vaikais – ne daugiau kaip ~~dvylika vaikų~~ **aštuoni vaikai**) šeimos aplinkoje.“

24 straipsnis. 3.261 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.261 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.261 straipsnis. Vaiko globa (rūpyba) ~~valstybinėse ir nevyriausybiniuose~~ ~~globos institucijose~~ **institucijoje**

1. Likęs be tėvų globos vaikas apgyvendinamas ~~valstybinėje arba nevyriausybiniuose~~ vaikų globos institucijoje tik išimtiniais atvejais, kai nėra galimybės jo globoti (**juo rūpintis**) šeimoje arba šeimynoje.

2. Vaiko iki trejų metų globa vaikų globos institucijoje ~~įstatymų~~ **Vyriausybės įgalios institucijos** nustatyta tvarka gali būti nustatyta tik išimtiniais atvejais ir gali trukti ne ilgiau kaip tris mėnesius, išskyrus atvejus, kai ~~Vyriausybės įgalios institucija~~ ~~pritaria, kad vaiko globa vaikų globos institucijoje tęstųsi ilgiau dėl šių objektyvių priežasčių:~~

1) vaikui reikalingos specializuotos sveikatos priežiūros ir (ar) slaugos paslaugos, kurių teikimas negali būti užtikrinamas vaikui nustatant globą (**rūpybą**) šeimoje ar šeimynoje arba

2) vaiko išskyrimas su broliais, seserimis pažeistų jo geriausių interesų, arba

3) kai globa nustatoma dėl skubaus vaiko paėmimo iš šeimos ir nėra galimybių vaikui nustatyti globą (**rūpybą**) šeimoje arba šeimynoje.

3. Vaiko globą (rūpybą) ~~institucijose~~ **institucijoje** nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.“

25 straipsnis. 3.262 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.262 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„3.262 straipsnis. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymas

1. ~~Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma nuo prašymo įregistravimo dienos rajono (miesto) savivaldybėje jos valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą.~~

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma:

1) nuo prašymo įregistravimo dienos rajono (miesto) savivaldybėje administracijos direktoriaus įsakymu pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos

teikimą, kai vaiko atstovai pagal įstatymą nežinomi (rastas vaikas), vaiko atstovai pagal įstatymą yra dingę ir paskelbta jų paieška, vaiko atstovai pagal įstatymą laikinai negali rūpintis vaiku dėl ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių, išskyrus šio straipsnio 2 ir 3 punktuose nurodytus atvejus;

2) per 3 darbo dienas nuo teismo leidimo paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą išdavimo rajono (miesto) savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu nuo vaiko paėmimo iš vaiko atstovų pagal įstatymą dienos pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą;

3) nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą, kai teismas priima sprendimą dėl laikino tėvų valdžios apribojimo, o vaiko laikinoji globa (rūpyba) nėra nustatyta.

~~2. Vaikų laikinoji globa (rūpyba) organizuojama pagal vaikų laikinosios globos (rūpybos) nuostatus, kuriuos tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota valstybės institucija.~~

Nustačius vaiko laikinąją globą (rūpybą) šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytu atveju, vaiko globėjas (rūpintojas) savo teises ir pareigas vaiko atžvilgiu įgyvendina subsidiariai, t. y. tiek, kiek šių teisių ir pareigų neturi galimybės įgyvendinti vaiko tėvai, kurių valdžia nėra apribota.“

26 straipsnis. 3.264 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.264 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Jeigu nustatoma vaiko laikinoji globa (rūpyba), vaiko globėjas (rūpintojas) skiriamas rajono (miesto) savivaldybės valdybos (mero) **administracijos direktoriaus sprendimu** (potvarkiu) **įsakymu** pagal to rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą. Rekomendacijas dėl globėjo (**rūpintojo**) skyrimo valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai gali pateikti valstybinės ir nevyriausybinių organizacijos, kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga.“

2. Pakeisti 3.264 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Rajono (miesto) savivaldybės valdybos (mero) ~~sprendime~~ (potvarkyje) **administracijos direktoriaus įsakyme** dėl vaiko globėjo (**rūpintojo**) skyrimo nurodoma: institucijos, priėmusios sprendimą, pavadinimas, sprendimo priėmimo data, vaiko globos (**rūpybos**) rūšis, vaiko globėjas (**rūpintojas**), globojamas (**rūpinamas**) vaikas, vaiko globos (**rūpybos**) vieta, institucija, atsakinga už globojamam (**rūpinamam**) vaikui nuosavybės teise priklausančio turto apsaugą, kitos svarbios aplinkybės, turinčios reikšmės vaiko globai (**rūpybai**) ir jos nustatymui.“

27 straipsnis. 3.266 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3.266 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Vaiko **laikinosios ir nuolatinės** globos (rūpybos) organizavimo tvarką šios knygos pagrindu nustato Vyriausybės patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai.“

28 straipsnis. 3.267 straipsnio pakeitimas

Papildyti 3.267 straipsnį 3 dalimi:

„3. Vaiko laikinoji globa (rūpyba), nustatyta 3.262 straipsnio 2 ir 3 punktuose nurodytais atvejais, peržiūrima Vaiko globos organizavimo nuostatų nustatyta tvarka.“

29 straipsnis. 3.269 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3.269 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) nuo kurio **yra ar** buvo atskirtas vaikas;

2. Pakeisti 3.269 straipsnio 4 punktą ir jį išdėstyti taip:

„4) buvęs ~~įtėviu (įmote)~~, jeigu jo tėvų valdžia buvo apribota dėl to, kad ~~įtėvis (įmotė)~~ netinkamai atliko savo pareigas arba jis buvo atskirtas nuo vaiko kuriam yra ar buvo apribota tėvų valdžia;“

3. Pakeisti 3.269 straipsnio 5 punktą ir jį išdėstyti taip:
 „5) jeigu anksčiau jo, kaip vaiko globėjo (rūpintojo), įgaliojimai buvo nutraukti šio kodekso 3.246 straipsnyje **straipsnio 3 dalyje** numatytais pagrindais;“.
4. Pakeisti 3.269 straipsnio 6 punktą ir jį išdėstyti taip:
 „6) teistas už tyčinius nusikaltimus **ar baudžiamuosius nusižengimus**;“.

30 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Įvaikinimo procedūros, pradėtos iki šio įstatymo įsigaliojimo, baigiamos pagal iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatytą tvarką.
2. Šio įstatymo 22 ir 23 straipsnių nuostatos dėl maksimalaus vaikų skaičiaus netaikomos iki šio įstatymo įsigaliojimo įsteigtoms šeimynoms ir šeimoms, kuriose globojami (rūpinami) vaikai, kol globojamų (rūpinamų) vaikų skaičius dėl jų pilnametystės, grąžinimo tėvams, emancipacijos, įvaikinimo ar mirties sumažės iki šiuo įstatymu nustatytos ribos.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir (ar) jos įgalios institucijos per 3 mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos priima įgyvendinamuosius teisės aktus.

31 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia:
Seimo naria

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 IR 487 STRAIPSNŲ
PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2017 m.

d.

Vilnius

1 straipsnis. 28 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 28 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) dėl įvaikinimo pagal Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių, asmenų, turinčių ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, asmenų be pilietybės prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje;“.

2 straipsnis. 282 straipsnio pakeitimas

Papildyti 282 straipsnį 5 dalimi:

„5) dėl įvaikinimo.“

3 straipsnis. 404 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 404 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Teismas, rengdamasis bylą nagrinėti teisme, paveda valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikti išvadą dėl ginčo, išskyrus atvejus, kai ieškinį paduoda pati valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.“

4 straipsnis. 407 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 407 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„407 straipsnis. Globos (rūpybos) nustatymas

Priimdamas sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu nustato vaiko gyvenamąją vietą ir priteisia išlaikymą vaikui iki teismo sprendimo dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo įsiteisėjimo.“

5 straipsnis. 481 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 481 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) duomenys apie pareiškėją (vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, darbovietė, šeiminė ir materialinė padėtis, sveikatos būklė, ar įrašytas į asmenų, norinčių įvaikinti, sąrašą, taip pat užsienio valstybės, kurios pilietis pareiškėjas yra ar kurioje yra jo gyvenamoji vieta ar Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, institucijų išvada, ar jis tinka būti tarptautiniu įvaikintoju);“

6 straipsnis. 482 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu yra galimybė ir vaikas turi įstatymų nustatyta tvarka paskirtą globėją (rūpintoją), išskyrus vaikų globos institucijas ar šeimynas, – teismo nutartis, patvirtinanti globėjo (rūpintojo) sutikimą įvaikinti;“.

2. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir jį išdėstyti taip:

„5) duomenys, kad įvaikintojas yra įrašytas į norinčiųjų įvaikinti sąrašą, išskyrus vaiko motinos (tėvo) ar įmotės (įtėvio) sutuoktinį, ir kad įvaikinamasis yra įrašytas į įvaikinamų vaikų

sąrašą, išskyrus atvejus, kai vaikas gyvena su vienu iš tėvų ir vaiką nori įvaikinti jo motinos (tėvo) sutuoktinis arba kai įvaikinamasis gyvena įvaikintojo šeimoje;“.

3. Pakeisti 482 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Užsienio valstybės piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, paduodami pareiškimą įvaikinti, pateikia savo valstybės įstatymų nustatyta tvarka įformintus dokumentus, duomenis, kad užsienio valstybė pripažins konkretaus vaiko įvaikinimą, kad vaikui yra išduotas ar bus išduotas oficialus leidimas įvažiuoti į tą šalį ir nuolat joje gyventi. Prie šių dokumentų turi būti pridėti jų vertimai į lietuvių kalbą, patvirtinti įstatymų nustatyta tvarka. Dokumentai turi būti legalizuoti, išskyrus įstatymų ar tarptautinių sutarčių numatytus atvejus.“

7 straipsnis. 483 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 483 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu įvaikinti prašo užsienio valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės arba Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, – paveda valstybinei įvaikinimo institucijai pateikti išvadą, ar pagal Civilinį kodeksą įvykdyta įvaikinimo procedūra iki teismo.“

8 straipsnis. 487 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 487 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„487 straipsnis. Teismo sprendimas

1. Teismo sprendimu vaikas įvaikinamas arba pareiškimas įvaikinti atmetamas.
2. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, turi teisę priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.
3. Patenkinus pareiškimą, teismo sprendimu įvaikintojai pripažįstami vaiko tėvais, o įvaikintieji – įvaikintųjų vaikais. Jei teismo nutartimi vaikas buvo perkeltas į šeimą iki įvaikinimo, tai įvaikinus vaiką įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo nutarties perkelti vaiką į šeimą įsiteisėjimo. Teismas tai pažymi sprendime.
4. Teismo sprendimo įvaikinti rezoliucinėje dalyje paliekami vaiko individualybę išsaugantys duomenys: gimimo data, gimimo vieta, taip pat vardas ir (ar) pavardė, jeigu jie nekeičiami.
5. Kai įvaikina užsienio valstybių piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, arba Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodoma, į kurią valstybę leidžiama įvaikinti.
6. Įsiteisėjęs teismo sprendimas įvaikinti per tris dienas išsiunčiamas civilinės metrikacijos įstaigai, kuri yra įregistravusi vaiko gimimą.
7. Teismo sprendimas įvaikinti yra pagrindas civilinės būklės aktų įrašų įstaigai pakeisti įvaikio gimimo įrašą ir išduoti naują gimimo liudijimą.
8. Visas teismo sprendimas skelbiamas uždareme teismo posėdyje.
9. Teismo sprendimai dėl įvaikinimo vykdomi skubiai.“

9 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė
Ramūnas Karbauskis

Tomas Tomilinas (pasirašė 2017-02-13)

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 IR 487 STRAIPSNŲ
PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2017 m.

d.

Vilnius

1 straipsnis. 28 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 28 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) dėl įvaikinimo pagal užsienio valstybių piliečių prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių, asmenų, turinčių ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, asmenų be pilietybės prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje;“.

2 straipsnis. 282 straipsnio pakeitimas

Papildyti 282 straipsnį 5 dalimi:

„5) dėl įvaikinimo.“

3 straipsnis. 404 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 404 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Teismas, rengdamasis bylą nagrinėti teisme, paveda valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikti išvadą dėl ginčo, išskyrus atvejus, kai ieškinį paduoda pati valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.“

4 straipsnis. 407 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 407 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„407 straipsnis. Globos (rūpybos) nustatymas

Priimdamas sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu nustato vaikui nuolatinę globą (rūpybą), ir jo gyvenamąją vietą.

Priimdamas sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu nustato vaiko gyvenamąją vietą ir priteisia išlaikymą vaikui iki teismo sprendimo dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo įsiteisėjimo.“

5 straipsnis. 481 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 481 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) duomenys apie pareiškėją (vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, darbovietė, šeiminė ir materialinė padėtis, sveikatos būklė, ar įrašytas į asmenų, norinčių įvaikinti, sąrašą, taip pat užsienio valstybės, kurios pilietis pareiškėjas yra ar kurioje yra jo gyvenamoji vieta ar Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, institucijų išvada, ar jis tinka būti tarptautiniu įvaikintoju);“

6 straipsnis. 482 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu yra galimybė ir vaikas turi įstatymų nustatyta tvarka paskirtą globėją (rūpintoją), išskyrus valstybinę globos instituciją **vaikų globos institucijas ar šeimynas**, – teismo nutartis, patvirtinanti globėjo (rūpintojo) sutikimą įvaikinti;“.

2. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir jį išdėstyti taip:

„5) duomenys, kad įvaikintojas yra įrašytas į norinčiųjų įvaikinti sąrašą, išskyrus vaiko motinos (tėvo) ar įmotės (įtėvio) sutuoktinį, ir kad įvaikinamasis yra įrašytas į įvaikinamų vaikų sąrašą, išskyrus atvejus, kai vaikas gyvena su vienu iš tėvų ir vaiką nori įvaikinti jo motinos (tėvo) sutuoktinis arba kai įvaikinamasis gyvena įvaikintojo šeimoje;“.

3. Pakeisti 482 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Užsienio valstybės piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, paduodami pareiškimą įvaikinti, pateikia savo valstybės įstatymų nustatyta tvarka įformintus dokumentus, duomenis, kad užsienio valstybė pripažins konkretaus vaiko įvaikinimą, kad vaikui yra išduotas ar bus išduotas oficialus leidimas įvažiuoti į tą šalį ir nuolat joje gyventi. Prie šių dokumentų turi būti pridėti jų vertimai į lietuvių kalbą, patvirtinti įstatymų nustatyta tvarka. Dokumentai turi būti legalizuoti, išskyrus įstatymų ar tarptautinių sutarčių numatytus atvejus.“

7 straipsnis. 483 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 483 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu įvaikinti prašo užsienio valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės arba Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje (TD, BIFK), – paveda valstybinei įvaikinimo institucijai pateikti išvadą, ar pagal *Civilinį kodeksą* įvykdyta įvaikinimo procedūra iki teismo.“

8 straipsnis. 487 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 487 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„487 straipsnis. Teismo sprendimas

1. Teismo sprendimu vaikas įvaikinamas arba pareiškimas įvaikinti atmetamas.

2. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, turi teisę priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.

2-3. Patenkinus pareiškimą, teismo sprendimu įvaikintojai pripažįstami vaiko tėvais, o įvaikintieji – įvaikintųjų vaikais. Jei teismo nutartimi vaikas buvo perkeltas į šeimą iki įvaikinimo, tai įvaikinus vaiką įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo nutarties perkelti vaiką į šeimą įsiteisėjimo. Teismas tai pažymi sprendime.

3-4. Teismo sprendimo įvaikinti rezoliucinėje dalyje paliekami vaiko individualybę išsaugantys duomenys: gimimo data, gimimo vieta, taip pat vardas ir (ar) pavardė, jeigu jie nekeičiami.

4-5. Kai įvaikina užsienio valstybių piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, arba Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių nuolatinė (pagrindinė) gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodoma, į kurią valstybę leidžiama įvaikinti.

5-6. Įsiteisėjęs teismo sprendimas įvaikinti per tris dienas išsiunčiamas civilinės metrikacijos įstaigai, kuri yra įregistravusi vaiko gimimą.

6-7. Teismo sprendimas įvaikinti yra pagrindas civilinės būklės aktų įrašų įstaigai pakeisti įvaikio gimimo įrašą ir išduoti naują gimimo liudijimą.

7-8. Visas teismo sprendimas skelbiamas uždareame teismo posėdyje.

9. Teismo sprendimai dėl įvaikinimo vykdomi skubiai.“

9 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 IR 34
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2017 m.

d. Nr.

Vilnius

1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 2 straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip:

„7. **Socialinė rizika** – veiksniai ir aplinkybės, dėl kurių asmenys (šėimos) patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį: suaugusių šėimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stoka ar nebuvimas; nepilnamečių vaikų (įvaikių) visapusiško fizinio, protinio, dvasinio, dorovinio vystymosi ir saugumo sąlygų šėimoje neužtikrinimas; psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta; išnaudojimas prekybai žmonėmis; smurtas; įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamą veiklą; piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis; priklausomybė nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų; elgetavimas, valkatavimas, benamystė; motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas.“

2. Pakeisti 2 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. **Socialinės globos norma** – Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti socialinės globos teikimo likusiems be tėvų globos vaikams, vaikams su negalia, socialinę riziką patiriantiems vaikams (toliau – socialinės rizikos vaikas), suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims, socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims (toliau – socialinės rizikos suaugęs asmuo) principai ir charakteristikos.“

3. Pakeisti 2 straipsnio 8 dalį ir ją išdėstyti taip:

„8. **Budintis globėjas** – fizinis asmuo, atitinkantis Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse globėjui (rūpintojui) taikomus reikalavimus ir išklaušęs globėjų ir įtėvių mokymus ir konsultavimo kursus, skirtus budinčiam globėjui, pagal tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį su socialinių paslaugų įstaiga, teikiančia socialines paslaugas ir kitą pagalbą globėjams (rūpintojams) ar įtėviams (toliau – globėjų centras), atlygintinai savo šėimoje laikinai prižiūrintis likusius be tėvų globos vaikus, socialinės rizikos vaikus, vaikus su negalia, su kuriais nėra susietas giminystės ryšiais.“

3. Pripažinti netekusia galios 2 straipsnio 9 dalį.

4. Pakeisti 2 straipsnio 13 dalį ir ją išdėstyti taip:

„13. **Vaikus globojanti šėima** – sutuoktiniai ar vienas gyvenantis asmuo, ne jaunesnis kaip (išskyrus vaiko artimąjį giminaitį) 21 metų, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka prižiūrintys ar globojantys (besirūpinantys) likusius be tėvų globos vaikus, socialinės rizikos vaikus, vaikus su negalia.“

2 straipsnis. 9 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 9 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Atskirais savivaldybės institucijos nustatytais atvejais, kai vaikus prižiūri ar juos globoja (jais rūpinasi) vaikus globojančios šėimos, budintys globėjai kartu su globėjų centrais, arba kai

bendrąsias socialines paslaugas ir socialinę priežiūrą asmeniui (šeimai) yra veiksmingiau organizuoti pinigais, vaikus globojančiai šeimai, globėjų centrui arba asmeniui (šeimai) gali būti mokama piniginė išmoka – pagalbos pinigai“.

3 straipsnis. 14 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 14 straipsnio 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) Teikia metodinę pagalbą savivaldybėms dėl socialinės priežiūros socialinę riziką patiriančioms šeimoms (toliau – socialinės rizikos šeima) organizavimo, taip pat dėl bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybės kontrolės;“.

2. Pakeisti 14 straipsnio 7 punktą ir jį išdėstyti taip:

„7) kontroliuoja asmens (šėimos) socialinių paslaugų, finansuojamų iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti poreikio nustatymą, jų skyrimą, teikimą bei asmens (šėimos) finansinių galimybių mokėti už šias paslaugas vertinimą;“.

4 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 15 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Dėl socialinių paslaugų, kurių teikimą finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų, iš valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų, taip pat valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti, skyrimo asmuo (vienas iš suaugusių šėimos narių) ar jos globėjas, rūpintojas raštišku prašymu kreipiasi į asmens (šėimos) gyvenamosios vietos savivaldybę.“

5 straipsnis. 16 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 16 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Asmens (šėimos), pageidaujančio gauti socialines paslaugas, kurias finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto, iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų, taip pat valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti, socialinių paslaugų poreikį nustato socialiniai darbuotojai, paskirti savivaldybės institucijos nustatyta tvarka.“

6 straipsnis. 17 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 17 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„Sprendimas dėl socialinių paslaugų, kurių teikimą finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų, iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų, taip pat valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti, asmeniui (šeimai) skyrimo, sustabdymo ir nutraukimo priimamas socialinio darbuotojo, nustačiusio asmens (šėimos) socialinių paslaugų poreikį, teikimu savivaldybės institucijos nustatyta tvarka.“

7 straipsnis. 18 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 18 straipsnio 8 dalį ir ją išdėstyti taip:

„8. Socialinės paslaugos socialinės rizikos šėimai, įskaitant tėvus, kurių vaikams nustatyta laikinoji globa (rūpyba) ar laikinai apribota tėvų valdžia, teikiamos padedant ugdyti suaugusių šėimos narių socialinius įgūdžius ir motyvaciją kurti saugią, sveiką ir darnią aplinką savo namuose, šėimoje, palaikyti socialinius ryšius su visuomene ir užtikrinti šioje šėimoje augančių vaikų,

visapusią vystymąsi ir ugdymą bei organizuojant su sveikatos priežiūra, užimtumu, švietimu ir ugdymu suderintą pagalbą. Teikiant socialines paslaugas socialinės rizikos šeimai, turi būti užtikrinamas socialinių paslaugų teikimas ir vaikams.“

2. Pakeisti 18 straipsnį 9 dalį ir ją išdėstyti taip:

„9. Vaikus globojančiai šeimai, budintiems globėjams, globėjams (rūpintojams), tėviams ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiems jais tapti asmenims kiekvienoje savivaldybėje nuolat specialistų pagalba, užtikrinanti jų prižiūrimumą, globojamų (rūpinamų) ar įvaikintų vaikų visapusią vystymąsi ir ugdymą“.

8 straipsnis. 19 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 19 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Vaikus globojanti šeima, budintis globėjas turi atitikti teisės aktų nustatytus reikalavimus ir turėti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išvadą apie vaikus globojančios šeimos, budinčio globėjo tinkamumą globoti (rūpintis) vaikus (vaikais).“

2. Papildyti 19 straipsnį nauja 4 dalimi:

„4. Globėjų centrai įgyvendina vaiko laikinąją globą (rūpybą) ir vykdo šias pagrindines funkcijas:

1) užtikrindami tinkamą vaiko priežiūrą budinčio globėjo šeimoje, organizuoja ir koordinuoja budinčio globėjo veiklą, ir kas mėnesį pagal tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį perveda budinčiam globėjui už vaiko priežiūrą vaiko (globos (rūpybos) išmoką, numatytą Išmokų vaikams įstatyme ir pagalbos pinigais;

2) kartu su budinčiu globėju planuoja pagalbą vaikui, konsultuoja budintį globėją dėl vaiko priežiūros;

3) teikia ar organizuoja pagalbą budinčiam globėjui ir jo prižiūrimiems vaikams;

4) tarpininkauja budinčiam globėjui dėl švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros ar kitų paslaugų jų prižiūrimiems vaikams;

5) vykdo budinčių globėjų paiešką, atranką ir parengimą;

6) organizuoja budinčių globėjų profesinės kompetencijos tobulinimą;

7) teikia pagalbą vaiko biologiniams tėvams, siekiant vaiką grąžinti į šeimą.“

3. Papildyti 19 straipsnį nauja 5 dalimi:

„5. Globėjų centrų veiklos ir vaiko priežiūros budinčio globėjo šeimoje organizavimo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.“

4. Buvusias straipsnio 4–8 dalis laikyti atitinkamai 6–10 dalimis.

9 straipsnis. 20 straipsnio pakeitimas

1. Papildyti 20 straipsnį nauja 4 dalimi:

„4. Socialinis darbuotojas socialinių paslaugų teikimo tikslu turi teisę tvarkyti asmens duomenis, įskaitant ypatingus asmens duomenis, susijusius su sveikatos būkle ir teistumu, be asmens sutikimo. Šie duomenys tvarkomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu.“

2. Buvusias straipsnio 4–6 dalis laikyti atitinkamai 5–7 dalimis.

10 straipsnis. 34 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 34 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Socialinė globa likusiems be tėvų globos vaikams finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti.“

2. Pakeisti 34 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Vaikų priežiūra ar globa (rūpyba) vaikus globojančioje šeimoje, budinčio globėjo kartu su globėjų centru vykdoma vaiko priežiūra ir vaiko globa (rūpyba), globėjų centro teikiamos socialinės paslaugos finansuojamos iš savivaldybių biudžetų lėšų ir iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai, globos (rūpybos) tiksliniam priedui pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti.“

11 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 IR 487 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS

2017 m.

d.

Vilnius

1 straipsnis. 28 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 28 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) dėl įvaikinimo pagal Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių, asmenų, turinčių ir Lietuvos Respublikos, ir užsienio valstybės pilietybę, asmenų be pilietybės prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje;“.

2 straipsnis. 282 straipsnio pakeitimas

Papildyti 282 straipsnį 5 dalimi:

„5) dėl įvaikinimo.“

3 straipsnis. 404 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 404 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Teismas, rengdamasis bylą nagrinėti teisme, paveda valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikti išvadą dėl ginčo, išskyrus atvejus, kai ieškinį paduoda pati valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.“

4 straipsnis. 407 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 407 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„407 straipsnis. Globos (rūpybos) nustatymas

Priimdamas sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu nustato vaiko gyvenamąją vietą ir priteisia išlaikymą vaikui iki teismo sprendimo dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo įsiteisėjimo.“

5 straipsnis. 481 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 481 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) duomenys apie pareiškėją (vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, darbovietė, šeiminė ir materialinė padėtis, sveikatos būklė, ar įrašytas į asmenų, norinčių įvaikinti, sąrašą, taip pat užsienio valstybės, kurios pilietis pareiškėjas yra ar kurioje yra jo gyvenamoji vieta ar Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, institucijų išvada, ar jis tinka būti tarptautiniu įvaikintoju);“

6 straipsnis. 482 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu yra galimybė ir vaikas turi įstatymų nustatyta tvarka paskirtą globėją (rūpintoją), išskyrus vaikų globos institucijas ar šeimynas, – teismo nutartis, patvirtinanti globėjo (rūpintojo) sutikimą įvaikinti;“.

2. Pakeisti 482 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir jį išdėstyti taip:

„5) duomenys, kad įvaikintojas yra įrašytas į norinčiųjų įvaikinti sąrašą, išskyrus vaiko motinos (tėvo) ar įmotės (įtėvio) sutuoktinį, ir kad įvaikinamasis yra įrašytas į įvaikinamų vaikų sąrašą, išskyrus atvejus, kai vaikas gyvena su vienu iš tėvų ir vaiką nori įvaikinti jo motinos (tėvo) sutuoktinis arba kai įvaikinamasis gyvena įvaikintojo šeimoje;“.

3. Pakeisti 482 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Užsienio valstybės piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, paduodami pareiškimą įvaikinti, pateikia savo valstybės įstatymų nustatyta tvarka įformintus dokumentus, duomenis, kad užsienio valstybė pripažins konkretaus vaiko įvaikinimą, kad vaikui yra išduotas ar bus išduotas oficialus leidimas įvažiuoti į tą šalį ir nuolat joje gyventi. Prie šių dokumentų turi būti pridėti jų vertimai į lietuvių kalbą, patvirtinti įstatymų nustatyta tvarka. Dokumentai turi būti legalizuoti, išskyrus įstatymų ar tarptautinių sutarčių numatytus atvejus.“

7 straipsnis. 483 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 483 straipsnio 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) jeigu įvaikinti prašo užsienio valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės arba Lietuvos Respublikos pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, – paveda valstybinei įvaikinimo institucijai pateikti išvadą, ar pagal Civilinį kodeksą įvykdyta įvaikinimo procedūra iki teismo.“

8 straipsnis. 487 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 487 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„487 straipsnis. Teismo sprendimas

1. Teismo sprendimu vaikas įvaikinamas arba pareiškimas įvaikinti atmetamas.

2. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, turi teisę priimti sprendimą įvaikinti be globėjo (rūpintojo) sutikimo.

3. Patenkinus pareiškimą, teismo sprendimu įvaikintojai pripažįstami vaiko tėvais, o įvaikintieji – įvaikintojų vaikais. Jei teismo nutartimi vaikas buvo perkeltas į šeimą iki įvaikinimo, tai įvaikinus vaiką įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo nutarties perkelti vaiką į šeimą įsiteisėjimo. Teismas tai pažymi sprendime.

4. Teismo sprendimo įvaikinti rezoliucinėje dalyje paliekami vaiko individualybę išsaugantys duomenys: gimimo data, gimimo vieta, taip pat vardas ir (ar) pavardė, jeigu jie nekeičiami.

5. Kai įvaikina užsienio valstybių piliečiai ar asmenys be pilietybės, išskyrus tuos, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, arba Lietuvos Respublikos piliečiai,

kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodoma, į kurią valstybę leidžiama įvaikinti.

6. Įsiteisėjęs teismo sprendimas įvaikinti per tris dienas išsiunčiamas civilinės metrikacijos įstaigai, kuri yra įregistravusi vaiko gimimą.

7. Teismo sprendimas įvaikinti yra pagrindas civilinės būklės aktų įrašų įstaigai pakeisti įvaikio gimimo įrašą ir išduoti naują gimimo liudijimą.

8. Visas teismo sprendimas skelbiamas uždarame teismo posėdyje.

9. Teismo sprendimai dėl įvaikinimo vykdomi skubiai.“

9 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė
Ramūnas Karbauskis

Tomas Tomilinas (pasirašė 2017-02-13)

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 IR 34
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS

2017 m.

d. Nr.

Vilnius

1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 2 straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip:

~~„7. Socialinės rizikos suaugęs asmuo darbingo amžiaus asmuo, esantis socialiai atskirtas dėl to, kad elgetauja, valkatauja, piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, yra įsitraukęs ar linkęs įsitraukti į nusikalstamą veiklą, yra patyręs ar kuriam kyla pavojus patirti psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, smurtą šeimoje ir yra iš dalies ar visiškai netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.~~

Socialinė rizika – veiksniai ir aplinkybės, dėl kurių asmenys (šeimos) patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį: suaugusių šeimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stoka ar nebuvimas; nepilnamečių vaikų (įvaikių) visapusiško fizinio, protinio, dvasinio, dorovinio vystymosi ir saugumo sąlygų šeimoje neužtikrinimas; psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta; išnaudojimas prekybai žmonėmis; smurtas; įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamą veiklą; piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis; priklausomybė nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų; elgetavimas, valkatavimas, benamystė; motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas.“

2. Pakeisti 2 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

~~„6. Socialinės globos norma – Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti socialinės globos teikimo likusiems be tėvų globos vaikams, vaikams su negalia, socialinės rizikos socialinę riziką patiriantiems vaikams (toliau – socialinės rizikos vaikas), suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims, socialinės rizikos socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims (toliau – socialinės rizikos suaugęs asmuo) principai ir charakteristikos.“~~

3. Pakeisti 2 straipsnio 8 dalį ir ją išdėstyti taip:

~~„8. Socialinės rizikos šeima – šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi bei saugumui. Socialinės rizikos šeimai priskiriama ir šeima, kurios vaikui įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba).~~

Budintis globėjas – fizinis asmuo, atitinkantis Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse globėjui (rūpintojui) taikomus reikalavimus ir išklauses globėjų ir įtėvių mokymus ir konsultavimo kursus, skirtus budinčiam globėjui, pagal tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį su socialinių paslaugų įstaiga, teikiančia socialines paslaugas ir kitą pagalbą globėjams (rūpintojams) ar įtėviams (toliau – globėjų centras), atlygintinai savo šeimoje laikinai prižiūrintis likusius be tėvų globos vaikus, socialinės rizikos vaikus, vaikus su negalia, su kuriais nėra susietas giminystės ryšiais.“

3. Pripažinti netekusia galios 2 straipsnio 9 dalį.

~~9. Socialinės rizikos vaikas – vaikas iki 18 metų, kuris valkatauja, elgetauja, nelanko mokyklos ar turi elgesio problemų mokykloje, piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis,~~

~~psichotropinėmis ar toksiinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, yra įsitraukęs ar linkęs įsitraukti į nusikalstamą veiklą, yra patyręs ar kuriam kyla pavojus patirti psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, smurtą šeimoje ir dėl šių priežasčių jo galimybės ugdytis ir dalyvauti visuomenės gyvenime yra ribotos.~~

4. Pakeisti 2 straipsnio 13 dalį ir ją išdėstyti taip:

„13. Vaikus globojanti šeima – sutuoktiniai (ar vienas gyvenantis **asmuo, vyresnis ne jaunesnis kaip (išskyrus vaiko artimąjį giminaitį) 21 metų asmuo**), įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka prižiūrintys ar globojantys (besirūpinantys) **nesusietus giminystės ryšiais** likusius be tėvų globos vaikus, socialinės rizikos vaikus, vaikus su negalia.“

2 straipsnis. 9 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 9 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Atskirais savivaldybės institucijos nustatytais atvejais, kai vaikus prižiūri ar juos globoja (jais rūpinasi) vaikus globojančios šeimos, **budintys globėjai kartu su globėjų centrais**, arba kai bendrąsias socialines paslaugas ir socialinę priežiūrą asmeniui (šeimai) yra veiksmingiau organizuoti pinigais, vaikus globojančiai šeimai, **globėjų centrui** arba asmeniui (šeimai) gali būti mokama pinigine išmoka – pagalbos pinigai“.

3 straipsnis. 14 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 14 straipsnio 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) Teikia metodinę pagalbą **savivaldybėms dėl socialinės priežiūros socialinę riziką patiriančioms šeimoms (toliau – socialinės rizikos šeima) organizavimo, taip pat dėl bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybės kontrolės;**“.

2. Pakeisti 14 straipsnio 7 punktą ir jį išdėstyti taip:

„7) kontroliuoja asmens (šeimos) socialinių paslaugų, finansuojamų iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, **valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti** poreikio nustatymą, jų skyrimą, teikimą bei asmens (šeimos) finansinių galimybių mokėti už šias paslaugas vertinimą;“.

4 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 15 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Dėl socialinių paslaugų, kurių teikimą finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų, **ar iš valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų, taip pat valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti**, skyrimo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jos globėjas, rūpintojas raštišku prašymu kreipiasi į asmens (šeimos) gyvenamosios vietos savivaldybę.“

5 straipsnis. 16 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 16 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Asmens (šeimos), pageidaujančio gauti socialines paslaugas, kurias finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto, **ar iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų, taip pat valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti**, socialinių paslaugų poreikį nustato socialiniai darbuotojai, paskirti savivaldybės institucijos nustatyta tvarka.“

6 straipsnis. 17 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 17 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„Sprendimas dėl socialinių paslaugų, kurių teikimą finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų, **ar iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų, taip pat valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti**, asmeniui (šeimai) skyrimo, sustabdymo ir nutraukimo priimamas socialinio

darbuotojo, nustačiusio asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikį, teikimu savivaldybės institucijos nustatyta tvarka.“

7 straipsnis. 18 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 18 straipsnio 8 dalį ir ją išdėstyti taip:

„8. Socialinės paslaugos socialinės rizikos šeimai, **įskaitant tėvus, kurių vaikams nustatyta laikinoji globa (rūpyba) ar laikinai apribota tėvų valdžia**, teikiamos padedant ugdyti suaugusių šeimos narių socialinius įgūdžius ir motyvaciją kurti saugią, sveiką ir darnią aplinką savo namuose, šeimoje, palaikyti socialinius ryšius su visuomene ir užtikrinti šioje šeimoje augančių vaikų, visapusį vystymąsi ir ugdymą **bei organizuojant su sveikatos priežiūra, užimtumu, švietimu ir ugdymu suderintą pagalbą**. Teikiant socialines paslaugas socialinės rizikos šeimai, turi būti užtikrinamas socialinių paslaugų teikimas ir vaikams.“

2. Pakeisti 18 straipsnį 9 dalį ir ją išdėstyti taip:

„9. Vaikus globojančiai šeimai, **budintiems globėjams**, globėjams (rūpintojams), tėviams ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiems jais tapti asmenims kiekvienoje savivaldybėje nuolat teikiama atestuotų socialinių darbuotojų ir kitų specialistų pagalba, užtikrinanti jų priežiūrą, globojamų (rūpinamų) ar įvaikintų vaikų visapusį vystymąsi ir ugdymą“.

8 straipsnis. 19 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 19 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Vaikus globojanti šeima, **budintis globėjas** turi atitikti teisės aktų nustatytus reikalavimus ir turėti savivaldybės **Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** išvadą apie vaikus globojančios šeimos, **budinčio globėjo** tinkamumą globoti (rūpintis) vaikus (vaikais).“

2. Papildyti 19 straipsnį nauja 4 dalimi:

„4. Globėjų centrai įgyvendina vaiko laikinąją globą (rūpybą) ir vykdo šias pagrindines funkcijas:

1) **užtikrindami tinkamą vaiko priežiūrą budinčio globėjo šeimoje, organizuoja ir koordinuoja budinčio globėjo veiklą, ir kas mėnesį pagal tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį perveda budinčiam globėjui už vaiko priežiūrą vaiko (globos (rūpybos) išmoką, numatytą Išmokų vaikams įstatyme ir pagalbos pinigus;**

2) **kartu su budinčiu globėju planuoja pagalbą vaikui, konsultuoja budintį globėją dėl vaiko priežiūros;**

3) **teikia ar organizuoja pagalbą budinčiam globėjui ir jo priežiūrimams vaikams;**

4) **tarpininkauja budinčiam globėjui dėl švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros ar kitų paslaugų jų priežiūrimams vaikams;**

5) **vykdo budinčių globėjų paiešką, atranką ir parengimą;**

6) **organizuoja budinčių globėjų profesinės kompetencijos tobulinimą;**

7) **teikia pagalbą vaiko biologiniams tėvams, siekiant vaiką grąžinti į šeimą.“**

3. Papildyti 19 straipsnį nauja 5 dalimi:

„5. **Globėjų centrų veiklos ir vaiko priežiūros budinčio globėjo šeimoje organizavimo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.“**

4. Buvusias straipsnio 4–8 dalis laikyti atitinkamai 6–10 dalimis.

9 straipsnis. 20 straipsnio pakeitimas

1. Papildyti 20 straipsnį nauja 4 dalimi:

„4. Socialinis darbuotojas socialinių paslaugų teikimo tikslu turi teisę tvarkyti asmens duomenis, įskaitant ypatingus asmens duomenis, susijusius su sveikatos būkle ir teistumu, be asmens sutikimo. Šie duomenys tvarkomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu.“

2. Buvusias straipsnio 4–6 dalis laikyti atitinkamai 5–7 dalimis.

10 straipsnis. 34 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 34 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Socialinė globa likusiems be tėvų globos vaikams finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto ~~specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų, skirtų vaikų globos (rūpybos) išmokoms~~ **globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti.**“

2. Pakeisti 34 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Vaikų priežiūra ar globa (rūpyba) vaikus globojančioje šeimoje, **budinčio globėjo kartu su globėjų centru vykdoma vaiko priežiūra ir vaiko globa (rūpyba), globėjų centro teikiamos socialinės paslaugos finansuojama finansuojamos** iš savivaldybių biudžetų lėšų ir iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų išmokoms vaikams, o kai vaikui nustatyta nuolatinė ar laikinoji globa (rūpyba), ~~ir vaikų globos (rūpybos) išmokoms~~ **globos (rūpybos) išmokai, globos (rūpybos) tiksliniam priedui** pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti.“

11 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2017 m. liepos 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įgyvendinimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia: Seimo nariai

Dovilė Šakalienė
Monika Navickienė